

371.2013

อ 17 น

ร.3

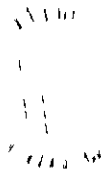
ห้องสมุดบัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

บทบาทที่พึงประสงค์ของศึกษานิเทศกรรมการศึกษานอกโรงเรียนตามทัศนะของครูใหญ่
ครูสอนโรงเรียนผู้ใหญ่วัยเบ็ดเสร็จระดับที่ 3 - 4 ประเภทชั้นเรียน
และบุคลากรศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด
ในเขตการศึกษา 10

ปริญญานิพนธ์

ของ

อวยชัย จันทปัญญาศิลป์

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าตามหลักสูตร

ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต

กุมภาพันธ์ 2527

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

บทบาทที่พึงประสงค์ของศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียนตามทัศนะของครูใหญ่
ครูสอนโรงเรียนผู้ใหญ่วัยเบ็ดเสร็จระดับที่ 3 - 4 ประเภทชั้นเรียน
และบุคลากรศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด
ในเขตการศึกษา 10

บทคัดย่อ
ของ
อวชัย จันทปัญญาศิลป์

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต
กุมภาพันธ์ 2527

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อที่จะศึกษาและเปรียบเทียบบทบาทที่พึงประสงค์ของศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียน

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสำรวจทัศนะแบบมาตราส่วนประมาณค่า กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นครูใหญ่จำนวน 50 คน ครูสอนโรงเรียนผู้ใหญ่อีกจำนวน 202 คน และบุคลากรศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดจำนวน 12 คน รวม 264 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ คือ ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบองค์ประกอบเดียว ($F - test$) และใช้การแจกแจงของที ($t - test$) ทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่

ผลการวิจัยครั้งนี้ พบว่าบทบาทที่พึงประสงค์ของศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียนด้านการนิเทศการศึกษา ด้านการพัฒนาและส่งเสริมคุณภาพทางวิชาการ และด้านการประสานประโยชน์ราชการ ตามทัศนะของครูใหญ่ ครูสอนโรงเรียนผู้ใหญ่ และบุคลากรศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดในเขตการศึกษา 10 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

THE DESIRABLE ROLE OF NONFORMAL EDUCATION DEPARTMENT SUPERVISORS
AS PERCEIVED BY PRINCIPALS, TEACHERS IN LEVEL III - IV
FUNCTIONAL ADULT EDUCATION SCHOOLS AND PERSONNEL
IN PROVINCIAL NONFORMAL EDUCATION CENTRES
IN THE EDUCATIONAL REGION 10

AN ABSTRACT
BY
AUYYCHAI JANTAPANYASILP

Presented in partial fulfillment of the requirements
for the Master of Education degree
at Srinakharinwirot University
February 1984

The pupose of this research was to study and compare the desirable role of Nonformal Education Department Supervisors. The instrument used in collecting the data was the rating scale type opinion. The sample consisted of 264 persons including 50 principals, 202 teachers in Functional Adult Education Schoolds and 12 personnels in Provincial Nonformal Education Centres. One - Way analysiss of varaince and the t - test were used to analize the data.

The finding of this research was as follows : the desirable role of Nonformal Education Department Supervisors in the supervision, development and academic quality promotion and coordination roles perceived by the principals, teachers in Functional Adult Education Schools and personnel in Previncial Nonformal Education Centres were significantly between the comparision groups at the .01 levels.

คณะกรรมการที่ปรึกษาประจำตัวนิสิต และคณะกรรมการสอบได้พิจารณาปัญหานี้
ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาคำหลักสูตรปริญญาการศึกษาหา
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

๑

คณะกรรมการที่ปรึกษา

..... ประธาน
..... กรรมการ

คณะกรรมการสอบ

..... ประธาน
..... กรรมการ
..... กรรมการ

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความกรุณาจากรองศาสตราจารย์ ดร.สุนทร โคตรบรรเทา และผู้ช่วยศาสตราจารย์จิราภรณ์ บุญส่ง อาจารย์ที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์ที่ได้ให้ความช่วยเหลือ แนะนำ และกำลังใจอย่างดียิ่ง ผู้วิจัยซาบซึ้งในความกรุณาจึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง นอกจากนี้ผู้วิจัยขอขอบพระคุณอาจารย์ทวีวัฒน์ หอมเย็น ภาควิชาบริหารการศึกษาที่ให้ความสนใจ และเป็นกรรมการสอบปากเปล่า และอาจารย์สายันต์ พลະสุรย์ ศึกษานิเทศก์กรมการศึกษา นอกโรงเรียน ที่ได้กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญให้คำแนะนำและตรวจแบบสำรวจ จึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างยิ่ง

งานวิจัยครั้งนี้จะสำเร็จลงไม่ได้ ถ้าไม่ได้รับความอนุเคราะห์จาก อาจารย์ จริยา สมุทวนิช และเจ้าหน้าที่ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดอุบลราชธานี อาจารย์เพ็ญจิต โยสีดา ศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดร้อยเอ็ด และเจ้าหน้าที่ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดร้อยเอ็ด อาจารย์พนัส หนูหวง และเจ้าหน้าที่ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดมหาสารคาม อาจารย์มนัส ศรีภักดี และเจ้าหน้าที่ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดกาฬสินธุ์ อาจารย์สวัสดิ์ จันทกุล และเจ้าหน้าที่ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนนครพนม ศึกษาธิการจังหวัดมุกดาหาร และเจ้าหน้าที่สำนักงาน ศึกษาธิการจังหวัดทุกท่าน อาจารย์โกศรี ศรีประเสริฐ ศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียน จังหวัดมุกดาหาร และเจ้าหน้าที่ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดยโสธร ครูใหญ่ ครูสอน โรงเรียนผู้ใหญ่ และบุคลากรศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดในเขตการศึกษา ๑๐ ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทุกท่านที่ให้ความร่วมมือด้วยดีในการตอบแบบสำรวจนี้ ผู้วิจัยจึงขอขอบคุณไว้ ณ โอกาสนี้

หากการวิจัยครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อความก้าวหน้าทางวิชาการ ผู้วิจัยขอขอบคุณ ความดีให้แก่บิดามารดาผู้ให้กำเนิดและครูอาจารย์ทุกท่านที่อบรมสั่งสอนตั้งแต่ต้นจนปัจจุบัน

อวยชัย จันทปัญญาศิลป์

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ความมุ่งหมายในการศึกษาคนควา	5
ความสำคัญของการศึกษาคนควา	6
ขอบเขตของการศึกษาคนควา	6
สมมุติฐานในการศึกษาคนควา	7
คำนิยามศัพท์เฉพาะ	8
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	9
ความหมายของการนิเทศการศึกษา	9
ความมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษา	13
วิวัฒนาการของการนิเทศการศึกษา	18
บทบาทของศึกษานิเทศก์	25
งานวิจัยเกี่ยวกับบทบาทของศึกษานิเทศก์	35
3 วิธีดำเนินการวิจัย	44
ประชากร	44
กลุ่มตัวอย่าง	44
วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่าง	44
เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ...	46
ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ	47
วิธีรวบรวมข้อมูล	48
สถิติที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล	49

บทที่	หน้า
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยและความเบี่ยงเบน มาตรฐาน 50 การเปรียบเทียบทักษะของกลุ่มตัวอย่าง 50	50
5 สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ 67 ความมุ่งหมายในการศึกษาครั้งนี้ 67 วิธีดำเนินการวิจัย 68 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล 68 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล 68 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ยและ ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน 69 ผลการวิเคราะห์โดยการเปรียบเทียบทักษะ ของกลุ่มตัวอย่าง 70 อภิปรายผล 74 ข้อเสนอแนะทั่วไป 88 ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป 91	67
บรรณานุกรม	
ภาคผนวก	

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่เป็นครูใหญ่ ครูสอน โรงเรียนผู้ใหญ่นอกโรงเรียนและบุคลากรศูนย์การศึกษา นอกโรงเรียน	46
2 แสดงจำนวนร้อยละของแบบสำรวจที่ได้รับคืนจาก จากกลุ่มตัวอย่าง	49
3 ค่าเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐานของ กลุ่มตัวอย่างที่มีบทบาทที่พึงประสงค์ของศึกษานิเทศก์ กรมการศึกษานอกโรงเรียนด้านการนิเทศการศึกษา	52
4 ค่าเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐานของ กลุ่มตัวอย่างที่มีบทบาทที่พึงประสงค์ของศึกษานิเทศก์ กรมการศึกษานอกโรงเรียนด้านการพัฒนาและส่งเสริม คุณภาพทางวิชาการ	54
5 ค่าเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐานของ กลุ่มตัวอย่างที่มีบทบาทที่พึงประสงค์ของศึกษานิเทศก์ กรมการศึกษานอกโรงเรียนด้านการประสานประโยชน์ ราชการ	58
6 เปรียบเทียบทักษะของกลุ่มตัวอย่างที่มีบทบาท ที่พึงประสงค์ของศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอก โรงเรียนด้านการนิเทศการศึกษา	58

7	วิเคราะห์ค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ของกลุ่มตัวอย่างที่มีขอบเขตที่พึงประสงค์ ของศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียน	59
8	เปรียบเทียบทัศนะของกลุ่มตัวอย่างที่มีขอบเขตที่พึงประสงค์ของ ศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียน	61
9	วิเคราะห์ค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ของกลุ่มตัวอย่างที่มีขอบเขต ที่พึงประสงค์ของศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียน ด้านการพัฒนาและส่งเสริมคุณภาพทางวิชาการ	62
10	เปรียบเทียบทัศนะของกลุ่มตัวอย่างที่มีขอบเขตที่พึงประสงค์ของ ศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียน	64
11	วิเคราะห์ค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ของกลุ่มตัวอย่างที่มีขอบเขตที่พึงประสงค์ ของศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียน	65

ภูมิหลัง

การศึกษาเป็นการพัฒนาคุณภาพประชากรและเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่รัฐบาลใช้ในการพัฒนาประเทศ แต่การศึกษาในระบบโรงเรียนอย่างเดียวนั้นไม่อาจสนองนโยบายของรัฐบาลหรือพัฒนาคุณภาพประชากรได้อย่างเต็มที่ เพราะการศึกษาในระบบโรงเรียนนี้มีปัญหาหลายประการ เช่น การเรียนการสอน การขาดแคลนครูและสถานที่เรียน การกำหนดระยะเวลาเรียนและวัยของผู้เรียน ปัญหาเหล่านี้ทำให้ประชาชนไม่มีโอกาสได้ศึกษาตามความต้องการของตนและเพื่อสนองความต้องการของประชาชนทางด้านการศึกษา รัฐบาลจึงได้จัดตั้งกรมการศึกษานอกโรงเรียนเพื่อรับผิดชอบงานการศึกษานอกโรงเรียนขึ้นเมื่อวันที่ 24 มีนาคม 2522 (สุนทร โคตรบรรเทา 2523 : 5)

งานการศึกษานอกโรงเรียนมีหลายรูปแบบและต่างกันไปตามความเหมาะสมของแต่ละจังหวัด โรงเรียนผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับที่ 3 - 4 ประเภทชั้นเรียนเป็นการศึกษานอกโรงเรียนอีกรูปแบบหนึ่งที่เปิดโอกาสให้ประชาชนได้ศึกษาตามความต้องการของตนโดยไม่จำกัดเรื่องเวลา สถานที่เรียนและวัยของผู้เรียน เป็นการศึกษาที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะ เจตคติ และวัฒนธรรมอันจำเป็นต่อการประกอบอาชีพ การศึกษาหาความรู้และข่าวสารข้อมูลเพิ่มเติม และการแก้ไขปัญหาชีวิตประจำวันเพื่อให้ดำรงชีวิตเป็นพลเมืองดีในสังคมประชาธิปไตยอันมีองค์พระมหากษัตริย์เป็นประมุข (สุนทร โคตรบรรเทา 2526 : 185)

ในการเรียนการสอนชั้นเรียนผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับที่ 3 - 4 ประเภทชั้นเรียน ปัจจุบันมีปัญหาหลายประการโดยเฉพาะด้านเกี่ยวกับครูผู้สอน ปัญหาเหล่านี้ได้แก่ ปัญหาหลักสูตรที่สอน คู่มือหลักสูตร แบบเรียน การวัดผลและการประเมินผล การเรียน วิธีการถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้เรียนและปัญหาการใช้บริการการนิเทศและติดตามผล

ปัญหาเกี่ยวกับหลักสูตร เนื่องจากหลักสูตรการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ ระดับที่ 3 - 4 ประเภชั้เรียนเป็นหลักสูตรที่ังใหม่เพราะเพิ่งประกาศใช้เมื่อ พุทธศักราช 2522 ครูสอนยังไม่เข้าใจในหลักสูตรก็เท่าที่ควร ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ เหตุหลายประการ เช่น โรงเรียนได้รับหลักสูตรไม่ครบทุกวิชาหรือได้รับหลักสูตรเพียง ชุกเดียวสำหรับให้ครูได้ใช้ทั้งโรงเรียน เนื้อหาหลักสูตรวิชาภาษาอังกฤษบางตอน ยากเกินไปไม่เหมาะสมกับผูเรียนผู้ใหญ่ในระดับนี้ เนื้อเรื่องไม่สอดคล้องกับ ความ ต้องการของท้องถิ่นและการเรียงลำดับเนื้อหายากแก่การสอน บางวิชามีเนื้อหามาก แต่เวลาเรียนน้อย บางวิชามีเนื้อหามากและบางวิชา เช่น คณิตศาสตร์ 4 และ คณิตศาสตร์ 5 เนื้อหาวิชาน้อย แต่คณิตศาสตร์ 6 เนื้อหาวิชามากและไม่สอดคล้องกับ จุดมุ่งหมาย วิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตบางเรื่องไม่สามารถที่จะกำหนดความ แตกต่างกันในระดับที่ 3 และ 4 ได้ เมื่อพิจารณาในคานผูเรียนและผูสอน นักศึกษา ที่มาเรียนในหลักสูตรนี้มุ่งที่จะเรียนต่อในสายสามัญระดับสูงขึ้นมากกว่าที่จะมุ่งเรียนใน สายวิชาชีพ นอกจากนี้ครูส่วนใหญ่เห็นว่าเนื้อหาในหลักสูตรน้อยไปเกรงว่าเมื่อผูเรียน ได้เรียนจบระดับที่ 3 จะไม่มีความรู้เทียบเท่าชั้นประถมปีที่ 6 และเมื่อจบระดับที่ 4 จะไม่มีความรู้เทียบเท่ามัธยมปีที่ 3 ในระดับโรงเรียนภาคปกติ (กรมการศึกษา นอกโรงเรียน 2524 : 2)

ปัญหาเกี่ยวกับคู่มือหลักสูตร คู่มือหลักสูตรเป็นสิ่งที่ครูโรงเรียนผู้ใหญ่ใช้เป็น แนวประกอบการสอน ซึ่งบางโรงเรียนก็ได้รับคู่มือหลักสูตรไม่ครบทุกวิชาหรือไม่ได้รับ คู่มือหลักสูตรนั้น ปัญหาที่ครูสอนโรงเรียนผู้ใหญ่พบเกี่ยวกับคู่มือหลักสูตร เช่น ระยะเวลากำหนดให้สอนตามเนื้อหาหลักสูตรน้อย ครูไม่มีเวลาสอนให้ครอบคลุมเนื้อหา จึงต้องเร่งสอนเพื่อให้จบทันหลักสูตร เนื้อเรื่องในบางรายวิชาไม่เหมาะสมกับกิจกรรม ที่กำหนดให้ในหลักสูตร กิจกรรมที่เสนอแนะยากและมากเกินไปทำให้ครูสอนไม่ทัน ตามหลักสูตร โดยเฉพาะวิชาวิทยาศาสตร์ วิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต วิชา ภาษาอังกฤษ และวิชาภาษาไทย คู่มือหลักสูตรไม่ได้บอกแหล่งค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติม

สื่อการเรียนการสอนหายาก คู่มือหลักสูตรมีขอบข่ายกว้างเกินไป ขั้นตอนของกิจกรรมขาดความละเอียดชัดเจน และครูไม่สามารถควบคุมกิจกรรมตามที่กำหนดได้ (กรมการศึกษานอกโรงเรียน 2524 : 3)

ปัญหาเกี่ยวกับแบบเรียน แบบเรียนมีเนื้อหาไม่กระจ่าง ชัดมีการเปลี่ยนแปลงเนื้อหาบ่อย เนื่องจากหลักสูตรการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับที่ 3 - 4 เป็นหลักสูตรที่เพิ่งเริ่มใช้ จึงยังไม่สามารถจัดทำแบบเรียนให้สอดคล้องได้

ปัญหาเกี่ยวกับการวัดผลและการประเมินผลการเรียน มีปัญหาหลายประการ เช่น โรงเรียนไม่มีแบบทดสอบมาตรฐานเป็นของตนเองและครูผู้สอนจะเป็นผู้วัดผลผู้เรียนเอง จึงทำให้มาตรฐานความรู้ของผู้เรียนแต่ละโรงเรียนต่างกัน การวัดผลระหว่างเรียนทำได้ยากเพราะผู้เรียนไม่มาเรียนอย่างสม่ำเสมอ การสอนซ่อมเสริมทำได้ยากเช่นกัน เพราะผู้เรียนไม่มีเวลา นอกจากนี้ครูผู้สอนโรงเรียนผู้ใหญ่ยังขาดความรู้ในเรื่องการวัดผลและการประเมินผล (กรมการศึกษานอกโรงเรียน 2524 : 4 - 5)

ปัญหาเกี่ยวกับวิธีการถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้เรียน ในการสอนผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่เน้นต่างจากการสอนผู้เรียนที่เป็นเด็กนักเรียน แต่ครูไม่ได้ใช้วิธีการถ่ายทอดความรู้ตามหลักการสอนผู้ใหญ่ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากสาเหตุหลายประการ เช่น ครูมีความเคยชินกับการสอนเด็กนักเรียนเพราะครูสอนโรงเรียนผู้ใหญ่ส่วนใหญ่เป็นครูที่สอนภาคกลางวันและการที่ผู้สอนมีวุฒิทางครูในระดับสูงหรือมีประสบการณ์สอนในโรงเรียนมานานไม่ใช่เป็นสิ่งที่จะแสดงว่าสามารถสอนการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับที่ 3 - 4 ให้บรรลุจุดหมายได้เป็นอย่างดี (เบญจพร ไข่มุขศิลป์ 2525 : 151 - 152)

นอกจากนี้ครูสอนนักศึกษาผู้ใหญ่ยังเป็นผู้มีบทบาทมากในห้องเรียนที่จริงแล้วในการสอนผู้ใหญ่ครูผู้สอนควรลดบทบาทจากการเป็นครูผู้สอนหรือผู้บอกมาเป็นผู้จัดกระบวนการเรียนการสอนให้มากและลดบทบาทจากผู้แสดงมาเป็นผู้กำกับหรือผู้ชี้แนะโดยใช้เวลาในการพูดหรือในการสอนที่เน้นเนื้อหาวิชาให้น้อยลงและเปิดโอกาสให้

ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนการสอนให้มากขึ้น (เลขาวิฑูรย์ งามมุข 2524 : 82)

การอบรมครูสอนเพียงเจ็ดวันนั้นไม่สามารถที่จะเปลี่ยนวิธีสอนตามที่ครูเคยชินได้ และเนื้อหาที่อบรมไม่ค่อยเกี่ยวกับการเรียนการสอนแต่เน้นกิจกรรมเท่านั้นมากกว่า ในการสาธิตการสอนให้แก่ผู้เข้ารับการอบรมนั้นผู้ที่สาธิตการสอนก็คือครูผู้เข้ารับการอบรมด้วยกัน มีบางครั้งที่ผู้ให้การอบรมพาไปดูการสอนจากโรงเรียนผู้ใหญ่นานาส่งที่พบเห็นมาวิพากษ์วิจารณ์ การอบรมครูที่จะสอนโรงเรียนผู้ใหญ่นั้นไม่สามารถที่จะทำได้อย่างทั่วถึง ดังนั้นจึงมีครูโรงเรียนผู้ใหญ่อีกเป็นจำนวนมากที่ยังไม่ได้รับการอบรมและยังคงใช้วิธีการสอนตามที่เคยชินคือใช้วิธีเกี่ยวกับการสอนแก่นักเรียนซึ่งเป็นการขัดกับหลักการเรียนการสอนการศึกษาผู้ใหญ่ (กรมการศึกษานอกโรงเรียน 2525 : 161)

เกี่ยวกับการอบรมครูสอนโรงเรียนผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับที่ 3 - 4 นั้น ไพเราะ มุ่งมั่น (ไพเราะ มุ่งมั่น 2525 : 60 - 61) และ เบญจพร ไข่เทียมศิลป์ (เบญจพร ไข่เทียมศิลป์ 2525 : 151 - 153) มีความเห็นสอดคล้องกันว่าผู้บริหารโรงเรียนควรได้สำรวจจำนวนครูสอนที่ยังไม่เคยผ่านการอบรมการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับที่ 3 - 4 แล้วพยายามสนับสนุนกระตุ้นให้ผู้สอนเห็นความสำคัญของการอบรมอันจะเกิดประโยชน์ต่อการเรียนการสอน และการอบรมครูสอนที่ผ่านการอบรมไปแล้วควรที่จะได้มีการอบรมเพิ่มเติมความรู้ไม่ใช่อบรมเพียงครั้งเดียว

ปัญหาเกี่ยวกับการใช้บริการการนิเทศและติดตามผล เนื่องจากหลักสูตรการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับที่ 3 - 4 เป็นหลักสูตรใหม่ทำให้ครูผู้สอนมีปัญหาในการเรียนการสอนที่เป็นปัญหาคงกล่าวแล้วข้างต้น จึงมีความจำเป็นที่จะต้องใช้บริการการนิเทศและติดตามผลอย่างมาก แต่ปัจจุบันการใช้บริการการนิเทศและติดตามผลยังไม่ทั่วถึงเนื่องจากโรงเรียนผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับที่ 3 - 4 ประเภชชั้นเรียนในแต่ละจังหวัดมีเป็นจำนวนมาก และจากการสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการในการ

ใช้บริการการนิเทศและติดตามผลของกรมการศึกษานอกโรงเรียนเมื่อปี 2524 พบว่าครูผู้สอน
ต้องการให้ผู้นำเทศช่วยเหลือทางการเงินทางด้านการมากที่ลุดถึงร้อยละ 59.29 ปานกลางร้อยละ
29.64 (กรมการศึกษานอกโรงเรียน 2524 : 6)

โรงเรียนผู้ใหญ่วิทยาลัยแบบเบ็ดเสร็จระดับที่ 3 - 4 ประเภทชั้นเรียนในเขตการศึกษา 10
มีปัญหาเช่นเดียวกับที่กล่าวมาแล้ว ซึ่งปัญหาเหล่านี้คาดว่าจะแก้ไขได้หากได้รับความแนะนำ และ
ความช่วยเหลือจากศึกษานิเทศก์หรือผู้มีหน้าที่ในเทศการศึกษา เพราะการนิเทศการศึกษาจะช่วย
ให้ครูได้มีความรู้ความเข้าใจในงานที่ตนปฏิบัติได้ดียิ่งขึ้นหาให้ผลการปฏิบัติงานได้รับผลดีตาม
จุดหมายและประโยชน์แก่ผู้เรียน การศึกษาบทบาทที่พึงประสงค์ของศึกษานิเทศก์
กรมการศึกษานอกโรงเรียนตามทัศนะของครูใหญ่ ครูสอนโรงเรียนผู้ใหญ่วิทยาลัยแบบเบ็ดเสร็จระดับ
ที่ 3 - 4 ประเภทชั้นเรียนและบุคลากรศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด ในเขตการศึกษา 10
จึงเป็นเรื่องควรวิจัยเพื่อที่จะได้นำผลไปใช้ปรับปรุงบทบาทหน้าที่ของศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอก
โรงเรียนให้เหมาะสมยิ่งขึ้นต่อไป

ความมุ่งหมายในการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อศึกษามหาบทที่พึงประสงค์ของศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียน
ด้านการนิเทศการศึกษา ด้านการพัฒนาและส่งเสริมคุณภาพทางวิชาการ และด้านการ
ประสานประโยชน์ราชการตามทัศนะของครูใหญ่ ครูสอนโรงเรียนผู้ใหญ่วิทยาลัยแบบเบ็ดเสร็จระดับ
ที่ 3 - 4 ประเภทชั้นเรียนและบุคลากรศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดในเขตการศึกษา 10
2. เพื่อเปรียบเทียบบทบาทที่พึงประสงค์ของศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียน
ด้านการนิเทศการศึกษิตตามทัศนะของครูใหญ่ ครูสอนโรงเรียนผู้ใหญ่วิทยาลัยแบบเบ็ดเสร็จระดับที่ 3 - 4
ประเภทชั้นเรียนและบุคลากรศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดในเขตการศึกษา 10
3. เพื่อเปรียบเทียบบทบาทที่พึงประสงค์ของศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียน
ด้านการพัฒนาและส่งเสริมคุณภาพทางวิชาการตามทัศนะของครูใหญ่ ครูสอนโรงเรียนผู้ใหญ่วิทยาลัย
แบบเบ็ดเสร็จระดับที่ 3 - 4 ประเภทชั้นเรียนและบุคลากรศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด
ในเขตการศึกษา 10
4. เพื่อเปรียบเทียบบทบาทที่พึงประสงค์ของศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียน
ด้านการประสานประโยชน์ราชการตามทัศนะของครูใหญ่ ครูสอนโรงเรียนผู้ใหญ่วิทยาลัยแบบเบ็ดเสร็จ
ระดับที่ 3 - 4 ประเภทชั้นเรียนและบุคลากรศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดในเขตการศึกษา 10

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

1. ทำให้ทราบบทบาทที่พึงประสงค์ของศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียนตามทัศนะของครูใหญ่ ครูสอนโรงเรียนผู้ใหญ่วัยเบ็ดเสร็จระดับที่ 3 - 4 ประเภทชั้นเรียน และบุคลากรศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดในเขตการศึกษา 10
2. ทำให้ทราบแนวทางการอบรมตามความประสงค์ของผู้ให้บริการการนิเทศและติดตามผล
3. ทำให้ศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียนได้รู้และเข้าใจในบทบาทการนิเทศการศึกษานอกโรงเรียนตามแนวทางที่ผู้ให้บริการการนิเทศและติดตามผลต้องการ
4. เพื่อเป็นแนวทางให้กรมการศึกษานอกโรงเรียนเพิ่มปริมาณของศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียนให้เพียงพอกับความต้องการของผู้ให้บริการการนิเทศและติดตามผล

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

1. ขอบข่ายของการวิจัย การศึกษาวิจัยครั้งนี้เฉพาะบทบาทที่พึงประสงค์ของศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียนตามทัศนะของครูใหญ่ ครูสอนโรงเรียนผู้ใหญ่วัยเบ็ดเสร็จระดับที่ 3 - 4 ประเภทชั้นเรียนและบุคลากรศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดในเขตการศึกษา 10 ซึ่งมี 7 จังหวัด คือ กาฬสินธุ์ นครพนม มหาสารคาม มุกดาหาร ยโสธร ร้อยเอ็ด และอุบลราชธานี ในส่วนที่เกี่ยวกับโรงเรียนผู้ใหญ่วัยเบ็ดเสร็จระดับที่ 3 - 4 ประเภทชั้นเรียนค่านการนิเทศการศึกษา ค่านการพัฒนาและส่งเสริมคุณภาพทางวิชาการ และค่านการประสานประโยชน์ราชการ
2. กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นครูใหญ่ ครูสอนโรงเรียนผู้ใหญ่วัยเบ็ดเสร็จระดับที่ 3 - 4 ประเภทชั้นเรียนและบุคลากรศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดในเขตการศึกษา 10 ซึ่งมีจำนวน 264 คน โดยแยกเป็นครูใหญ่ 50 คน ครูสอน 202 คน และบุคลากรศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด 12 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย

3. ตัวแปรที่จะศึกษา

ตัวแปรต้น สถานภาพการทำงานของครูใหญ่ ครูสอนโรงเรียนผู้ใหญ่วัย 3 – 4 ประเภตชั้นเรียนและบุคลากรศูนย์การศึกษาออกโรงเรียน จังหวัดในเขตการศึกษา 10

ตัวแปรตาม บทบาทที่พึงประสงค์ของศึกษานิเทศก์กรมการศึกษาออกโรงเรียนตามทัศนะของครูใหญ่ ครูสอนโรงเรียนผู้ใหญ่วัย 3 – 4 ประเภตชั้นเรียนและบุคลากรศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนจังหวัดในเขตการศึกษา 10

สมมุติฐานในการศึกษาค้นคว้า

1. บทบาทที่พึงประสงค์ของศึกษานิเทศก์กรมการศึกษาออกโรงเรียนด้านการนิเทศการศึกษาตามทัศนะของครูใหญ่ ครูสอนโรงเรียนผู้ใหญ่วัย 3 – 4 ประเภตชั้นเรียนและบุคลากรศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนจังหวัดในเขตการศึกษา 10 มีความแตกต่างกัน

2. บทบาทที่พึงประสงค์ของศึกษานิเทศก์กรมการศึกษาออกโรงเรียนด้านการพัฒนาและส่งเสริมคุณภาพทางวิชาการตามทัศนะของครูใหญ่ ครูสอนโรงเรียนผู้ใหญ่วัย 3 – 4 ประเภตชั้นเรียนและบุคลากรศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนจังหวัดในเขตการศึกษา 10 มีความแตกต่างกัน

3. บทบาทที่พึงประสงค์ของศึกษานิเทศก์กรมการศึกษาออกโรงเรียนด้านการประสานประโยชน์ราชการตามทัศนะของครูใหญ่ ครูสอนโรงเรียนผู้ใหญ่วัย 3 – 4 ประเภตชั้นเรียนและบุคลากรศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนจังหวัดในเขตการศึกษา 10 มีความแตกต่างกัน

คำนิยามศัพท์เฉพาะ

1. บทบาท หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกเกี่ยวกับหน้าที่ความรับผิดชอบหรือการปฏิบัติงานตามหน้าที่ของศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียนในด้านการนิเทศการศึกษา

2. บทบาทที่พึงประสงค์ของศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียน หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกเกี่ยวกับหน้าที่ความรับผิดชอบหรือการปฏิบัติงานตามหน้าที่ของศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียนในด้านการนิเทศการศึกษา ด้านการพัฒนาและส่งเสริมคุณภาพทางวิชาการ และด้านการประสานประโยชน์ราชการ ตามทัศนะของครูใหญ่ ครูสอนโรงเรียนผู้ใหญ่วัยเบ็ดเสร็จระดับที่ 3 - 4 ประเภทชั้นเรียนและบุคลากรศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดในเขตการศึกษา 10 ซึ่งวัดได้จากแบบสำรวจที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

3. ศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียน หมายถึง ศึกษานิเทศก์สังกัดกรมการศึกษานอกโรงเรียนและปฏิบัติหน้าที่ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยงานนิเทศการศึกษานอกโรงเรียนพุทธศักราช 2523 ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค

4. ทัศนะ หมายถึง ความคิดเห็นหรือแนวความคิดของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งในที่นี้หมายถึงความคิดเห็นของครูใหญ่ ครูสอนโรงเรียนผู้ใหญ่วัยเบ็ดเสร็จระดับที่ 3 - 4 ประเภทชั้นเรียนและบุคลากรศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนในเขตการศึกษา 10 ที่มีต่อความต้องการความช่วยเหลือจากศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียน

5. เขตการศึกษา 10 หมายถึง เขตการศึกษาที่แบ่งตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งในเขตการศึกษา 10 มีอยู่ 7 จังหวัด คือ กาฬสินธุ์ นครพนม มหาสารคาม มุกดาหาร ยโสธร ร้อยเอ็ด และอุบลราชธานี

6. โรงเรียนผู้ใหญ่วัยเบ็ดเสร็จระดับที่ 3 - 4 ประเภทชั้นเรียน หมายถึง สถานศึกษาหรือโรงเรียนสายสามัญภาคปกติที่เปิดสอนชั้นเรียนผู้ใหญ่วัยเบ็ดเสร็จระดับที่ 3 - 4 และดำเนินการสอนตามหลักสูตรกรมการศึกษานอกโรงเรียน

7. ครูใหญ่โรงเรียนผู้ใหญ่วัยเบ็ดเสร็จระดับที่ 3 - 4 หมายถึง ผู้ที่ได้รับการบรรจุแต่งตั้งตามคำสั่งกรมการศึกษานอกโรงเรียนให้ดำรงตำแหน่งครูใหญ่โรงเรียนผู้ใหญ่วัยเบ็ดเสร็จระดับที่ 3 - 4

8. ครูสอนโรงเรียนผู้ใหญ่วัยเบ็ดเสร็จระดับที่ 3 - 4 ประเภทชั้นเรียน หมายถึง ผู้ที่ได้รับการบรรจุแต่งตั้งตามคำสั่งกรมการศึกษานอกโรงเรียนให้ดำรงตำแหน่งครูสอนโรงเรียนผู้ใหญ่วัยเบ็ดเสร็จระดับที่ 3 - 4

9. บุคลากรศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด หมายถึง ผู้ที่ได้รับการบรรจุแต่งตั้งตามคำสั่งกรมการศึกษานอกโรงเรียนให้ดำรงตำแหน่งเป็นข้าราชการครูและอาจารย์ในศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด และทำหน้าที่เกี่ยวกับโรงเรียนผู้ใหญ่วัยเบ็ดเสร็จระดับที่ 3 - 4

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของศึกษานิเทศก์ เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจในแนวคิดและบทบาทของศึกษานิเทศก์ในบทนี้จึงได้นำเอกสารและงานวิจัยมากล่าวไว้เพื่อเป็นแนวการศึกษาดังต่อไปนี้

เอกสารที่เกี่ยวข้อง

การนิเทศการศึกษามีความจำเป็นและสำคัญอย่างมาก นอกจากจะทำให้ผู้ปฏิบัติงานและผู้ที่เกี่ยวข้องรู้และเข้าใจในหน้าที่ของงานนิเทศแล้ว ยังช่วยให้งานนั้นบรรลุผลตามความมุ่งหมายที่ตั้งไว้ ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารเกี่ยวกับ

1. ความหมายของการนิเทศการศึกษา
2. ความมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษา
3. วิวัฒนาการของการนิเทศการศึกษา
4. บทบาทของศึกษานิเทศก์
5. งานวิจัยเกี่ยวกับบทบาทของศึกษานิเทศก์ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ความหมายของการนิเทศการศึกษา

ความหมายของการนิเทศศึกษานั้นนักการศึกษาของไทยหลายคนได้ให้ความหมายไว้ในทัศนะที่ต่างกันดังนี้ เช่น สาโรช บัวศรี (สาโรช บัวศรี 2524 : 66) เห็นว่าการนิเทศการศึกษา คือการช่วยเหลือ ดูแล และตรวจตรา แนะนำสนับสนุน

ส่งเสริมและเกื้อกูล เพื่อให้งานวิชาการและธุรการในโรงเรียนหรือแต่ละสายงาน เกิดผลดี การนิเทศการศึกษานี้ไม่เกี่ยวกับการบังคับบัญชาแต่อย่างใด แต่เป็นการแนะนำ โดยแท้ และเป็นการช่วยเหลืออย่างเปิดเผย สาย ภาณุรัตน์ (สาย ภาณุรัตน์ 2511 : 11) เห็นว่าการนิเทศการศึกษามีความพยายามอย่างใดอย่างหนึ่งที่จะช่วยให้การศึกษามีคุณภาพทั้งในด้านการเรียนการสอน เช่นเดียวกับ พันธ์ หันนาคินทร์ (พันธ์ หันนาคินทร์ 2513 : 148) เห็นว่าการนิเทศการศึกษามีความมุ่งหมายอยู่ที่ การช่วยเหลือซึ่งกันและกันเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดีขึ้น

การนิเทศการศึกษาตามแนวความคิดของ พันธ์ หันนาคินทร์ ตรงกับความคิดเห็นของ อาคม จันทรสุนทร (อาคม จันทรสุนทร 2519 : 10) ที่ว่าการนิเทศการศึกษาเป็นการจัดกิจกรรมที่ทำให้เกิดประสิทธิภาพในการเรียนการสอน หรือทำให้เกิดการเพิ่มพลังในการปฏิบัติงานของครูรวมทั้งทำให้เกิดความก้าวหน้าในวิชาชีพ และเกิดผลต่อการศึกษาของเด็กอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งคล้ายกับของ กมล ภิรมกุล (กมล ภิรมกุล 2514 : 94) นาฏเจดีย์ว สุมาวงศ์ (นาฏเจดีย์ว สุมาวงศ์ 2516 : 1) และ วิทยุญา สาคร (วิทยุญา สาคร 2519 : 274) ที่เห็นว่าการนิเทศการศึกษาเป็นการปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอนให้ดีขึ้น ส่วน วินัย เกษมเศรษฐ (วินัย เกษมเศรษฐ 2522 : 2) และ นพพงษ์ บุญจิตราคุลย์ (นพพงษ์ บุญจิตราคุลย์ 2524 : 218) ให้ข้อคิดเห็นว่าการนิเทศการศึกษาเป็นความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมทางองค์การกับระบบพฤติกรรมทางการสอนเพื่อปรับปรุงการเรียนรู้ของเด็กให้ดีขึ้น

มีนักการศึกษาอีกกลุ่มหนึ่งเห็นว่าการนิเทศการศึกษาเป็นกิจกรรมทุกอย่างที่จัดให้แก่ครู เช่น โสภณ รอดทอง (โสภณ รอดทอง 2521 : 8) สุจินต์ ตันเจริญ (สุจินต์ ตันเจริญ 2524 : 7) และ สุกลักษณ์ คุหาทอง (สุกลักษณ์ คุหาทอง 2525 : 182) มีความเห็นไปในแนวเดียวกันคือ การนิเทศการศึกษาเป็นกิจกรรมทุกอย่างที่ศึกษานิเทศก์ให้ความช่วยเหลือครูและโรงเรียน เพื่อให้ครูสามารถปรับปรุงการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพและการเรียนของเด็กดีขึ้น

นอกจากนักการศึกษาไทยที่ได้ให้แนวความคิดเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษาแล้ว นักการศึกษาชาวต่างประเทศยังได้ให้ความหมายของการนิเทศการศึกษาหลายคน เช่น

บริกส์ และ จัสต์แมน (Briggs and Justman. 1952 : 406) กล่าวว่า การนิเทศการศึกษา หมายถึง การประสานของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา เพื่อกระตุ้นให้กำลังใจและชี้ทางให้ครูได้เจริญงอกงามในอาชีพซึ่งตรงกับความคิดของ สเปียร์ส (Spears. 1953 : 16) ส่วน อัดัม และ ดิกส์กี (Adams and Dickey. 1953 : 5) ให้ความหมายคล้ายของไวลส์ (Wiles. 1958 : 8) คือ การนิเทศการศึกษาเป็นการบริการที่เกี่ยวกับการสอน และปรับปรุง การสอนให้ดีขึ้น เบอร์ตัน และ บรุคเนอร์ (Burton and Brueckner. 1955 : 11) มีความคิดว่า การนิเทศการศึกษาคือเทคนิคของผู้เชี่ยวชาญระหว่าง บุคคลที่เกี่ยวข้องกันทุกฝ่ายทั้งนี้เพื่อก่อให้เกิดความเจริญงอกงามและพัฒนาการแก่เด็ก ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของกู๊ด (Good. 1959 : 539) และ แฮร์ริส (Harris. 1963 : 19) กล่าวว่า การนิเทศการศึกษาคือสิ่งที่บุคคลใน โรงเรียนกระทำต่อบุคคลหรือสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการดำเนินตามหรือ เปลี่ยนแปลงการปฏิบัติงานของโรงเรียน มุ่งให้โรงเรียนเกิดประสิทธิภาพในด้าน การเรียนการสอนเป็นสำคัญ

นีเกลย์ และ อีแวนส์ (Neagley and Evans. 1964 : 2) กล่าวว่า การนิเทศการศึกษาในโรงเรียนสมัยใหม่ คือการกระทำที่เป็นประชาธิปไตย มุ่งให้เกิดผลทางบวกที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อปรับปรุงการสอนในชั้นเรียน และ เอลสบรี (Elsbree. 1967 : 139) ได้ให้ความหมายการนิเทศการศึกษาไว้สั้น ๆ ว่า การนิเทศการศึกษา คือ กระบวนการปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดีขึ้น

จากความหมายของการนิเทศการศึกษาดังกล่าวข้างต้นจะเห็นว่า การให้ความหมายการนิเทศการศึกษานั้น ความหมายแตกต่างกันและไม่มีขีดจำกัดแน่นอนตายตัว

ขึ้นอยู่กับวิวัฒนาการของการศึกษา จุดมุ่งหมายและแนวทางแต่ละยุคแต่ละสมัย แต่ก็พอจะสรุปได้ว่าการนิเทศการศึกษา คือ ความพยายามที่จะแนะนำ ช่วยเหลือ ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้บริการการปฏิบัติงานด้านการเรียนการสอนของครูให้ดีขึ้น เพื่อส่งเสริมให้การศึกษาที่มีคุณภาพดียิ่งขึ้น

2. ความมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษา

การนิเทศการศึกษาค้นคว้าและจาเป็นต่อการศึกษามาก ฉะนั้นก่อนที่จะออกนิเทศการศึกษานี้ นิเทศการศึกษาจึงควรที่จะมีความมุ่งหมายในการที่จะนิเทศการศึกษา เพื่อที่จะได้ทราบแนวทางในการนิเทศและเพื่อที่จะได้ทราบว่างานใดที่ควรทำก่อนหรือหลัง เพื่อที่การนิเทศจะได้ประสบผลสำเร็จตามความมุ่งหมายของหน่วยงานที่ตั้งไว้

สำหรับการนิเทศงานการศึกษานอกโรงเรียนนั้น ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการนิเทศงานการศึกษานอกโรงเรียนพุทธศักราช 2523 ได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการนิเทศไว้ดังนี้ (หน่วยศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียน อัดสำเนา : ภาคผนวก 1)

1. ช่วยให้ผู้บริหาร วิทยากร ผู้สอน และบุคลากรผู้ให้การศึกษาอื่นใดในลักษณะเดียวกันในสถานศึกษา และผู้ปฏิบัติงานสนามดำเนินงานและกิจกรรมตามโครงการ แผนงาน และหลักสูตรให้โดยผลตามความมุ่งหมาย

2. ปรับปรุงและพัฒนาการนิเทศการศึกษานอกโรงเรียนซึ่งมีหลักการความมุ่งหมายและวิธีการโดยเฉพาะต่างจากการนิเทศการศึกษาในระบบโรงเรียนให้เหมาะสมตามรูปแบบ ระดับ โอกาสและพื้นที่

3. เพื่อให้ผู้บริหาร วิทยากร ผู้สอนและบุคลากรผู้ให้การศึกษาอื่นใดในลักษณะเดียวกันในสถานศึกษาและผู้ปฏิบัติงานในสนามได้ตระหนักถึงปัญหาเกี่ยวกับการเรียนการสอนและการพัฒนาความรู้เฉพาะอย่างตามความต้องการของประชาชนการศึกษานอกระบบโรงเรียน

4. เสนอแนะในการแก้ไขปัญหาคานิเทศงานการศึกษานอกโรงเรียนตามแต่โอกาส พื้นที่ และตามที่กรมการศึกษานอกโรงเรียนมอบหมาย

5. ให้ความช่วยเหลือ ให้คำปรึกษาและข้อเสนอแนะในด้านการบริหาร ด้านวิชาการ และการปฏิบัติงานการศึกษานอกโรงเรียนให้สัมพันธ์กับระบบบริหารราชการ

6. เพื่อรับผิดชอบในการประสานประโยชน์ราชการทำความเข้าใจอันดีระหว่างประชาชน คณะกรรมการการศึกษานอกโรงเรียนภาค คณะกรรมการการศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดคณะกรรมการหรือผู้อุปการสถานศึกษา หรือคณะกรรมการอื่นใดเกี่ยวกับการศึกษานอกโรงเรียนและหน่วยงานที่เป็นของรัฐและเอกชนที่จัดบริการงานการศึกษานอกโรงเรียน

นอกจากกรมการศึกษานอกโรงเรียนได้ออกระเบียบเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษา นอกโรงเรียนแล้ว ยังมีนักการศึกษาไทยหลายคนได้กล่าวถึงความมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษา เช่น สาย ภาณุรัตน์ (สาย ภาณุรัตน์ 2511 : 29 -30) กล่าวถึงความมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษาดังนี้

1. ช่วยให้ครูเห็นและเข้าใจต้องแท้ในวัตถุประสงค์ของการศึกษาและหน้าที่โดยเฉพาะของโรงเรียนที่จะดำเนินไปสู่วัตถุประสงค์ของการศึกษานั้น

2. ช่วยให้ครูได้เห็นและเข้าใจในความต้องการของเยาวชนและปัญหาต่าง ๆ ของเยาวชน และช่วยจัดสนองความต้องการของเยาวชนอย่างดีที่สุดที่จะทำได้ ตลอดจนช่วยแก้ไขและป้องกันอันตรายจะพึงมีแก่เยาวชน

3. ช่วยสร้างครูให้มีลักษณะแห่งความเป็นผู้นำ

4. ช่วยเสริมขวัญของคณะครูให้อยู่ในสภาพที่ดีและเข้มแข็งและรวมหมู่คณะให้เป็นทีมที่ปฏิบัติงานร่วมกันด้วยสติปัญญาอันสูง เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์อันเดียวกัน

5. ช่วยพิจารณาความเหมาะสมของงานให้ถูกต้องกับความสามารถของครูแต่ละคน และมอบหมายงานนั้นให้แก่ครูแต่ละคนช่วยกันประคับประคองให้ครูผู้นั้นใช้ความสามารถของตนให้ปฏิบัติงานนั้นก้าวหน้าอยู่เรื่อย ๆ

6. ช่วยครูให้พัฒนาการสอนของตน
7. ช่วยฝึกครูใหม่ให้เข้าใจงานในโรงเรียนและอาชีพครู
8. ช่วยกันประเมินผลงานของครูโดยอาศัยความเจริญงอกงามของเด็กไปตามแนวทางที่ตกลงกันได้

9. เพื่อช่วยให้ครูรู้จักค้นหาจุดด้อยในการเรียนรู้ของเด็กแต่ละคน และช่วยครูวางแผนการสอนให้เหมาะสม

10. ช่วยในด้านการประชาสัมพันธ์ บอกเล่าและชี้แจงให้ราษฎรในท้องถิ่นทราบถึงความเคลื่อนไหวที่โรงเรียนในท้องถิ่นได้ดำเนินการ เพื่อให้ราษฎรเข้าใจและให้ความร่วมมือช่วยเหลือ

11. ช่วยหยิบยกปัญหาต่าง ๆ ของโรงเรียนที่โรงเรียนไม่สามารถจะแก้ไขได้ตามลำพัง เสนอขอความคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่จะแก้ไขให้หลุดพ้นจากเจ้าหน้าที่ฝ่ายบริหารและจากราษฎรหรือกลุ่มราษฎร

12. ช่วยป้องกันครูให้พ้นจากการถูกใช้งานจนเกินขอบเขต และช่วยป้องกันครูจากการถูกตักเตือนหรือถูกลงโทษอย่างไม่เป็นธรรม

ส่วน พันธ์ หันนาคินทร์ (พันธ์ หันนาคินทร์ 2513 : 2) กล่าวถึงความมุ่งหมายการนิเทศการศึกษาไว้สั้น ๆ ว่า ความมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษาที่สำคัญอยู่ที่การส่งเสริมปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดีขึ้น การนิเทศการศึกษามีใช้การบังคับหรือการจับผิด แต่เป็นการช่วยเหลือร่วมมือซึ่งกันและกัน ดังนั้นการนิเทศการศึกษาจึงต้องตั้งอยู่บนรากฐานแห่งความเป็นมนุษย์ แต่ นพพงษ์ บุญจิตรคุลย์ (นพพงษ์ บุญจิตรคุลย์ 2524 : 240 - 241) เห็นว่าการนิเทศการศึกษามีความมุ่งหมายในการช่วยเหลือและปรับปรุงครูเป็นประการสำคัญ กล่าวเป็นอักษรย่อภาษาอังกฤษได้ดังนี้คือ OSMIAE ซึ่งย่อมาจาก O = Objective การช่วยเหลือครูให้รู้จักเลือกและปรับปรุงวัตถุประสงค์ของการสอน S = Subject Matters การช่วยเหลือครูให้รู้จักเลือกและปรับปรุงเนื้อหาการสอน M = Methods การช่วยเหลือครู

ให้รู้จักเลือกและปรับปรุงใช้วิธีสอน M = Materials การช่วยเหลือครูให้
 รู้จักเลือกและปรับปรุงการใช้วัสดุอุปกรณ์การสอน A = Activities
 การช่วยเหลือครูให้รู้จักเลือกและปรับปรุงการใช้กิจกรรมเสริมหลักสูตรในการสอน
 E = Evaluation การช่วยเหลือครูให้รู้จักเลือกและปรับปรุงวิธีการประเมิน
 ผลการเรียนรู้การสอน

นอกจากนี้ วิจิตร วรุตบางกูร กับคณะ (วิจิตร วรุตบางกูร กาญจนา
 ศรีภาพสินธุ์ และสุพิชญา ชีระกุล 2519 : 3 - 4) ได้ขยายความมุ่งหมายของการ
 นิเทศการศึกษานอกเหนือจากที่กล่าวไว้ในระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการว่า
 งานนิเทศการศึกษาเป็นงานที่มีลักษณะสำคัญ 10 ประการคือ

1. ช่วยส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนเพื่อดึงชุมชนให้มา
 มีส่วนร่วมพัฒนาโรงเรียนพร้อม ๆ กับพัฒนาชุมชนด้วย
2. จัดทำคู่มือและเอกสารของกรม เพื่อช่วยครูให้ได้ทราบความเคลื่อนไหว
 ทางการศึกษา
3. แก้ไขข้อบกพร่องและส่งเสริมคุณภาพพลานามัยของนักเรียนให้มีบทบาท
 ทางพลศึกษาให้มากขึ้น
4. ส่งเสริมการสอนศิลปะ การขับร้อง ฟ้อนรำ และดนตรีอันเป็นประเพณี
 ของถิ่น
5. ร่วมกันปรับปรุงโรงเรียนอันเป็นที่ตั้งสำนักงานให้เป็นอย่างแก่โรงเรียน
 อื่น
6. ติดตามผลงาน วิเคราะห์ ค้นคว้าปัญหาด้านวิชาการของโรงเรียน
7. พิจารณาผลการใช้หลักสูตร ประมวลการสอน โครงการสอน แบบเรียน
 และหนังสืออ่านประกอบ
8. ช่วยเหลือในด้านวัดผลการศึกษา

9. สนับสนุนดำเนินงานโครงการพัฒนาการศึกษาต่าง ๆ ที่กรมสามัญศึกษาทำขึ้น

10. ช่วยเหลือ ตรวจสอบและควบคุมดูแล ส่งเสริมให้โรงเรียนเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานที่กรมสามัญศึกษาได้ทำไว้

ในทำนองเดียวกันนักการศึกษาต่างประเทศได้ให้ความสนใจของการนิเทศการศึกษาไว้หลายคน เช่น บริกส์ และ จัสต์แมน (Briggs and Justman. 1952 . 539) สรุปความมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษาไว้ว่า การนิเทศการศึกษาเพื่อส่งเสริมความเจริญก้าวหน้าทางอาชีพ ส่งเสริมความเจริญงอกงามของครู ปรับปรุงการสอนของครูให้ดีขึ้นและส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน สวณ กุด (Good. 1957 539) เห็นว่าการนิเทศการศึกษามีความมุ่งหมายเพื่อช่วยให้ความเจริญงอกงามทางอาชีพ ช่วยพัฒนาความสามารถของครู ช่วยให้เลือกและปรับปรุงวัตถุประสงค์ของการศึกษา ช่วยเหลือและจัดสรรอุปกรณ์การศึกษา ช่วยเลือกและปรับปรุงวิธีสอน

แตตสมิท (วิจิต แซ่มแข็ง 2515 : 32 อ้างอิงมาจาก Smith. 1957 436 - 437) กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษาว่า ศึกษาวิเคราะห์ส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาผู้ใหญ่ เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนจบจากโรงเรียนไปแล้วได้เพิ่มพูนความรู้ของตนซึ่งอย่างน้อยก็ให้ประโยชน์ 2 ประการคือ เพื่อให้บริการแก่ประชาชนในท้องถิ่นและขณะเดียวกันการจัดการศึกษาผู้ใหญ่ก็เพิ่มประสิทธิภาพในการจัดโครงการสอนสำหรับโรงเรียนให้ดีขึ้นด้วย สิ่งที่ศึกษานิเทศก์ควรจะมีส่วนไปช่วยเหลือได้แก่ การสร้างโรงเรียนให้เป็นศูนย์วิชาการสำหรับชุมชน ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างชุมชนกับโรงเรียนและนาสิ่งที่เป็นความต้องการของชุมชนเข้ามาสู่โรงเรียนเพื่อกาหนดเป็นนโยบายและโครงการสอนให้สนองความต้องการของสังคมด้วย

3. วิวัฒนาการของการนิเทศการศึกษา

การนิเทศการศึกษาคงจะเริ่มมีตั้งแต่เมื่อมีโรงเรียน แต่จุดเริ่มต้นที่แน่นอนของการนิเทศการศึกษาไม่มีใครทราบว่าเริ่มตั้งแต่เมื่อใด การนิเทศการศึกษามัยแรก ๆ เป็นรูปแบบของการตรวจตรา ควบคุม แล้วได้วิวัฒนาการมาเรื่อย ๆ จนถึงปัจจุบัน วิวัฒนาการของการนิเทศการศึกษาทั้งของต่างประเทศและของไทยมีประวัติและวิวัฒนาการคล้าย ๆ กัน ในที่นี้จะขอกล่าวถึงวิวัฒนาการนิเทศการศึกษาตามลำดับดังนี้

3.1 วิวัฒนาการของการนิเทศการศึกษาของสหรัฐอเมริกา การนิเทศการศึกษาเริ่มมากร้อยปีแล้วในสหรัฐอเมริกา นักการศึกษาของอเมริกาหลายคนได้พูดถึงประวัติความเป็นมาทางการศึกษา เช่น มอนโร (วีราวุช จิตต์นิวงาม 2516 : 9 อ้างอิงมาจาก Monroe. 1952 . 1371 - 1372) ได้รวบรวมเกี่ยวกับวิวัฒนาการของการนิเทศการศึกษาไว้ว่า การนิเทศการศึกษาเกิดขึ้นเป็นครั้งแรกต้นศตวรรษที่ 17 ทางภาคตะวันออกเฉียงของประเทศในกลุ่มรัฐนิวอิงแลนด์ (New England) เมื่อปีคริสต์ศักราช 1709 ที่เมืองบอสตัน (Boston) ได้จัดตั้งคณะกรรมการของประชาชนขึ้นเพื่อให้ทำหน้าที่ตรวจเยี่ยมและสังเกตการณ์ในโรงเรียนเกี่ยวกับอาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์และทำการทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ในระยะหลังมีการจ้างครูให้ทำหน้าที่ตรวจโรงเรียนและปฐมนิเทศครูใหม่ เพราะคณะกรรมการพบว่าเจ้าหน้าที่ของโรงเรียนหรือครูใหญ่ส่วนมากกำหนดให้ครูสอนไปตามความต้องการของคนโดยไม่คำนึงถึงความมุ่งหมายที่วางไว้ ปีคริสต์ศักราช 1837 ที่เมืองบัฟฟาโล (Buffalo) และหลุยส์วิลล์ (Louisville) ได้มีการจัดตั้งศูนย์การศึกษาขึ้นเพื่อให้ทำหน้าที่ควบคุมการบริหารและกิจการทั้งหมดของโรงเรียนโดยให้มีเจ้าหน้าที่รับผิดชอบในด้านการปฏิบัติงานของครูและงานประจำ

ในสำนักงานเรียกว่าศึกษาธิการ หรือผู้ตรวจการโรงเรียน ซึ่งการจัดและการบริหาร การศึกษาในรูปแบบนี้ได้เป็นที่นิยมแพร่หลายในวงการศึกษา ปีคริสต์ศักราช 1870 มีการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรการศึกษาใหม่โดยบรรจุวิชาการใหม่ ๆ เช่น ดนตรี ศิลปศึกษา คหกรรมศาสตร์ และพลศึกษา เป็นเหตุให้ศึกษาธิการไม่สามารถให้คำแนะนำวิธีสอน วิชาใหม่ ๆ แก่ครูได้จึงต้องจ้างผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชานั้น ๆ มาช่วยเหลือ ดังนั้นจึงมี ศึกษาธิการในลักษณะของผู้เชี่ยวชาญซึ่งการเปลี่ยนแปลงนี้ได้แพร่หลายไปในวงการ ศึกษาทั่วโลกในปัจจุบัน

ส่วนสเปียร์ (วิรุข จิตต์นิวงาม 2526 : 10 - 11 อ้างอิงมาจาก Spears. 1954 : 36 - 96) แบ่งวิวัฒนาการของการนิเทศไว้สี่สมัยคือ

สมัยที่ 1 การนิเทศการศึกษาในลักษณะที่เป็นการตรวจและควบคุมโรงเรียน โดยคณะกรรมการโรงเรียนเริ่มปีคริสต์ศักราช 1700 การศึกษาของอเมริกา ท้องถิ่น จะเป็นผู้เลือกประชาชนคณะหนึ่งขึ้นเป็นผู้แทนตนเพื่อให้ควบคุมโรงเรียน ซึ่งผู้แทนคณะนี้ ต่อมาได้เป็นคณะกรรมการการศึกษา (Board of Education) ของท้องถิ่น ผู้แทนประชาชนมีหน้าที่ตรวจตราโรงเรียน ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องของการตรวจควบคุม โดยทั่วไป เช่น อาคารสถานที่ การมาทำงานของครู แต่ไม่ได้ดูการสอนของครูว่าดี หรือไม่ มีปัญหาอย่างไรทั้งนี้เพราะไม่มีความรู้พอ การนิเทศการศึกษาในระยะนี้จึงเป็น การตรวจและควบคุม

สมัยที่ 2 การนิเทศการศึกษาในลักษณะที่เป็นการตรวจและควบคุมโดยศึกษาธิการ เริ่มปีคริสต์ศักราช 1800 คณะกรรมการโรงเรียนซึ่งประกอบด้วยประชาชนของท้องถิ่น เห็นว่าการศึกษาเป็นเรื่องของเทคนิคต้องใช้ผู้รู้ หรือผู้ชำนาญการจัดการ จึงเกิดมี ศึกษาธิการ (Superintendent) ขึ้น โดยมีหน้าที่เป็นผู้บริหารการศึกษาแทน คณะกรรมการโรงเรียนควบคุมการศึกษาทั้งหมดในเขตของตน การนิเทศการศึกษาแทนที่ คณะกรรมการโรงเรียนซึ่งประกอบด้วยประชาชนไปตรวจโรงเรียนก็กลายเป็นศึกษาธิการ ไปทำการตรวจและควบคุมแทน ในระยะนี้การนิเทศการศึกษาจึงยังการตรวจและควบคุม เหมือนเดิม

สมัยที่ 3 การนิเทศการศึกษาโดยครูใหญ่และศึกษานิเทศก์ที่มีความชำนาญในทางใดทางหนึ่งโดยเฉพาะ ระหว่างคริสต์ศักราช 1875 - 1900 การนิเทศการศึกษามุ่งถึงการสอนของครูเป็นสำคัญ ศึกษานิเทศก์ไม่มีโอกาสที่จะทำได้ดังนั้นจึงได้จัดหาบุคคลมาช่วยเหลือเพื่อที่จะทำการนิเทศการสอนของครูคือครูใหญ่และศึกษานิเทศก์ซึ่งเป็นผู้ที่เชี่ยวชาญในสาขาวิชาการต่าง ๆ ก็ได้จัดตั้งขึ้นมาเพื่อให้ทำหน้าที่การนิเทศการศึกษาโดยเฉพาะ

สมัยที่ 4 สมัยปัจจุบันการนิเทศการศึกษาเป็นการอมรม เริ่มจากปีคริสต์ศักราช 1953 ถึงปัจจุบัน การนิเทศการศึกษาเป็นการร่วมมือกันระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้องหลายฝ่าย เช่น ผู้บริหาร ครูใหญ่ ศึกษานิเทศก์ ครู ตลอดจนผู้ปกครอง เพื่อที่ครูจะได้มีความรู้ความสามารถในการสอนรวมทั้งความสามารถค้นหาวิธีการที่จะแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้

อาเย และ เนทเซอร์ (Eye and Netzer. 1965 : 4 - 10) ได้แบ่งสมัยของการนิเทศการศึกษาไว้สี่สมัยเช่นกันคือ

1. สมัยของการตรวจตราควบคุมจากผู้บริหาร (Administrative inspection) เริ่มปีคริสต์ศักราช 1652 - 1875 การนิเทศการศึกษาสมัยนี้ผู้บริหารจะเน้นการตรวจตราควบคุมโรงเรียนในเรื่องเกี่ยวกับบริเวณ อาคารสถานที่ การปกครองนักเรียนและกระบวนการเรียนการสอน

2. สมัยของการให้คำแนะนำอย่างมีประสิทธิภาพ (Efficiency orientation) เริ่มจากปีคริสต์ศักราช 1876 - 1936 การนิเทศการศึกษาสมัยนี้จะมีผู้เชี่ยวชาญมาให้คำแนะนำเกี่ยวกับการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนของครู

3. สมัยของการให้ความร่วมมือ (Cooperative group effort) เริ่มจากปีคริสต์ศักราช 1937 - 1959 การนิเทศการศึกษาสมัยนี้จะเน้นถึงความร่วมมือในการทำงานจากผู้ที่เกี่ยวข้องทางการศึกษาเพื่อที่จะปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอน

4. สมัยของการค้นคว้าวิจัย (Research orientation)

เริ่มปีคริสต์ศักราช 1960 จนถึงปัจจุบัน การนิเทศการศึกษามีแนวโน้มถึงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและการวิจัยเกี่ยวกับการเรียนการสอนเป็นสำคัญ

แตลลูซิโอ และ แมคเนล (Lucio and McNeill. 1969 :

4 - 10) แบ่งการนิเทศออกเป็นห้าระยะคือ

ระยะที่ 1 ก่อนปีคริสต์ศักราช 1800 การนิเทศการศึกษาระยะนี้เป็นการตรวจตราของเจ้าหน้าที่ฝ่ายบริหารการศึกษาซึ่งเป็นการตรวจทั่ว ๆ ไปเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของครูว่าได้ปฏิบัติงานตามคำสั่งและได้ผลเพียงไร

ระยะที่ 2 ในปลายศตวรรษที่ 18 และต้นศตวรรษที่ 19 การนิเทศการศึกษาได้เปลี่ยนแปลงไป มีการจัดตั้งผู้เชี่ยวชาญเฉพาะสาขาวิชาต่าง ๆ ให้เป็นผู้นิเทศการศึกษาทั้งนี้เพราะว่าการศึกษามีวิชาต่าง ๆ ในหลักสูตรเพิ่มมากขึ้น ทำให้ผู้บริหารการศึกษาไม่สามารถที่จะทำการตรวจสอบการปฏิบัติงานของครูได้เพราะขาดความรู้ทางด้านวิชาการจึงมอบอำนาจให้ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะวิชาหรือศึกษานิเทศก์เป็นผู้ปฏิบัติงานแทน การนิเทศการศึกษาระยะนี้จึงยังเป็นการส่งผู้เชี่ยวชาญเฉพาะวิชาไปดูแลงานแทนผู้บริหารการศึกษา

ระยะที่ 3 ระหว่างปีคริสต์ศักราช 1920 - 1930 การนิเทศการศึกษาได้เปลี่ยนแปลงไปโดยนำหลักการทางวิทยาศาสตร์มาใช้เพราะการวิจัยการศึกษาได้เปลี่ยนแปลงไปจึงได้นำเอาสิ่งที่ค้นพบใหม่ ๆ มาประยุกต์ให้ครูใช้ ผู้ที่ทำหน้าที่นิเทศการศึกษาจึงมีหน้าที่ออกไปวิจัยและประเมินผลการปฏิบัติงานของครูว่าได้ดำเนินไปตามกฎเกณฑ์และทฤษฎีต่าง ๆ เพียงใด และยังมีหน้าที่วิจัยเพื่อหากฎเกณฑ์หรือทฤษฎีใหม่ ๆ มาแนะนำให้ครูปฏิบัติ

ระยะที่ 4 ระหว่างปีคริสต์ศักราช 1930 - 1940 การนิเทศการศึกษาเริ่มมองเห็นความสำคัญของมนุษยสัมพันธ์ ความแตกต่างของบุคคลและสังคมจึงให้ครูได้มีส่วนร่วม มีเสรีภาพที่จะคิดเป็นตัวของตัวเองแบบประชาธิปไตย การนิเทศการศึกษาจึงเป็นงานที่เริ่มยอมรับฟังความคิดเห็นของครูและเสนอความคิดเห็นเพื่อให้ครูได้นำไปคิดและตัดสินใจด้วยตัวเองในการปฏิบัติอย่างเสรี

ระยะที่ 5 การนิเทศการศึกษาในปัจจุบัน การนิเทศการศึกษากลายเป็นงานที่เกี่ยวกับการใช้เหตุผลและสติปัญญาในการปฏิบัติงาน มีการกำหนดจุดมุ่งหมายวางแผนงานอย่างแจ่มชัดและเหมาะสมเพื่อให้บรรลุเป้าหมายทางการเรียนการสอน โดยอาศัยความร่วมมือจากบุคคลหลายฝ่ายและหลายสาขาวิชาชีพ ด้วยวิธีร่วมกันคิดและร่วมกันดำเนินงานเพื่อให้การศึกษาเจริญก้าวหน้าไปตามเป้าหมายของการศึกษาที่วางไว้

จะเห็นว่า การนิเทศการศึกษาได้วิวัฒนาการมาเป็นลำดับ โดยเริ่มต้นในลักษณะของการตรวจตราควบคุมแล้วเปลี่ยนแปลงเป็นการปรับปรุงการเรียนการสอน ระยะสุดท้ายเป็นการจัดการศึกษาอบรมและค้นคว้าวิจัยร่วมมือกันจากบุคคลหลายฝ่ายหลายสาขาวิชาชีพในการนิเทศการศึกษา

3.2 การนิเทศการศึกษาในประเทศไทย การนิเทศการศึกษาในประเทศไทยเริ่มมีขึ้นพร้อม ๆ กับการศึกษาอย่างมีแบบแผนหรือการศึกษาในระบบโรงเรียน ตั้งแต่สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว แต่มีชื่อเรียกเป็นอย่างอื่น เช่น การดูแล การควบคุม การตรวจตรา ภายหลังได้วิวัฒนาการมาเป็นการนิเทศการศึกษาปัจจุบัน

ก่อนที่จะมีการจัดการศึกษาอย่างมีแบบแผนหรือเป็นการศึกษาในระบบโรงเรียน การศึกษาของไทยได้เริ่มต้นจากการศึกษาอบรมในวัด พระเป็นผู้อบรมสั่งสอนตามกำหนดเวลาและเนื้อหาที่ท่านจะสอนเอง ไม่มีใครกำหนดหรือกะเกณฑ์ให้ ส่วนการศึกษาในราชสำนักนั้นเป็นไปตามพระราชนิยมของพระมหากษัตริย์ที่จะทรงมอบหมายให้ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ที่มีความถนัดในวิชาการนั้น ๆ เป็นผู้ดำเนินการ

ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้เริ่มมีการจัดตั้งโรงเรียนขึ้นเพื่อให้พระบรมวงศานุวงศ์และลูกข้าราชการได้ศึกษาเล่าเรียนที่พระตำหนักสวนกุหลาบ โดยพระองค์เป็นผู้ดูแลและควบคุม ต่อมา มีการจัดตั้งโรงเรียนเพิ่มขึ้นเพื่อให้การศึกษาแก่พลเมืองระบบต่าง ๆ ในการจัดการศึกษาเริ่มมีแบบแผน มีการจัดตั้งครูใหญ่รับผิดชอบการศึกษาในโรงเรียนของตน จัดระบบการสอบเทียบความรู้ และ

ประกาศจัดตั้งกรมศึกษาธิการขึ้นในปีพุทธศักราช 2430 และมีเสนาบดีกรมเป็นหัวหน้ารับผิดชอบงานด้านการศึกษาทั้งหมด แต่ในการควบคุมการศึกษานั้นพระองค์ยังคงควบคุมร่วมกับเสนาบดี และได้มีการจัดตั้งโรงเรียนฝึกหัดครูขึ้นเป็นครั้งแรกที่โรงเรียนเลี้ยงเด็ก เมื่อปีพุทธศักราช 2435

ต่อมาได้ขยายการศึกษาออกไปตามหัวเมือง ทำให้เสนาบดีและเจ้าหน้าที่จัดการศึกษาควบคุมดูแลได้ไม่ทั่วถึง จึงได้แต่งตั้งบุคคลที่เห็นสมควรออกไปทำการตรวจการปฏิบัติงานของครู และควบคุมแนวการศึกษาด้วยวิธีสอนตามวิชาที่กรมวางไว้เป็นมาตรฐาน เจ้าหน้าที่ที่ออกไปตรวจการปฏิบัติงานของครูนั้นเรียกว่าพนักงานตรวจแขวง ซึ่งเริ่มปฏิบัติงานครั้งแรกในปีพุทธศักราช 2443 และได้ปฏิบัติกันต่อ ๆ มา

หลังจากประกาศใช้แผนการศึกษาแห่งชาติฉบับลงวันที่ 28 มีนาคม 2475 แล้ว การควบคุมการเรียนการสอนอยู่ในความรับผิดชอบของผู้ตรวจการ ผู้ตรวจการมีอำนาจอบรมครูในตำบลที่ไปตรวจ จะอบรมด้วยตนเองหรือนัดกันไปอบรมที่อื่นนอกโรงเรียนก็ได้

ปีพุทธศักราช 2495 เริ่มมีหน่วยศึกษานิเทศก์รับผิดชอบงานนิเทศการศึกษาโดยตรงขึ้นในกรมวิสามัญศึกษาเพื่อช่วยเหลือโรงเรียนฝึกหัดครูในส่วนภูมิภาคทางด้านวิชาการและกรมวิสามัญศึกษาได้จัดให้มีการอบรมศึกษานิเทศก์ขึ้นเป็นครั้งแรกที่ศึกษาระดมศึกษาในโรงเรียนสวนสุนันทาวิทยาลัยระหว่างวันที่ 19 ธันวาคม ถึงวันที่ 14 มกราคม 2496

ปีพุทธศักราช 2497 กรมสามัญศึกษาได้เสนอกระทรวงศึกษาธิการขอจัดตั้งหน่วยศึกษานิเทศก์กรมและกระทรวงศึกษาธิการได้อนุมัติเมื่อวันที่ 12 กรกฎาคม 2497 โดยมีสำนักงานชั่วคราวที่โรงเรียนพญาไท และงานส่วนใหญ่เป็นงานค้นคว้าอบรมครู แนะนำ ทำอุปกรณ์การสอน สาธิตการสอน หาเครื่องมือและให้ความช่วยเหลือจังหวัดต่าง ๆ

ปีพุทธศักราช 2498 มีการก่อตั้งกรมการฝึกหัดครู โรงเรียนฝึกหัดครูในสังกัดกรมวิสามัญย้ายไปสังกัดกรมการฝึกหัดครู คณะศึกษานิเทศก์ที่เคยปฏิบัติงานช่วยเหลือ

ด้านฝึกหัดครูได้ย้ายมาเป็นศึกษานิเทศก์สังกัดกรมการฝึกหัดครูพละในเวลาเดียวกัน กรมอาชีวศึกษาและกรมพลศึกษาได้รับอนุมัติจากกระทรวงศึกษาธิการแต่งตั้งศึกษานิเทศก์ประจำกรมของแต่ละกรม และหน่วยศึกษานิเทศก์ของกรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นมีฐานะเป็นหน่วยงานทางด้านวิชาการของกรม

ปีพุทธศักราช 2500 กรมสามัญศึกษาได้จัดตั้งหน่วยศึกษานิเทศก์ฝ่ายสามัญศึกษาขึ้นในทุกจังหวัด และได้จัดตั้งศึกษานิเทศก์ฝ่ายสามัญศึกษาประจำภาคขึ้นในปีพุทธศักราช 2503 ทั้ง 12 ภาคการศึกษา

ปีพุทธศักราช 2515 ได้ยุบกรมวิสามัญศึกษารวมเป็นกรมเดียวกับกรมสามัญศึกษา งานของหน่วยศึกษานิเทศก์กรมวิสามัญศึกษาจึงรวมกับหน่วยศึกษานิเทศก์กรมสามัญศึกษาและเรียกว่า หน่วยศึกษานิเทศก์กรมสามัญศึกษา ในปีเดียวกันนี้เองฐานะของหน่วยศึกษานิเทศก์กรมสามัญศึกษา กรมการฝึกหัดครู และกรมอาชีวศึกษาก็ มีฐานะเป็นกอง แต่ก็ยังคงเรียกว่าหน่วยศึกษานิเทศก์

ปีพุทธศักราช 2523 ได้มีการเปลี่ยนแปลงระบบการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาตามพระราชบัญญัติโอนกิจการบริหารโรงเรียนประชาบาลขององค์การบริหารส่วนจังหวัดและโรงเรียนประถมศึกษาของกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการไปเป็นของสำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ พุทธศักราช 2523 และกระทรวงศึกษาธิการได้มีระเบียบว่าด้วยศึกษานิเทศก์สังกัดคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2524 ซึ่งถือว่าเป็นการเคลื่อนไหวทางการนิเทศการศึกษาครั้งล่าสุดของไทย (วิจิตร วรุตบางกูร 2524 : 16 - 19 และสำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ 2524 : 1)

3.3 การนิเทศการศึกษาในกรมการศึกษานอกโรงเรียน ในระยะแรกที่ประกาศจัดตั้งกรมการศึกษานอกโรงเรียนขึ้นเป็นหน่วยงานหนึ่งในกระทรวงศึกษาธิการ เมื่อปีพุทธศักราช 2522 นั้น พระราชกฤษฎีกาได้แบ่งส่วนราชการกรมการศึกษานอก

โรงเรียน ออกเป็น 6 กอง แต่ยังไม่ได้ออกให้มีหน่วยงานที่เกี่ยวกับการนิเทศการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ 2523 : 39 - 44) ต่อมากระทรวงศึกษาธิการได้รับความเห็นชอบจากคณะที่ปรึกษาระเบียบบริหารของสำนักนายกรัฐมนตรีให้ออกระเบียบว่าด้วยการนิเทศงานการศึกษานอกโรงเรียนและได้ออกคณห์ที่งานวิเทศการศึกษา นอกโรงเรียนเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษานอกโรงเรียนด้านบริหาร วิชาการ และการปฏิบัติงานของสถานศึกษาต่าง ๆ ในสังกัดกรมการศึกษานอกโรงเรียน โดยแบ่งงานเป็น เจ็ดฝ่าย คือ ฝ่ายบริหารทั่วไปและนิเทศประจำจังหวัด ฝ่ายนิเทศการสอนสายสามัญ ฝ่ายนิเทศการสอนสายอาชีพ ฝ่ายนิเทศการบริหาร ฝ่ายนิเทศการศึกษาทางสื่อสารมวลชน ฝ่ายนิเทศงานส่งเสริมการอ่าน และฝ่ายนิเทศการสอนทางวิทยุและไปรษณีย์

สำหรับแนวทางการปฏิบัติงานนั้นถือว่าการติดตามผล การปรับปรุงส่งเสริม ด้านคุณภาพและมาตรฐาน และการประสานประโยชน์ราชการระหว่างหน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องทั้งของรัฐบาลและเอกชนเป็นหน้าที่ของศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียน ซึ่งแนวทางการปฏิบัติงานดังกล่าวกรมการศึกษานอกโรงเรียนได้จัดให้มีการนิเทศและติดตามผลงานโดยจัดส่งศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียนไปปฏิบัติงานในพื้นที่ทั้งในกรุงเทพมหานครและส่วนภูมิภาค (หน่วยศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียน 2525 : 1, 10 - 12 และศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 2524 : 23 - 24)

4. บทบาทของศึกษานิเทศก์

ศึกษานิเทศก์มีหน้าที่นิเทศการศึกษาถ้าเข้าใจถึงบทบาทของคนแล้วจะช่วยให้งานนิเทศการศึกษานั้นสำเร็จด้วยดี มีผู้ให้ความหมายเกี่ยวกับบทบาทไว้หลายคน เช่น โสภา ชูพิกุลชัย และอรทัย ชื่นมนุญย์ (โสภา ชูพิกุลชัย และ อรทัย ชื่นมนุญย์ 2515 : 129) ได้กล่าวถึงบทบาทว่าทุกตำแหน่งหรือทุกชั้นจะถูกสมาชิก

ในชุมชนคาดหวังไว้ในระดับหนึ่งว่า พฤติกรรมของคนที่อยู่ในตำแหน่งหนึ่ง ๆ ควรจะมีอะไรบ้างและมีอย่างไบบ้าง บางทีบทบาทยังครอบคลุมไปถึงในแง่ที่ว่า เป็นเรื่องเกี่ยวกับหน้าที่หรือพันธะของตำแหน่งนั้น ๆ

เกียรติ ศรีพงษ์ (เกียรติ ศรีพงษ์ 2517 : 14) มีความเห็นสอดคล้องว่า บทบาทเป็นส่วนหนึ่งของหน้าที่และมักเรียกกันว่า บทบาทหน้าที่หรือใช้ปะปนกันก็มี ส่วนจิตยา สุวรรณขุ (จิตยา สุวรรณขุ 2517 : 162 - 163) มีความเห็นในเรื่องผลรวมสิทธิของบทบาทว่า ถ้าเปรียบด้านหนึ่งของเหรียญสองด้านคือตำแหน่งอีกด้านหนึ่งของเหรียญสองด้านก็คือบทบาทเมื่อตำแหน่งเป็นผลรวมของสิทธิแล้ว บทบาทก็คือพฤติกรรมตามสิทธิหน้าที่ดังกล่าวนี้

บทบาทของศึกษานิเทศก์เป็นพฤติกรรมที่เกี่ยวกับหน้าที่ความรับผิดชอบและการปฏิบัติงาน มีนักการศึกษาชาวต่างประเทศหลายคนกล่าวถึงบทบาทของศึกษานิเทศก์ เช่น แฮริส (Harris. 1957 . 11 - 12) กล่าวถึงบทบาทของศึกษานิเทศก์ไว้กว้าง ๆ 10 ประการคือ

1. งานพัฒนาหลักสูตร การพิจารณาปรับปรุงหลักสูตรให้เหมาะสมกับสภาพการณ์
2. งานดำเนินการเรียนการสอน จัดทำเนียบเกี่ยวกับหลักสูตร
3. การเลือกสรรบุคลากร จัดให้มีคณะบุคคลรับผิดชอบในการจัดกิจกรรมดำเนินการฝึกอบรม รวมทั้งการคัดเลือกบรรจุ เลือกเฟ้น การทดสอบ การเก็บรักษาระเบียบแต่ละบุคคล
4. การจัดบริการความสะดวก จัดให้มีเครื่องมือวัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอนให้พอเพียง
5. การจัดอุปกรณ์การสอน ได้แก่ การคัดเลือก ตรวจสอบและการเก็บรักษาหรืออำนวยความสะดวกในการสอนขอครู

6. ฝึกอบรมครูประจำการเพื่อส่งเสริมให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลกว่าเดิม

7. จัดปฐมนิเทศครูใหม่เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติงาน
8. ให้บริการพิเศษทางค่านอื่น ๆ ที่มีส่วนสัมพันธ์กับการเรียนการสอน
9. สร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในทางที่เกี่ยวข้องกับการสอน

10. ประเมินผลการเรียนการสอน

ส่วนกวิน (Gwynn. 1961 27 - 31) มีทัศนะเช่นเดียวกับ แฮร์ริส (Harris.) แต่เน้นในเรื่องการช่วยเหลือและสร้างความเข้าใจระหว่าง ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา โดยสรุปไว้ 10 ประการคือ

1. ช่วยเหลือครูหรือครูใหญ่ให้เข้าใจนักเรียนดีขึ้น
 2. ช่วยให้ครูได้ปรับปรุงตนเองและมีส่วนร่วมกับสมาชิกอื่นในโรงเรียน
 3. ช่วยเหลือครูให้ทำและใช้อุปกรณ์การสอน
 4. ช่วยเหลือครูปรับปรุงการสอน
 5. ช่วยสร้างความชำนาญพิเศษแก่ครูในโรงเรียน
 6. ช่วยให้ครูได้ใช้วิธีประเมินผลการเรียนโดยวิธีที่ดีที่สุด
 7. กระตุ้นให้ครูปรับปรุงโครงการ งาน และความก้าวหน้าของตน
 8. กระตุ้นให้ครูร่วมมือกันปรับปรุงหลักสูตรและถือปฏิบัติตามหลักสูตร
- ศึกษานิเทศก์เป็นผู้ประสานงานและคอยให้บริการแก่ครู
9. ช่วยเหลือครูให้ประสบผลสำเร็จและมีความมั่นคงในอาชีพและในชุมชน
 10. ศึกษานิเทศก์จะต้องมักคุ่นกับผู้บริหารโรงเรียน ครู นักเรียน และชุมชน เพื่อการปฏิบัติงานและความก้าวหน้าของโรงเรียน

แคสเวียร์ริงเกน (Swearingen. 1962 42 - 78) เห็นว่า
หน้าที่สำคัญและเป็นภารกิจที่ศึกษานิเทศก์จะต้องปฏิบัติมี แปดประการคือ

1. มีหน้าที่ในการประสานงานกับบุคคลในโรงเรียนและชุมชน
2. ส่งเสริมการเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยให้กับชุมชนและโรงเรียน
3. ขยายประสบการณ์ของการเรียนรู้ให้กว้างขวางออกไป
4. ช่วยกระตุ้นให้ครูเกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
5. อำนวยความสะดวกในการประเมินผลและปรับปรุงเปลี่ยนแปลง

การประเมินผล

6. วิเคราะห์สภาพการเรียนการสอน
 7. ช่วยพัฒนาอาชีพครูให้มีความก้าวหน้า
 8. ช่วยให้เกิดการประสานสัมพันธ์ในเรื่องจุดมุ่งหมายของการศึกษา
- สามารถให้ครูหรือคณะกรรมการมองเห็นค่านิยมและเข้าใจจุดมุ่งหมายดังกล่าว

ลูนลูโอ และ แมคเนล (Lucio and McNeil. 1962 : 24)
เห็นว่าหน้าที่ของศึกษานิเทศก์มี หก ประการคือ

1. การวางแผน ช่วยกำหนดนโยบายขอบเขตของการปฏิบัติงาน หรือวาง
โครงการปฏิบัติงานทางการศึกษา
2. การบริหาร ช่วยผู้บริหารตัดสินใจ ประสานงาน และร่วมมือปฏิบัติงาน
กับผู้อื่น
3. การนิเทศ เพื่อช่วยปรับปรุงคุณภาพการศึกษา
4. การพัฒนาหลักสูตรโดยมีส่วนร่วมในการกำหนดจุดมุ่งหมาย เลือกและ
แนะนำประสบการณ์สอนรวมทั้งอุปกรณ์การสอนที่เหมาะสม
5. การสาธิตการสอน
6. การวิจัย โดยการสำรวจ ทดลอง ศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับการเรียน

การสอน

ในทำนองเดียวกันแมคคีน และ มิลล์ (McKean and Mills. 1965 : 101 - 102) ได้จำแนกหน้าที่ของศึกษานิเทศก์ไว้ ๕ ด้านดังนี้

1. หน้าที่ด้านความเป็นผู้นำ ทำหน้าที่เป็นผู้นำและนิเทศแบบประชาธิปไตย ได้แก่ มีความคิดริเริ่ม ตั้งจุดมุ่งหมายในการนิเทศ กระตุ้นเร้าใจให้ทำงานเต็มความสามารถ สนับสนุนครูทุกวิถีทาง มีข้อผูกพันซึ่งกันและกัน

2. หน้าที่ด้านการประสานงาน ได้แก่ การติดต่อประสานงานกับทุกฝ่าย ซึ่งจะต้องอาศัยความสามารถในการสื่อความหมายที่ดี การประสานงานจึงจะเกิดผลดี งานบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

3. หน้าที่ด้านวิชาการและการบริหาร ศึกษานิเทศก์เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถได้รับการฝึกอบรม มีความชำนาญในวิชาชีพ มีทักษะด้านต่าง ๆ เช่น ทักษะ คำนวณเลขสัมพันธ์ สามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ศึกษานิเทศก์จึงมีหน้าที่ทางวิชาการและบริการ

4. หน้าที่ด้านประเมินผล เป็นหน้าที่พื้นฐานของศึกษานิเทศก์ที่จะต้องประเมินผลความก้าวหน้าของงานที่ตนปฏิบัติและประเมินผลกิจกรรมต่าง ๆ ที่ครูจัดทำว่าเจริญก้าวหน้าหรือเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้หรือไม่

นอกจากนี้ ไวส์ และ โลเวลล์ (Wiles and Lowell. 1975 . 169) ได้กล่าวว่าหน้าที่ของศึกษานิเทศก์มีเกาประการคือ

1. ให้ความช่วยเหลือทางด้านเทคโนโลยีและจิตวิทยา
2. ปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตร
3. พัฒนาวิชาชีพของครูร่วมงาน
4. เลือก จัดทำ และแจกจ่ายอุปกรณ์การสอนแก่ครู
5. ประเมินผลการเรียนการสอน
6. พัฒนาและประเมินผลความมุ่งหมายทางการศึกษา
7. ประสานโครงการศึกษา

8. วิจัยและเผยแพร่ผลงานวิจัย

9. พัฒนา สนับสนุน เผยแพร่และนำโครงการใหม่ ๆ มาใช้

ส่วนบทบาทของศึกษานิเทศก์ของไทยนั้น นักการศึกษาของไทยได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับบทบาทของศึกษานิเทศก์ไว้ต่าง ๆ กัน เช่น อุดร เวียงสุนทร (อุดร เวียงสุนทร 2507 : 645) เห็นว่าศึกษานิเทศก์มีหน้าที่ห้า ประการคือ

1. หาทางเพิ่มพูนประสบการณ์ให้แก่ครูและนักเรียน
2. หาทางส่งเสริมให้ครูและนักเรียนมีความปรารถนาที่จะปรับปรุงตนเอง
3. หาวิธีการให้บุคคลผู้รับผิดชอบในการวางโปรแกรมการสอนและปฏิบัติตามโปรแกรมนั้น ๆ

4. พยายามหาหนทางที่จะเพิ่มพูนประสิทธิภาพการทำงานของครูและนักเรียน

5. ประเมินผลของกิจกรรมและสภาวะต่าง ๆ ทั้งที่ผ่านมาแล้วและกำลังดำเนินการอยู่

ม.ล.บุญเหลือ เทพยสุวรรณ (ม.ล.บุญเหลือ เทพยสุวรรณ 2514 : 195) ให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของศึกษานิเทศก์ไว้สั้น ๆ ว่า คอยดูแลไม่ให้ครูล้าสมัยด้วยการจัดประชุมหรือสัมมนา ฉลิตเอกสาร วารสาร ทรวจเยี่ยมโรงเรียน และช่วยกระตุ้นให้สมาคมครูมีการเคลื่อนไหวทางวิชาการตลอดเวลา ไพรัตน์ นวลแสง (ไพรัตน์ นวลแสง ม.ป.ป. อัดสำเนา : 35 - 38) กล่าวถึงบทบาทของศึกษานิเทศก์ที่เป็นบทบาทโดยทั่วไปสรุปได้ดังนี้

1. เป็นผู้นำของกลุ่มบุคคล
2. เป็นผู้สร้างขวัญและส่งเสริมให้มีความมั่งคั่งในอาชีพ
3. เป็นผู้บริการในทางปรึกษาหารือ
4. เป็นผู้ประสานงาน
5. เป็นผู้พัฒนาและผู้ใช้หลักสูตรในระดับท้องถิ่น
6. เป็นผู้อำนวยความสะดวก

วิธีที่เข้มแข็ง (วิธีที่เข้มแข็ง 2515 : 39) ได้สรุปหน้าที่และความรับผิดชอบของศึกษานิเทศก์ทางด้านการไว้สี่ประการคือ

1. งานส่งเสริมเกี่ยวกับมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาบุคคล ได้แก่ การให้คำแนะนำ ให้คำปรึกษาและให้ความช่วยเหลือแก่ครูในเรื่องของการปรับปรุงคุณภาพของการเรียนการสอน ตลอดจนจัดอบรมประชุมครูในรูปแบบต่าง ๆ และหาทางสนับสนุนให้ครูได้มีโอกาสพัฒนาตนเองในด้านวิชาชีพ

2. งานเกี่ยวกับการผลิต เผยแพร่ เอกสารประกอบหลักสูตรและอุปกรณ์การศึกษา เช่น การจัดทำคู่มือครู โครงการสอน ประมวลการสอน ตลอดจนจัดทำหรือหาอุปกรณ์การสอนเพื่อให้ครูได้ใช้เป็นตัวอย่างและยึดไปใช้ตามโอกาส

3. งานเกี่ยวกับประเมินผลการศึกษา ได้แก่ การประเมินผลในด้านการเรียนการสอนทั้งตัวครู เด็กและตัวศึกษานิเทศก์เอง

4. งานเกี่ยวกับการวิจัยค้นคว้าและการพัฒนาหลักสูตร ได้แก่ การทดลองวิจัย เกี่ยวกับวิทยาการใหม่ ๆ ที่เกี่ยวกับการศึกษาโดยตรง ตลอดจนติดตามผลการใช้หลักสูตร แบบเรียน เพื่อปรับปรุงให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น

ส่วนสุภาพร ราชกรกิจ (สุภาพร ราชกรกิจ 2516 : 76 - 77) ได้กำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบของศึกษานิเทศก์ไว้ห้าประการคือ

1. วางแผนร่วมกับครูทั้งที่เป็นรายบุคคล เพื่อพัฒนานโยบายการศึกษา ร่วมงานโครงการดำเนินงานให้บรรลุผล โดยหาหน้าที่ปรึกษาและแนะนำขจัดปัญหาของครูแต่ละคน

2. ร่วมมือด้านบริหาร ช่วยในการตัดสินใจดำเนินการและแนวทางการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการศึกษา

3. จัดให้มีการประชุมปรึกษาเกี่ยวกับการเรียนการสอน ส่งเสริมให้ครูแสวงหาวิทยาการใหม่ ๆ และนำมาปรับปรุงวิธีสอน

4. จัดพัฒนาหลักสูตรของโรงเรียน โดยช่วยคณะครูจัดตั้งวัตถุประสงค์ของการสอนทุกวิชา เลือกประสบการณ์ที่มีคุณค่าให้เด็ก เลือกวิธีสอนและอุปกรณ์การสอนให้เหมาะสม

5. จัดการเกี่ยวกับการสอนสาขิตวิธีสอนและการใช้อุปกรณ์การสอน การใช้หนังสือแบบเรียน รวมถึงเอกสารทางวิชาการ

กัญญา สาขร (กัญญา สาขร 2519 : 279) ได้กล่าวถึงหน้าที่ของศึกษานิเทศก์ จังหวัดไว้ 12 ประการ ดังนี้

1. วางแผนการปฏิบัติงานทางวิชาการและธุรการของหน่วย
 2. ทรวจโรงเรียนประถมศึกษาในฐานะพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมาย
 3. จัดทำและปรับปรุงโครงการสอนของจังหวัด
 4. นิเทศการศึกษาในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษาและโรงเรียนประถมศึกษาอื่น ๆ
 5. ควบคุมและส่งเสริมมาตรฐานการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา
 6. จัดประชุม อบรมครูระดับจังหวัด
 7. ให้ความช่วยเหลือในการประชุม อบรมครูระดับอำเภอและระดับโรงเรียน และให้ความช่วยเหลือตามคำขอ
 8. ผลิตและเผยแพร่เอกสารทางวิชาการ
 9. ค้นคว้า ทดลอง และวิจัยงานทางวิชาการ
 10. เสนอแนะและให้คำปรึกษาแก่เจ้าหน้าที่การศึกษาทางด้านวิชาการ
 11. ประสานงานระหว่างศึกษานิเทศก์ ครู และเจ้าหน้าที่บริหารการศึกษา และหน่วยงานอื่น ๆ
 12. ประเมินผลการศึกษาของโรงเรียนที่เกี่ยวข้อง
- ส่วนโสภณ รอดทอง (โสภณ รอดทอง 2521 : 6) มีความเห็นว่าศึกษานิเทศก์ควรมีหน้าที่ต่าง ๆ 10 ประการคือ
1. นิเทศการสอน
 2. บริหารงานวิชาการหรือเป็นที่ปรึกษาทางวิชาการให้สถานศึกษาที่อยู่ในขอบเขตความรับผิดชอบ

3. ตรวจสอบและควบคุมสถานศึกษาในฐานะพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมาย
ระบุไว้

4. ศึกษา ทดลอง และวิจัยในเรื่องที่เกี่ยวกับการเรียนการสอน งานวิชาการ
ตลอดจนการบริหารการศึกษา

5. พิจารณาและพัฒนาหลักสูตร แบบเรียน หนังสือประกอบการเรียน แบบ
การสอนให้สอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน

6. จัดทำคู่มือ เอกสารทางวิชาการ และวัสดุอุปกรณ์ประกอบการเรียน
การสอน

7. ปรับปรุงส่งเสริมคุณภาพการเรียนการสอนและการบริหารการศึกษา
โดยใช้นวัตกรรมการศึกษาต่าง ๆ

8. จัดประชุม สัมมนา อบรม ครูอาจารย์หรือผู้บริหารการศึกษาเพื่อส่งเสริม
งานวิชาการ

9. ประเมินผลงานทางวิชาการ

10. เสนอแนะและให้คำปรึกษาทางวิชาการแก่กรมและงานอื่นที่ได้รับมอบหมาย
นอกจากนี้ สุจินต์ ตันเจริญ (สุจินต์ ตันเจริญ 2524 : 11) ได้กล่าวถึง
บทบาทของศึกษานิเทศก์สรุปได้ดังนี้

1. ช่วยเหลือโรงเรียนโดยตรง

2. เป็นที่ปรึกษาการงานของกรม

3. ทำหน้าที่เป็นสื่อสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายบริหารกับฝ่ายวิชาการ

4. จัดอบรมครู

5. ทำงานวิจัยในเรื่องที่เกี่ยวกับงานของตน

นอกเหนือจากความคิดเห็นของนักวิชาการทั้งต่างประเทศและไทยที่มีบทบาท
ของศึกษานิเทศก์แล้ว กรมการศึกษานอกโรงเรียนได้กำหนดหน้าที่ของศึกษานิเทศก์
กรมการศึกษานอกโรงเรียนตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยงานนิเทศการศึกษา

นอกโรงเรียน พุทธศักราช 2523 ไว้ 19 ประการ (หน่วยศึกษานิเทศก์กรมการศึกษา
นอกโรงเรียน 2525 : ภาคผนวก 2 - 3) ไว้ดังนี้

1. การวางแผน วิจัย ค้นคว้า และรวบรวมสถิติข้อมูลการนิเทศการศึกษา
2. การประเมินผล มาตรฐาน และหลักฐานการศึกษา
3. การจัดหาและทดลองหลักสูตร แบบเรียน บทเรียน อุปกรณ์และรูปแบบ
การจัดการศึกษา
4. การพัฒนา ควบคุมหลักสูตรที่กรมการศึกษานอกโรงเรียนมอบหมายให้
สถานศึกษา
5. การผลิตเอกสาร คู่มือ แบบเรียน บทเรียน และอุปกรณ์การศึกษา
6. การเผยแพร่ ประสานงาน ติดตาม และรายงาน
7. การฝึกอบรม ประชุม สัมมนา ผู้บริหาร วิทยากร ผู้สอน ผู้เรียน และ
บุคลากรอื่นใดในลักษณะเดียวกัน
8. การส่งเสริม การสนับสนุนการศึกษาแก่ส่วนราชการ หน่วยงานชุมชน
หรือท้องถิ่น
9. การสาธิต การจัดบริการ บริภัณฑ์เพื่อการศึกษาและงานโครงการอื่นใด
ที่กรมการศึกษานอกโรงเรียนมอบหมายให้สถานศึกษาดำเนินการ
10. งานตรวจการศึกษานอกโรงเรียน และงานอื่นใดในลักษณะเดียวกัน
ที่กรมการศึกษานอกโรงเรียนมอบหมาย
11. งานศาลาแม่และเด็ก
12. งานกลุ่มสนใจ และกิจกรรมในชุมชนหรือท้องถิ่น
13. งานการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ สายสามัญและสายอาชีพ
14. งานห้องสมุดประชาชน ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านหรือตำบล และ
ห้องสมุดเคลื่อนที่
15. งานการศึกษาทางสื่อสารมวลชนและโครงการสอนทางวิทยุและไปรษณีย์

16. งานโสตทัศนศึกษา
 17. งานส่งเสริม ประสานงานด้านวัฒนธรรม จริยธรรม พละนามัยและการอาชีพ
 18. งานการศึกษาสงเคราะห์ การศึกษาพิเศษ ในลักษณะเฉพาะพื้นที่เฉพาะกาล ชนกลุ่มน้อย หรือสำหรับบุคคลบางประเภท
 19. กิจกรรมอื่นใดที่กรมการศึกษานอกโรงเรียนกำหนดให้ และให้เป็นหน้าที่งานนิเทศการศึกษานอกโรงเรียน
- หน้าที่ทั้ง 19 ประการของศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียนนี้สรุปได้ 3 ด้านคือ ด้านการนิเทศการศึกษานอกโรงเรียน ด้านการพัฒนาและส่งเสริมคุณภาพทางวิชาการ และด้านการประสานประโยชน์ราชการ

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของศึกษานิเทศก์

ผลงานวิจัยและแนวคิดของผู้สนใจศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของศึกษานิเทศก์ทั้งต่างประเทศและไทยจะขอล่าวตามลำดับดังนี้

5.1 งานวิจัยเกี่ยวกับบทบาทของศึกษานิเทศก์ในต่างประเทศ

ทาการ์ธ และ อีแวนส์ (Taggart and Evans. 1946 : 37 - 38) ได้ศึกษาเกี่ยวกับหน้าที่ของศึกษานิเทศก์ทั่วสหรัฐอเมริกาได้ปฏิบัติ พบว่าการปฏิบัติในเรื่องต่อไปนี้คิดเป็นร้อยละของการปฏิบัติหน้าที่ที่มากน้อยตามลำดับคือ ร่วมประชุมกับสมาคมอาชีพร้อยละ 100 อภิปรายถึงปรัชญาหรือความมุ่งหมายของการศึกษาร่วมกับครูร้อยละ 97 จัดประชุมกลุ่มอภิปรายที่เกิดขึ้นร้อยละ 96 พบปะปรึกษาปัญหาเกี่ยวกับครูเป็นรายบุคคลร้อยละ 95 ร่วมเป็นกรรมการของสมาคมอาชีพร้อยละ 89 ช่วยครูจัดและปรับปรุงหน่วยการสอนร้อยละ 86 ร่วมกับครูจัดโครงการปรับปรุงหลักสูตรร้อยละ 85 เสนอผลการทดสอบให้ครูเพื่อนำไปปรับปรุงการสอนของตนให้ดีขึ้นร้อยละ 82 ร่วมการประเมินผลการใช้ห้องสมุดและเลือกหนังสือเข้าห้องสมุดร้อยละ 81 เป็นที่

ปรึกษาประชุมครูในท้องถิ่นร้อยละ 79 ร่วมปรึกษากับฝ่ายหลักสูตรจัดทำวิเคราะห์ปรับปรุงหลักสูตรร้อยละ 78 สัมภาษณ์ผู้ปกครองหรือบุคคลภายนอกเกี่ยวกับการศึกษาร้อยละ 70 เขียนหรือปรับปรุงเนื้อหาของหลักสูตรร้อยละ 69 จัดลำดับขอบเขตและความต่อเนื่องของวิชาการต่าง ๆ ร้อยละ 65 สัมภาษณ์ครูและคณาจารย์ใหม่ร้อยละ 64 จัดโครงการประเมินผลของโรงเรียนร้อยละ 62 จัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์หรือหน่วยการสอนเพื่อให้ครูได้ใช้ร้อยละ 54 จัดการประชุมปฏิบัติการให้แก่ครูในท้องถิ่นร้อยละ 53 ตรวจดูฟิล์มภาพยนตร์ ภาพนิ่ง ระเบียบ หรือข้อบังคับต่าง ๆ ก่อนนำไปใช้ร้อยละ 47 ให้คำแนะนำในการใช้วัสดุทัศนศึกษาแก่ครูร้อยละ 46 เตรียมเขียนรายงานการเยี่ยมชั้นเรียนเสนอศึกษาธิการร้อยละ 45 เขียนบทความเกี่ยวกับการศึกษาลงในหนังสือพิมพ์ร้อยละ 44 จัดทำแบบทดสอบสำหรับผู้บริหารร้อยละ 42 วางแผนสาขาการสอนร้อยละ 39 จัดวัสดุอุปกรณ์วัสดุทัศนศึกษาร้อยละ 39 ทำงานร่วมกับครูสาขาการสอนร้อยละ 39 แจกจ่ายวัสดุอุปกรณ์วัสดุทัศนศึกษาร้อยละ 36 เขียนบทความลงวารสารวิชาการร้อยละ 29 ตรวจข้อสอบร้อยละ 26 และเขียนหรือร่วมเขียนตำราเรียนร้อยละ 14

สเปียร์ส (Spears. 1953 : 175) ได้สำรวจความคิดเห็นของศึกษานิเทศก์จำนวน 35 คน ในเรื่องแบ่งเวลาในการปฏิบัติงานตามหน้าที่ พบว่าศึกษานิเทศก์แบ่งเวลาในการทำงานร่วมกับครูร้อยละ 45 การรวบรวมวัสดุอุปกรณ์การสอนร้อยละ 10 การสาขาการสอนร้อยละ 5 การจัดประชุมหรือร่วมประชุมกับครูร้อยละ 11 การทำการวิจัยและวางแผนร้อยละ 14 และทำงานกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องร้อยละ 9

ส่วนเคิร์ตซ์ (Kurtz. 1958 : 149 - 158) ได้ศึกษาเรื่องประสบการณ์การฝึกงานนิเทศโรงเรียนประถมศึกษา (An Intern Experience Elementary School Supervision) ปรากฏผลว่าศึกษานิเทศก์มีหน้าที่และรับผิดชอบโดยตรงต่อคณะครูและผู้บริหารในเรื่องการประสานงาน การแนะนำและการจูงใจครู สังเกตการสอน วางโครงการนิเทศ เข้าร่วมฝึกอบรมและสัมมนา

ทางการศึกษา เป็นที่ปรึกษาและวิทยากรเกี่ยวกับหลักสูตร ปฐมนิเทศครูและนักเรียน ประเมินผลความก้าวหน้าและผลที่ได้รับจากการศึกษา วางโครงการร่วมกับครูใหญ่ เสนอโครงการทางการศึกษาและเข้าร่วมในโครงการการศึกษาของรัฐ สร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครอง ชุมชนกับโรงเรียน บริการให้คำปรึกษา และอื่น ๆ

ความคิดเห็นของเคิร์ตซ์ (Kurtz) คล้ายกับกัสส์ (Guss. 1973 : 83 - 85) แก็กัสส์ (Guss) ยังได้พบว่าศึกษานิเทศก์ได้ช่วยเหลือครูในด้านการประเมินผลงานทางงาน เขียนรายงานและบันทึกต่าง ๆ น้อยที่สุด

นอกจากนี้ในปีคริสต์ศักราช 1971 คาร์ลตัน (Carlton. 1971 : 4406 -) ได้ศึกษาบทบาทของศึกษานิเทศก์ที่เป็นจริงตามทัศนคติของครูประถมศึกษา ศึกษาจำนวน 1,044 คน เป็นครูใหญ่จำนวน 52 คน ผลปรากฏว่าบทบาทของศึกษานิเทศก์ที่เป็นจริงนั้นได้แก่ การช่วยเหลือพัฒนาโครงการสอน ช่วยงานประจำเกี่ยวกับการบริหาร ช่วยกำหนดนโยบายของโรงเรียน ร่วมมือในการประชุมครู และช่วยคัดเลือกแบบเรียน ส่วนบทบาทในอุดมคตินั้นเกี่ยวข้องกับกิจกรรมการวางแผนเตรียมการเยี่ยมโรงเรียนเพื่อสังเกตการสอน ช่วยเหลือครูจัดเนื้อหาวิชา คัดเลือกอุปกรณ์การสอน

5.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของศึกษานิเทศก์ในไทย

บุญยก แสงสิริกุล (บุญยก แสงสิริกุล 2512 : 86) ได้วิจัยเรื่องการศึกษาหน้าที่และความรับผิดชอบของศึกษานิเทศก์ในส่วนกลางกระทรวงศึกษาธิการ โดยศึกษาหน้าที่และความรับผิดชอบที่ปฏิบัติจริง พบว่าศึกษานิเทศก์มีหน้าที่และความรับผิดชอบดังนี้

1. จัดประชุมสัมมนาและฝึกอบรมครูประจำการ
2. พัฒนาคู่มือครู หลักสูตร โครงการสอนและประมวลการสอน
3. ช่วยประสานงานระหว่างฝ่ายบริหารกับฝ่ายวิชาการ
4. สारวปัญหาและอุปสรรคในการนิเทศ
5. แนะนำการใช้คู่มือครู หลักสูตร โครงการสอน และประมวลการสอน

6. นำผลการวิจัยมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอน
7. ตรวจสอบและนิเทศตามหน้าที่ที่ได้รับตามกฎหมาย
8. วางโครงการนิเทศการศึกษา
9. สำรวจปัญหาและอุปสรรคในการเรียนการสอน
10. พหุลอง ค้นหาเทคนิควิธีสอนใหม่ ๆ
11. ให้คำปรึกษาแก่ครูเป็นรายบุคคลและหมู่คณะ
12. สังเกตการสอนของครูและให้คำแนะนำเกี่ยวกับการเรียนการสอน
13. นิเทศและติดตามผลงานของศึกษานิเทศก์และครู
14. เสนอ แนะนำการใช้อุปกรณ์การเรียนการสอน

ศักดิ์สุบรรณ ลังกาพินธุ์ (ศักดิ์สุบรรณ ลังกาพินธุ์ 2512 : 121 - 125)
ได้วิจัยเรื่องบทบาทของศึกษานิเทศก์ในทัศนะของครูผู้ได้รับการนิเทศ โดยศึกษาบทบาท
ของศึกษานิเทศก์ฝ่ายมัธยม ผลการวิจัยสรุปได้ว่า

1. เกี่ยวกับอำนาจบังคับบัญชาของศึกษานิเทศก์ในทัศนะของครูพบว่า ครู
รู้สึกว่ศึกษานิเทศก์มีอำนาจบังคับบัญชาครู
2. เกี่ยวกับความคาดหวังที่จะได้รับความช่วยเหลือจากศึกษานิเทศก์ใน
ทัศนะของครู พบว่ามีความเห็นแบ่งแยกเป็นสองกลุ่ม คือ กลุ่มหนึ่งเห็นว่าศึกษานิเทศก์
ช่วยเหลือที่ตนคาดหวังแล้ว แต่อีกกลุ่มหนึ่งเห็นว่ายังไม่ได้ช่วยตามที่ตนคาดหวัง
3. ครูส่วนมากต้องการให้นิเทศแบบประชาธิปไตย
4. เกี่ยวกับหลักการใช้นุยสัมพันธ์ และลักษณะผู้นำของศึกษานิเทศก์ ใน
ทัศนะของครู พบว่าทั้งสองอย่างนั้นเป็นเครื่องเกื้อกูลอย่างก็ต่อการนิเทศ ทำให้ครูไว้วางใจในตัวศึกษานิเทศก์
5. เกี่ยวกับฐานะทางค่านต่าง ๆ ของศึกษานิเทศก์ พบว่ามีผลกระทบ
กระเทือนต่อประสิทธิภาพของการนิเทศการศึกษา กล่าวคือ ถ้ามีวิทยุธี ระดับการศึกษา
ฐานะทางเศรษฐกิจ ความสามารถ ประสบการณ์ในการทำงาน และมีฐานะทางสังคม
สูง ครูมีแนวโน้มที่จะเชื่อฟังและปฏิบัติตามมากกว่าศึกษานิเทศก์ที่มีฐานะ ดังกล่าวค่า

ส่วน วิจิต แซ่มแซ้ง (วิจิต แซ่มแซ้ง 2515 : จ - ฉ) ได้ทำการวิจัย เรื่องความคาดหวังเกี่ยวกับบทบาททางค่านิเทศการของศึกษานิเทศก์ประจำจังหวัด ผลการวิจัยพบว่า

1. ความคาดหวังเกี่ยวกับบทบาททางค่านิเทศการของศึกษานิเทศก์ประจำจังหวัดตามความเห็นของบุคคลทุกกลุ่ม มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ แสดงว่าความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ความรับผิดชอบทางค่านิเทศการของศึกษานิเทศก์ประจำจังหวัดยังมีข้อขัดแย้งกันอยู่ในระหว่างกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้อง
2. วุฒิทางการศึกษาที่ต่างกันก่อให้เกิดความคิดเห็นที่ขัดแย้งกันมากกว่าความขัดแย้งที่เกิดจากตำแหน่งที่แตกต่างกัน
3. กลุ่มผู้มีวุฒิการศึกษาระดับสูง มีความคิดเห็นที่ถูกต้องกับทฤษฎีหรือหลักการนิเทศมากกว่ากลุ่มที่มีวุฒิการศึกษาค่ำ
4. กลุ่มศึกษานิเทศก์มีความเห็นที่ถูกต้องตามทฤษฎีหรือหลักการมากกว่าครูหัวหน้าหมวดวิชา
5. ศึกษานิเทศก์มีความโน้มเอียงที่จะเห็นว่าตนเองเป็นผู้นำครู และอยู่ในฐานะเหนือครูมากกว่าผู้ร่วมงาน
6. บุคคลทุกกลุ่มยังไม่แน่ใจว่าศึกษานิเทศก์ประจำจังหวัดควรทำหน้าที่ตรวจตรา ควบคุมการปฏิบัติงานทั่วไปภายในโรงเรียนหรือไม่
7. กลุ่มศึกษานิเทศก์และกลุ่มครูหัวหน้าหมวดวิชายังมีความสับสนในเรื่องบทบาทหน้าที่ซึ่งกันและกัน

ในปีเดียวกันนี้เองสำนักงานเขตการศึกษา 8 (สำนักงานเขตการศึกษา 8 2515 : 74 -84) ได้ศึกษาบทบาทของศึกษานิเทศก์ประจำภาคและจังหวัดในเขตการศึกษา 8 ตามทัศนะของกลุ่มครูสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดและครูสังกัดกรมสามัญศึกษา กลุ่มศึกษานิเทศก์และศึกษานิเทศการทุกคนในเขตการศึกษา 8 โดยใช้แบบสอบถามพบว่าทั้งสองกลุ่มมีความเห็นสอดคล้องกันว่า ศึกษานิเทศก์สามารถช่วยเหลือโรงเรียนแก้ปัญหาทางการศึกษาและให้การปรึกษาที่เป็นประโยชน์แก่ครูและ

ผู้บริหาร ส่วนบทบาทของศึกษานิเทศก์ในด้านให้การอบรมวิชาการและเป็นผู้มีความรู้ทางการศึกษา ปรากฏว่ากลุ่มศึกษาธิการและศึกษานิเทศก์มีความเห็นว่าศึกษานิเทศก์สามารถช่วยได้ แต่กลุ่มครูมีความเห็นว่ายังไม่แน่ใจนัก นอกจากนี้สิ่งที่ศึกษานิเทศก์ควรปรับปรุงได้แก่

1. การทำงานของศึกษานิเทศก์ควรได้รวมวางแผนกับฝ่ายบริหาร คือ ศึกษาธิการและหัวหน้าส่วนการศึกษาขององค์การบริหารส่วนจังหวัดในการทำงาน เฉพาะจุดและควรมีครูใหญ่ร่วมวางแผนด้วยทุกครั้ง
2. ควรหาทางให้ศึกษานิเทศก์ได้ออกนิเทศพบปะกับครูให้มากกว่านี้
3. การนิเทศควรมีเครื่องมือประกอบ เช่น อุปกรณ์ เอกสารและแบบทดสอบ
4. ศึกษานิเทศก์นอกจากมีความรู้ดีและมีประสบการณ์มากแล้วควรจะเป็นคนใจเย็นยอมรับฟังความคิดเห็นของครู

5. ควรมีประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างความเข้าใจอันดีต่อกัน

ในปีพุทธศักราช 2523 ไพบูลย์ พูนพิพัฒน์ (ไพบูลย์ พูนพิพัฒน์ 2523 :

จ - ฉ) ได้ศึกษาบทบาทของศึกษานิเทศก์ประจำจังหวัดในภาคเหนือ ผลการวิจัยพบว่า

1. การนิเทศการสอนและการบริหารงานวิชาการ ครูใหญ่และศึกษานิเทศก์มีความเห็นแตกต่างกัน คือครูใหญ่เห็นว่าศึกษานิเทศก์ประจำจังหวัดไม่ได้ปฏิบัติงานด้านนี้เลย

2. การจัดประชุม อบรม สัมมนาครู และปรับปรุงส่งเสริมคุณภาพการศึกษา ทั้งครูใหญ่และศึกษานิเทศก์มีความเห็นไม่แตกต่างกัน คือเห็นว่าศึกษานิเทศก์ประจำจังหวัดได้ปฏิบัติงานด้านนี้น้อย

3. การศึกษา ทดลอง วิจัย และพัฒนาหลักสูตร ทั้งครูใหญ่และศึกษานิเทศก์มีความเห็นไม่แตกต่างกันคือ เห็นว่าศึกษานิเทศก์ประจำจังหวัดได้ปฏิบัติงานในด้านนี้น้อย

4. การผลิตและเผยแพร่เอกสารหลักสูตร เอกสารทางวิชาการ และอุปกรณ์การสอน ทั้งครูใหญ่และศึกษานิเทศก์มีความเห็นไม่แตกต่างกันคือ เห็นว่าศึกษานิเทศก์ประจำจังหวัดได้ปฏิบัติงานในค่านี้น้อย

5. การประเมินผลการศึกษา ทั้งครูใหญ่และศึกษานิเทศก์มีความเห็นไม่แตกต่างกัน คือเห็นว่าศึกษานิเทศก์ประจำจังหวัดได้ปฏิบัติงานในค่านี้น้อย

6. การปฏิบัติงานอื่น ๆ ที่ได้รับมอบหมาย ทั้งครูใหญ่และศึกษานิเทศก์มีความเห็นไม่แตกต่างกันคือ เห็นว่าศึกษานิเทศก์ประจำจังหวัดได้ปฏิบัติงานในค่านี้น้อย

ปีพุทธศักราช 2524 ผกาทิพย์ แก้วลี้รังษี (ผกาทิพย์ แก้วลี้รังษี 2524 : จ) ศึกษาเรื่องบทบาทของศึกษานิเทศก์สังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า เกี่ยวกับบทบาทที่เป็นจริงของศึกษานิเทศก์ทั้งแปดด้าน คือด้านการนิเทศการศึกษา ด้านพัฒนาการเรียนการสอนด้านการทดลองค้นคว้าและวิจัยเชิงปฏิบัติ ด้านการผลิตเอกสารทางวิชาการและการผลิตสื่อการเรียนการสอน ด้านการบริหาร ด้านการแนะแนวการศึกษา ด้านการประสานงาน และบริการต่าง ๆ และด้านจรรยาบรรณผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนและประเมินมาตรฐานโรงเรียนเมื่อพิจารณาแต่ละด้าน ผู้บริหารมีความเห็นแตกต่างจากครู 2 ด้านคือ ด้านการผลิตเอกสารทางวิชาการและการผลิตสื่อการเรียนการสอน กับด้านประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนและประเมินมาตรฐาน ผู้บริหารเห็นว่าศึกษานิเทศก์ปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง แต่ครูเห็นว่าปฏิบัติได้น้อย นอกจากนั้นเห็นตรงกันว่าปฏิบัติได้น้อย ส่วนศึกษานิเทศก์เห็นว่า ด้านการผลิตเอกสารทางวิชาการและสื่อการเรียนการสอนมาก และด้านอื่น ๆ อยู่ในเกณฑ์ปานกลาง

ส่วนพรทิพย์ ไวยโกศา (พรทิพย์ ไวยโกศา 2524 : 80) ซึ่งได้ศึกษาวิจัยเรื่องบทบาทที่เป็นจริงและบทบาทที่คาดหวังของศึกษานิเทศก์ตามทัศนะของครูประจำการ สังกัดกรุงเทพมหานคร ในปีเดียวกัน ผลการวิจัยพบว่า

1. ครูประจำการที่มีประสบการณ์น้อยและประสบการณ์ปานกลาง มีทัศนะต่อบทบาทที่คาดหวังเฉพาะด้านงานวิเคราะห์หลักสูตรสูงกว่าครูประจำการที่มีประสบการณ์

มาก ครูประจำการที่มีวุฒิตั้งแต่ปริญญาตรีขึ้นไปมีทักษะที่ตอบสนองที่คาดหวังเฉพาะด้าน งานวิเคราะห์หลักสูตร งานบริการการศึกษา งานติดตามและประเมินผลสูงกว่าครูประจำการที่มีวุฒิต่ำกว่าปริญญาตรี ส่วนบทบาทที่เป็นจริงนั้นครูประจำการมีความเห็นไม่แตกต่างกัน

2. ผู้บริหารที่มีประสบการณ์น้อยมีทักษะที่ตอบสนองที่คาดหวังเฉพาะด้านงาน วิเคราะห์หลักสูตรสูงกว่าผู้บริหารที่มีประสบการณ์มาก ผู้บริหารที่มีคุณวุฒิต่ำกว่าปริญญาตรี มีทักษะที่ตอบสนองที่เป็นจริงเฉพาะด้าน งานนิเทศการศึกษา งานวิเคราะห์หลักสูตร และงานพัฒนาการเรียนการสอนสูงกว่าผู้บริหารที่มีวุฒิตั้งแต่ปริญญาตรีขึ้นไป

3. ครูที่มีทักษะที่ตอบสนองที่เป็นจริงเฉพาะด้าน งานนิเทศการศึกษายิ่งกว่าผู้บริหารและบทบาทที่คาดหวังเฉพาะด้านการนิเทศการศึกษา และงานวิเคราะห์หลักสูตร ครูมีทักษะสูงกว่าผู้บริหาร

ปีเดียวกัน สําราย ขวนวน (สําราย ขวนวน 2524 : จ - ฉ) ได้ ศึกษาวิจัยเรื่องความคาดหวังเกี่ยวกับบทบาททางด้านวิชาการของศึกษานิเทศก์ประจำ สำนักงานประถมศึกษาจังหวัด เขตการศึกษา 5 ผลการวิจัยพบว่า

1. ผู้บริหารและครูผู้สอนมีความคาดหวังเกี่ยวกับคุณสมบัติของศึกษานิเทศก์ ว่าศึกษานิเทศก์ควรมีวุฒิต่ำกว่าปริญญาตรี มีอายุระหว่าง 31 - 40 ปี มีประสบการณ์ เป็นครูมาก่อนมากกว่าเจ็ดปีขึ้นไป ทำการนิเทศได้อย่างน้อยสองวิชา/กลุ่มประสบการณ์ และมีประสบการณ์สอนวิชาที่จะทำการนิเทศมาก่อน 3 - 4 ปี และเสนอแนะว่าศึกษานิเทศก์ควรมีความกันเองกับครู มีมนุษยสัมพันธ์ดี มีบุคลิกดี มีความประพฤติดี มีคุณธรรม มีความรอบตัวดี และมีความตั้งใจจริงในการปฏิบัติงาน

2. ผู้บริหารและครูผู้สอนมีความคาดหวังเกี่ยวกับบทบาทด้านวิชาการของศึกษานิเทศก์อยู่ในเกณฑ์เห็นด้วย และเสนอแนะว่า ศึกษานิเทศก์ควรมีโอกาสในการ ออกนิเทศให้ทั่วถึงทุกโรงเรียน สาธิตการสอน จัดอบรมและสัมมนาครู ประสานงาน

และให้บริการด้านการเรียนการสอน จัดหาและให้บริการให้ยืมสื่อการเรียนแก่ครู
ติดตามผลและประเมินผลโครงการเรียนการสอน

3. ผู้บริหารและครูมีความคาดหวังเกี่ยวกับบทบาทด้านวิชาการของศึกษานิเทศก์ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

นอกจากนี้ในปีเดียวกัน สุจินต์ ตันเจริญ (สุจินต์ ตันเจริญ 2524 : 57 - 58) ได้ศึกษาวิจัยทัศนะของครูสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดพะเยาเชิงเทราที่มีต่อบทบาทของศึกษานิเทศก์ ผลการวิจัยพบว่า

1. เมื่อจำแนกทัศนะของครูตามขนาดโรงเรียนแล้ว ปรากฏว่าครูในโรงเรียนขนาดใหญ่และครูในโรงเรียนขนาดกลางเห็นว่า ศึกษานิเทศก์แสดงบทบาททุกด้านในเกณฑ์ค่อนข้างมาก โดยเฉพาะให้อิสระแก่ครูในการทำงานมากกว่าบทบาทอื่น และใช้อำนาจในการปฏิบัติหน้าที่ค่อนข้างน้อย สำหรับครูในโรงเรียนขนาดเล็กเห็นว่า ศึกษานิเทศก์แสดงบทบาทในเกณฑ์ปานกลาง โดยส่งเสริมการทำงานเป็นหมู่คณะค่อนข้างมาก และใช้อำนาจในการปฏิบัติหน้าที่ค่อนข้างน้อย

2. เมื่อจำแนกทัศนะของครูตามที่ตั้งโรงเรียนแล้ว ปรากฏว่าครูในโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในเมืองและนอกเมืองเห็นว่า ศึกษานิเทศก์แสดงบทบาทเกือบทุกด้านในเกณฑ์ค่อนข้างน้อย โดยเฉพาะให้อิสระแก่ครูในการทำงานมากกว่าบทบาทอื่น และใช้อำนาจในการปฏิบัติหน้าที่ค่อนข้างน้อย

3. เมื่อจำแนกทัศนะของครูตามวุฒิแล้ว ปรากฏว่าครูที่มีวุฒิปริญญาตรีขึ้นไป และครูที่มีวุฒิต่ำกว่าปริญญาตรีเห็นว่า ศึกษานิเทศก์แสดงบทบาทในเกณฑ์ปานกลาง โดยเห็นว่าศึกษานิเทศก์ให้อิสระแก่ครูในการทำงานค่อนข้างมาก และใช้อำนาจในการปฏิบัติหน้าที่ค่อนข้างน้อย

4. เมื่อจำแนกทัศนะของครูตามประสบการณ์แล้ว ปรากฏว่าครูที่มีประสบการณ์มากเห็นว่า ศึกษานิเทศก์แสดงบทบาทระดับปานกลาง โดยเห็นว่าศึกษานิเทศก์ให้อิสระ

แก่ครูในการทำงานค่อนข้างมาก และใช้อำนาจในการปฏิบัติหน้าที่ค่อนข้างน้อย สำหรับครูที่มีประสบการณ์น้อยเห็นว่า ศึกษานิเทศก์แสดงบทบาทเกือบทุกด้านแต่ได้ให้อิสระแก่ครูในการทำงานระดับปานกลาง และช่วยกิจกรรมต่าง ๆ ของคณะครูค่อนข้างน้อย

ปีพหุศักราช 2525 ศุภลักษณ์ คูหาทอง (ศุภลักษณ์ คูหาทอง 2525 : จ - ฉ) ได้ศึกษาวิจัยการปฏิบัติงานนิเทศการศึกษาของศึกษานิเทศกรสามัญศึกษาในทัศนะของผู้บริหาร ครูผู้สอน และศึกษานิเทศก์ ในเขตการศึกษา 9 ผลการวิจัยพบว่า

1. ความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูผู้สอน และศึกษานิเทศก์เกี่ยวกับการปฏิบัติงานนิเทศการศึกษาของศึกษานิเทศก์ ในด้านนิเทศการสอนในโรงเรียน ด้านพัฒนาหลักสูตร ด้านบริหารงานทางวิชาการ ด้านศึกษาค้นคว้า ทดลอง วิจัย และเขียนบทความทางวิชาการ และด้านบริการทางวิชาการ พบว่าการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์อยู่ในระดับน้อยทุกด้าน

2. ความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูผู้สอน และศึกษานิเทศก์เกี่ยวกับการปฏิบัติงานนิเทศการศึกษาของศึกษานิเทศก์ในด้านต่าง ๆ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

ประชากร

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ประชากรที่จะศึกษา คือ ครูใหญ่ ครูสอนโรงเรียน
ผู้ใหญ่วัยแบบเบ็ดเสร็จระดับที่ 3 - 4 ประถมชั้นเรียน และบุคลากรศูนย์การศึกษา
นอกโรงเรียนจังหวัดในเขตการศึกษา 10 ซึ่งมีจำนวนโรงเรียนผู้ใหญ่วัยแบบเบ็ด
เสร็จระดับที่ 3 - 4 ประถมชั้นเรียน 134 โรงเรียน ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด
เจ็ดศูนย์ มีจำนวนครูโรงเรียนผู้ใหญ่วัยแบบเบ็ดเสร็จระดับที่ 3 - 4 ประถมชั้นเรียน
ประมาณ 1,109 คน โดยแยกเป็นครูใหญ่ 134 คน ครูสอน 975 คน และเป็นบุคลากร
ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด 15 คน รวมประชากรทั้งสิ้นประมาณ 1,124 คน

กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นครูใหญ่ ครูสอนโรงเรียน
ผู้ใหญ่วัยแบบเบ็ดเสร็จระดับที่ 3 - 4 ประถมชั้นเรียน และบุคลากรศูนย์การศึกษา
นอกโรงเรียนจังหวัด ในเขตการศึกษา 10 จำนวนประมาณ 345 คน ซึ่งได้มาจากการ
สุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยแยกเป็นครูใหญ่ 67 คน
ครูสอน 263 คน และบุคลากรศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด 15 คน

วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยมีขั้นตอนในการเลือกกลุ่มตัวอย่างดังนี้

1. ได้รวบรวมรายชื่อโรงเรียนผู้ใหญ่วัยแบบเบ็ดเสร็จระดับที่ 3 - 4 ประถม
ชั้นเรียน และศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด ในเขตการศึกษา 10 ทั้งเจ็ดจังหวัด
ได้จำนวนโรงเรียนผู้ใหญ่วัยแบบเบ็ดเสร็จระดับที่ 3 - 4 ประถมชั้นเรียน 134 โรงเรียน
และศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดเจ็ดศูนย์

2. ได้สุ่มครูโรงเรียนผู้ใหญ่วิทยาลัยแบบเบ็ดเสร็จระดับที่ 3 - 4 ประเภทชั้นเรียนตามข้อ 1 มาร้อยละ 50 โดยวิธีสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) แบบอาศัยตารางตัวเลขสุ่ม (Random number) (ฉนวน สายยศ และ อังคนา สายยศ 2524 : 90 - 91) ได้จำนวนโรงเรียนผู้ใหญ่วิทยาลัยแบบเบ็ดเสร็จระดับที่ 3 - 4 ประเภทชั้นเรียนจำนวน 67 โรงเรียน

3. ได้เลือกครูใหญ่โรงเรียนผู้ใหญ่วิทยาลัยแบบเบ็ดเสร็จระดับที่ 3 - 4 ที่สุ่มได้ตามข้อ 2 เป็นกลุ่มตัวอย่างมาร้อยละ 100 จึงได้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นครูใหญ่ทั้งหมด 67 คน

4. ได้สุ่มครูสอนโรงเรียนผู้ใหญ่วิทยาลัยแบบเบ็ดเสร็จระดับที่ 3 - 4 ประเภทชั้นเรียนจากโรงเรียนผู้ใหญ่วิทยาลัยที่สุ่มได้ 67 โรงเรียนตามข้อ 2 ซึ่งมีครูสอน 526 คน โดยวิธีสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) มาร้อยละ 50 ของจำนวนครูแต่ละโรงเรียนจึงได้จำนวนครูสอนโรงเรียนผู้ใหญ่วิทยาลัยแบบเบ็ดเสร็จระดับที่ 3 - 4 ประเภทชั้นเรียนเป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 263 คน

5. ได้เลือกบุคลากรศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดซึ่งมีจำนวน 15 คน มาเป็นกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 100 จึงได้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นบุคลากรศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด 15 คน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่เป็นครูใหญ่ ครูสอนโรงเรียนผู้ใหญ่วิทยาลัยและบุคลากรศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดได้แสดงไว้ในตาราง 1

ตาราง 1 จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่เป็นครูใหญ่ ครูสอนโรงเรียนผู้ใหญ่และบุคลากร
ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนจังหวัด

สถานภาพในการทำงาน	จำนวนประชากร	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
ครูใหญ่	134	67
ครูสอนโรงเรียนผู้ใหญ่	526	263
บุคลากรศูนย์การศึกษา นอกโรงเรียนจังหวัด	15	15
รวม	675	345

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลครั้งนี้เป็นแบบสำรวจบทบาทที่พึงประสงค์ของศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียนตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการนิเทศงานการศึกษานอกโรงเรียน พุทธศักราช 2523 ในส่วนที่เกี่ยวกับโรงเรียนผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับที่ 3 - 4 ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้น แบบสำรวจแบ่งออกเป็นสองส่วนคือส่วนที่ 1 เป็นแบบสำรวจเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสำรวจชนิดเลือกตอบและส่วนที่ 2 เป็นแบบสำรวจทัศนะเกี่ยวกับบทบาทที่พึงประสงค์ของศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียนในด้านการนิเทศการศึกษา ด้านการพัฒนาและส่งเสริมคุณภาพทางวิชาการและด้านการประสานประโยชน์ราชการ ซึ่งเป็นแบบสำรวจชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) และแบบสำรวจนี้ได้แสดงไว้แล้วในภาคผนวก

ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือ มีขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ ดังนี้

1. ได้ศึกษาเอกสารและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวกับบทบาทของศึกษานิเทศก์ ได้กระเปียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยงานนิเทศการศึกษาของโรงเรียน พุทธศักราช 2523 โดยพิจารณาในส่วนที่เกี่ยวกับการนิเทศการศึกษาเพื่อเรียบเรียงเป็นข้อคำถาม
2. ได้ศึกษาแนวการเขียนข้อคำถามที่เกี่ยวกับบทบาทของศึกษานิเทศก์ของ วิจิตร วรุตบางกูร (วิจิตร วรุตบางกูร 2523 : ภาคผนวก) คุณลักษณะ บทบาท และงานของศึกษานิเทศก์ตามทัศนะของครูสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดฉะเชิงเทรา ของสุจินต์ คันเจริญ (สุจินต์ คันเจริญ 2524 : ภาคผนวก) บทบาทของศึกษานิเทศก์ สังกัดกรุงเทพมหานครของ ผกาทิพย์ แก้วลี้กรังษี (ผกาทิพย์ แก้วลี้กรังษี 2524 : ภาคผนวก) บทบาทที่เป็นจริงและบทบาทที่คาดหวังของศึกษานิเทศก์สังกัดประถมศึกษาของ พรทิพย์ ไวยโยคา (พรทิพย์ ไวยโยคา 2524 : ภาคผนวก)
3. ได้สร้างแบบสำรวจจากแนวข้อมูลและแนวเอกสารที่ศึกษาตามคำแนะนำ คณะกรรมการที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ
4. ได้นำแบบสำรวจที่จัดทำเสร็จแล้วให้คณะกรรมการที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ จากหน่วยศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียนพิจารณาเพื่อตรวจแก้ไขสำนวนภาษา ให้ชัดเจนถูกต้องและครอบคลุมเนื้อหาที่จะศึกษา
5. ได้นำแบบสำรวจไปทดลองใช้เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยนำไปทดลองใช้กับโรงเรียนผู้ใหญ่วิโรจน์รัตนวิทยา และโรงเรียนผู้ใหญ่วิถีจิตวิทยา ที่จังหวัดอุบลราชธานีซึ่งได้เป็นโรงเรียนกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน แล้วนำข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นโดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha-Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ .9669 ซึ่งนับว่าเป็นแบบสำรวจที่มีค่าความเชื่อมั่นในระดับสูง

6. ได้ปรับปรุงแบบสำรวจให้เหมาะสมเพื่อใช้กับกลุ่มตัวอย่างตามคำแนะนำ
ของคณะกรรมการที่ปรึกษา

วิธีรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการรวบรวมข้อมูลตามลำดับขั้นดังนี้

1. ได้ขอหนังสือรับรองการทำปฏิญาณพันธกิจจากบัณฑิตวิทยาลัยถึงครูใหญ่
โรงเรียนผู้ใหญ่วัยเบ็ดเสร็จระดับที่ 3 - 4 ประเภทชั้นเรียน และผู้อำนวยการศูนย์
การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดในเขตการศึกษา 10

2. ได้ส่งแบบสำรวจไปยังกลุ่มตัวอย่างจำนวน 345 ฉบับ พร้อมกับหนังสือ
รับรองการทำปฏิญาณพันธกิจจากบัณฑิตวิทยาลัยทางไปรษณีย์ส่วนหนึ่ง อีกส่วนหนึ่งได้ฝาก
ส่งไปกับศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดในเขตการศึกษา 10 ให้ส่งต่อไปยังกลุ่ม
ตัวอย่างอีกต่อหนึ่ง และให้ผู้ตอบแบบสำรวจที่ตอบแบบสำรวจแล้วส่งคืนผู้วิจัยทาง
ไปรษณีย์ที่ที่อยู่ในกรุงเทพมหานคร

สำหรับแบบสำรวจที่ส่งล่าช้าภายในเวลาสองสัปดาห์นั้น ผู้วิจัยได้โทรเลข
นัดหมายให้ส่งที่ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดโดยผู้วิจัยจะไปรับแบบสำรวจคืนที่
ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด และแบบสำรวจส่วนหนึ่งเจ้าหน้าที่ศูนย์การศึกษา
นอกโรงเรียนจังหวัดได้นำมาคืนให้ผู้วิจัย

จากแบบสำรวจที่ส่งไปทั้งหมดได้รับแบบสำรวจคืนจำนวน 275 ฉบับ คิดเป็น
ร้อยละ 82.0219 แล้วผู้วิจัยได้คัดเลือกแบบสำรวจที่สมบูรณ์และใช้การได้ จำนวน
264 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 76.5217 ดังแสดงไว้ในตาราง 2

ตาราง 2 แสดงจำนวนร้อยละของแบบสำรวจที่ได้รับคืนจากกลุ่มตัวอย่าง

สถานภาพในการทำงาน	จำนวนแบบสำรวจ ที่ส่งไป	จำนวนแบบสำรวจที่ได้ คืนและใช้การได้	ร้อยละ
ครูใหญ่	67	50	74.6369
ครูสอนโรงเรียนผู้ใหญ่นอก นอกระบบการศึกษา	263	202	75.6554
นอกโรงเรียนจังหวัด	15	15	80.000
รวม	345	264	76.5217

3. ได้ตรวจให้คะแนนแบบสำรวจ โดยผู้วิจัยให้คะแนนผู้ตอบแบบสำรวจ
ความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทที่พึงประสงค์ของศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียน
ตามลำดับดังนี้ น้อยที่สุดให้ 1 คะแนน น้อยให้ 2 คะแนน ปานกลางให้ 3 คะแนน
มาให้ 4 คะแนน มากที่สุดให้ 5 คะแนน

4. ได้นำคะแนนที่ตรวจเสร็จแล้วไปวิเคราะห์โดยวิธีการทางสถิติเพื่อทดสอบ
สมมุติฐานซึ่งได้วิเคราะห์ในบทที่ 4

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลนั้นผู้วิจัยใช้สถิติ ดังนี้

1. หาค่าสถิติพื้นฐาน คือ

1.1 ค่าเฉลี่ย (Mean)

1.2 ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)

2. เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง คือครูใหญ่ ครูสอนโรงเรียนผู้ใหญ่วัย
แบบเบ็ดเสร็จระดับที่ 3 - 4 ประเภชั้นเรียนและบุคลากรศูนย์การศึกษาออกโรงเรียน
จังหวัด โดย

2.1 วิเคราะห์ความแปรปรวนแบบองค์ประกอบเดียว (One Way Analysis of Varience) โดยใช้สูตร

$$F = \frac{MS_b}{MS_w}$$

เมื่อ F คือ อัตราส่วน F จากการแจกแจงแบบ F

MS_b คือ ค่าความแปรปรวน (Mean square) ระหว่างกลุ่ม

MS_w คือ ความแปรปรวนภายในกลุ่ม

(ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ 2524 : 108)

2.2 ทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่โดยใช้การแจกแจงของที ($t - test$) โดยใช้สูตร

$$\frac{\bar{X}_1 - \bar{X}_2}{\sqrt{\frac{S_1^2}{n_1} + \frac{S_2^2}{n_2}}}$$

เมื่อ $\bar{X}_1$ คือ ค่าเฉลี่ยของกลุ่ม 1

$\bar{X}_2$ คือ ค่าเฉลี่ยของกลุ่ม 2

S_1^2 คือ ค่าความแปรปรวนของกลุ่ม 1

S_2^2 คือ ค่าความแปรปรวนของกลุ่ม 2

n_1 คือ จำนวนกลุ่มตัวอย่างในกลุ่ม 1

n_2 คือ จำนวนกลุ่มตัวอย่างในกลุ่ม 2

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ได้แบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็นสองตอน คือการหาค่าเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐานและการเปรียบเทียบทักษะของกลุ่มตัวอย่าง

การวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ในตอนนี้ได้วิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐานของทักษะของครูใหญ่ ครูสอนโรงเรียนผู้ใหญ่ และบุคลากรศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด ในเขตการศึกษา 10 ที่มีบทบาทที่พึงประสงค์ของศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียนทั้งสามด้าน คือ ด้านการนิเทศการศึกษา ด้านการพัฒนาและส่งเสริมคุณภาพทางวิชาการ และด้านการประสานประโยชน์ราชการ

สำหรับค่าเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐานของทักษะของครูใหญ่ ครูสอนโรงเรียนผู้ใหญ่ และบุคลากรศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดที่มีบทบาทที่พึงประสงค์ของศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียนด้านการนิเทศการศึกษานั้นปรากฏดังตาราง 3

ตาราง 3 ค่าเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่างที่มีบทบาทที่พึงประสงค์ของศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียน ด้านการนิเทศการศึกษา

สภาพภายใน การทำงาน	n	$\bar{X}$	S
ครูใหญ่	50	90.16000	8.3332
ครูสอนโรงเรียน ผู้ใหญ่	202	77.1832	17.5249
บุคลากรศูนย์การศึกษา นอกโรงเรียนจังหวัด	12	85.5000	12.2511
รวม	264	80.0190	

จากตาราง 3 ปรากฏว่ากลุ่มตัวอย่างที่เป็นครูใหญ่มีทัศนคติบทบาทที่พึงประสงค์ของศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียนด้านการนิเทศการศึกษามากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยถึง 90.16000 รองลงมาคือกลุ่มบุคลากรศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดซึ่งมีค่าเฉลี่ยเป็น 85.5000 ส่วนครูสอนโรงเรียนผู้ใหญ่มีทัศนคติบทบาทที่พึงประสงค์ของศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียนด้านการนิเทศการศึกษาน้อยที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเป็น 77.1832

และเมื่อพิจารณาจากความเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่างทั้งสามกลุ่มนี้แล้ว ปรากฏว่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มครูใหญ่มีค่าเป็น 8.3332 ความเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มครูสอนโรงเรียนผู้ใหญ่มีค่าเป็น 17.5249 และความเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มบุคลากรศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดมีค่าเป็น 12.2511

แสดงว่ากลุ่มครูใหญ่มีทักษะตอบหาที่พึงประสงค์ของศึกษานิเทศกรรมการศึกษา
นอกโรงเรียนใกล้เคียงกันมากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่เป็นครูสอนโรงเรียนผู้ใหญ่อที่มีทักษะตอบหา
ที่พึงประสงค์ของศึกษานิเทศกรรมการศึกษานอกโรงเรียนด้านการศึกษา
น้อยที่สุด และทักษะภายในของกลุ่มแตกต่างกันมากที่สุด ส่วนกลุ่มบุคลากรศูนย์การศึกษา
นอกโรงเรียนจังหวัดมีทักษะและความแตกต่างของทักษะภายในกลุ่มตอบหาที่พึง
ประสงค์ของศึกษานิเทศกรรมการศึกษานอกโรงเรียนอยู่ในระดับปานกลาง

สำหรับค่าเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนของทักษะของครูใหญ่ ครูสอนโรงเรียน
ผู้ใหญ่อและบุคลากรศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดที่มีตอบหาที่พึงประสงค์ของ
ศึกษานิเทศกรรมการศึกษานอกโรงเรียนด้านการพัฒนาและส่งเสริมคุณภาพทางวิชาการ
นั้น ปรากฏดังตาราง 4

ตาราง 4 ค่าเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อบทบาทที่พึงประสงค์ของศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียนด้านการพัฒนาและส่งเสริมคุณภาพทางวิชาการ

สถานภาพในการทำงาน	n	$\bar{X}$	S
ครูใหญ่	50	85.7000	8.3574
ครูสอนโรงเรียนผู้ใหญ่นอกโรงเรียน	202	76.0693	16.6845
บุคลากรศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด	12	82.5000	9.9772
รวม	264	78.1856	

จากตาราง 4 ปรากฏว่ากลุ่มครูใหญ่มีทัศนคติต่อบทบาทที่พึงประสงค์ของศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียนด้านการพัฒนาและส่งเสริมคุณภาพทางวิชาการมากที่สุดโดยมีค่าเฉลี่ยเป็น 85.7000 รองลงมาคือกลุ่มบุคลากรศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด ส่วนกลุ่มครูสอนโรงเรียนผู้ใหญ่มีทัศนคติต่อบทบาทที่พึงประสงค์ของศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียนด้านการพัฒนาและส่งเสริมคุณภาพทางวิชาการน้อยที่สุดโดยมีค่าเฉลี่ยเป็น 76.0693

และเมื่อพิจารณาจากความเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่างทั้งสามกลุ่มนี้แล้ว ปรากฏว่ากลุ่มครูใหญ่มีความเบี่ยงเบนมาตรฐานเป็น 8.3574 กลุ่มครูสอนโรงเรียนผู้ใหญ่มีความเบี่ยงเบนมาตรฐานเป็น 16.6845 และกลุ่มบุคลากรศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดมีความเบี่ยงเบนมาตรฐานเป็น 9.9772 แสดงว่ากลุ่มครูใหญ่มีทัศนคติต่อบทบาทที่พึงประสงค์ของศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียน ด้าน

การพัฒนาและส่งเสริมคุณภาพทางวิชาการใกล้เคียงกันมากกว่ากลุ่มครูสอนโรงเรียน
 ผู้ใหญ่ซึ่งมีทักษะตอบทบทวนที่พึงประสงค์ของศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียน
 น้อยที่สุดและทักษะภายในกลุ่มแตกต่างกันมากที่สุด ส่วนกลุ่มบุคลากรศูนย์การศึกษานอก
 โรงเรียนจังหวัดมีความแตกต่างของทักษะภายในกลุ่มอยู่ในระดับปานกลาง

สำหรับค่าเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐานของทักษะของกลุ่มครูใหญ่ ครู
 สอนโรงเรียนผู้ใหญ่ และบุคลากรศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดที่มีต่อทบทวนที่พึง
 ประสงค์ของศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียนด้านการประสานประโยชน์
 ราชการนั้น ปรากฏดังตาราง 5

ตาราง 5 ค่าเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่างที่มีบทบาทที่พึงประสงค์ของศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียนด้านการประสานประโยชน์
ราชการ

สถานภาพในการทำงาน	n	$\bar{X}$	S
ครูใหญ่	50	87.4000	9.1182
ครูสอนโรงเรียนผู้ใหญ่	202	76.1881	17.5483
บุคลากรศูนย์การศึกษา นอกโรงเรียนจังหวัด	12	84.5000	13.1943
รวม	264	78.6894	

จากตาราง 5 ปรากฏว่ากลุ่มครูใหญ่มีทัศนคติตอบบทบาทที่พึงประสงค์ของศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียนมากที่สุดโดยมีค่าเฉลี่ยเป็น 87.4000 รองลงมาคือกลุ่มบุคลากรศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนมีค่าเฉลี่ย 84.5000 ส่วนกลุ่มครูสอนโรงเรียนใหญ่นั้นมีทัศนคติตอบบทบาทที่พึงประสงค์ของศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียนด้านการประสานประโยชน์ราชการน้อยที่สุดเป็น 76.1881

และเมื่อพิจารณาจากความเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่างทั้งสามกลุ่มนี้แล้ว ปรากฏว่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มครูใหญ่เป็น 9.1182 ความเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มครูสอนโรงเรียนผู้ใหญ่เป็น 17.5483 และความเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มบุคลากรศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดเป็น 13.1943 แสดงว่ากลุ่มครูใหญ่มีทัศนคติตอบบทบาทที่พึงประสงค์ของศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียน

ใกล้เคียงกันมากกว่ากลุ่มครูสอนโรงเรียนผู้ใหญ่อที่มีทัศนะต่อบทบาทที่พึงประสงค์ของศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียนด้านการประสานประโยชน์ราชการน้อยที่สุด และมีทัศนะภายในกลุ่มแตกต่างกันมากที่สุด ส่วนกลุ่มบุคลากรศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดมีความแตกต่างของทัศนะภายในกลุ่มอยู่ในระดับปานกลาง

การเปรียบเทียบทัศนะของกลุ่มตัวอย่าง

ในตอนนี้ได้เปรียบเทียบทัศนะของครูใหญ่ ครูสอนโรงเรียนผู้ใหญ่ และบุคลากรศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดที่มีต่อบทบาทที่พึงประสงค์ของศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียนทั้งสามด้าน คือด้านการนิเทศการศึกษา ด้านการพัฒนาและส่งเสริมคุณภาพทางวิชาการ และด้านการประสานประโยชน์ราชการ

สำหรับด้านการนิเทศการศึกษา เมื่อเปรียบเทียบทัศนะของครูใหญ่ ครูสอนโรงเรียนผู้ใหญ่ และบุคลากรศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดแล้ว ปรากฏว่ามีทัศนะแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ดังแสดงในตาราง 6

ตาราง 6 เปรียบเทียบทักษะของกลุ่มตัวอย่างที่มีบทบาทที่พึงประสงค์ของศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียนด้านการนิเทศการศึกษา

แหล่งของความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	2	7541.3406	3770.6703	12.6376**
ภายในกลุ่ม	261	77874.6556	298.3303	
รวม	263	85415.9962		

** แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 6 แสดงว่าสถานการณ์ในการทำงานที่ต่างกัน คือเป็นครูใหญ่ ครูสอนโรงเรียนผู้ใหญ่ และบุคลากรศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดทำให้ทักษะของบุคคลที่มีบทบาทที่พึงประสงค์ของศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียนด้านการนิเทศการศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

เพื่อวิเคราะห์ว่าทักษะของกลุ่มตัวอย่างคู่ใดบ้างที่แตกต่างกันจึงได้วิเคราะห์ค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ โดยใช้ $t - test$ ผลการวิเคราะห์ดังแสดงในตาราง 7

ตาราง 7 วิเคราะห์ค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ของกลุ่มตัวอย่างที่มีคอบทบาทที่พึงประสงค์ของศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียนกาญจนาภิเษการศึกษานิเทศการศึกษ

สถานภาพในการทงาน	n	$\bar{X}$	S^2	t
ครูใหญ่	50	87.4000	69.4433	0.2683
บุคลากรศูนย์การศึกษา นอกโรงเรียนจังหวัด	12	84.5000	150.0909	
ครูใหญ่	50	87.4000	69.4433	** 6.5376
ครูสอนโรงเรียนผู้ใหญ่	202	76.1881	307.1255	
บุคลากรศูนย์การศึกษา นอกโรงเรียนจังหวัด	12	84.5000	150.0909	2.2192 *
ครูสอนโรงเรียนผู้ใหญ่	202	76.1881	307.1255	

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 7 ปรากฏว่ากลุ่มครูใหญ่กับกลุ่มบุคลากรศูนย์การศึกษา
 โรงเรียนจังหวัดมีทัศนคติที่พึงประสงค์ของศึกษานิเทศกรรมการศึกษานอก
 โรงเรียนคานการนิเทศการศึกษาแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ กลุ่มครูใหญ่
 กับกลุ่มครูสอนโรงเรียนผู้ใหญ่ ปรากฏว่ามีทัศนคติที่พึงประสงค์ของศึกษา
 นิเทศกรรมการศึกษานอกโรงเรียนคานการนิเทศการศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ
 ทางสถิติที่ระดับ .01 และกลุ่มบุคลากรศูนย์การศึกษาโรงเรียนจังหวัดกับกลุ่ม
 ครูสอนโรงเรียนผู้ใหญ่ ปรากฏว่ามีทัศนคติที่พึงประสงค์ของศึกษานิเทศกรรม
 การศึกษานอกโรงเรียนคานการนิเทศการศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
 ที่ระดับ .05

สำหรับคานการพัฒนาและส่งเสริมคุณภาพทางวิชาการนั้น เมื่อเปรียบเทียบ
 ทัศนคติของกลุ่มครูใหญ่ ครูสอนโรงเรียนผู้ใหญ่ และบุคลากรศูนย์การศึกษาโรงเรียน
 จังหวัดแล้ว ปรากฏว่ามีทัศนคติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ดัง

ตาราง 8

ตาราง 8 เปรียบเทียบทักษะของกลุ่มตัวอย่างที่มีบทบาทที่พึงประสงค์ของศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียนด้านการพัฒนาและส่งเสริมคุณภาพทางวิชาการ

แหล่งของความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	2	3951.3756	1975.6878	8.5274**
ภายในกลุ่ม	261	60470.5297	231.6879	
รวม	263	64421.9053		

** แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 8 แสดงว่าสถานการณ์ในการทำงานที่แตกต่างกัน คือ เป็นครูใหญ่ ครูสอนโรงเรียนผู้ใหญ่ และบุคลากรศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด ทำให้ทักษะของบุคคลที่มีบทบาทที่พึงประสงค์ของศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียนด้านการพัฒนาและส่งเสริมคุณภาพทางวิชาการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

เพื่อวิเคราะห์ว่าทักษะของกลุ่มตัวอย่างคู่ใดบ้างที่แตกต่างกันจึงได้วิเคราะห์ค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่โดยใช้ $t - test$ ผลการวิเคราะห์ทั้งแสดงในตาราง 9

ตาราง 9 วิเคราะห์ค่าเฉลี่ยรายคู่ของกลุ่มตัวอย่างที่มีคํตอบหาที่พึงประสงค์ของ
ศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียนด้านการพัฒนาและส่งเสริมคุณภาพ
ทางวิชาการ

สถานภาพในการทางาน	n	$\bar{X}$	S^2	t
ครูใหญ่	50	85.7000	69.8469	1.0279
บุคลากรศูนย์การศึกษา นอกโรงเรียนจังหวัด	12	82.5000	99.5455	
ครูใหญ่	50	85.7000	69.8469	5.7776 ^{**}
ครูสอนโรงเรียนผู้ใหญ่	202	76.0693	278.3733	
บุคลากรศูนย์การศึกษา นอกโรงเรียนจังหวัด	12	82.5000	99.5455	1.9241
ครูสอนโรงเรียนผู้ใหญ่	202	76.0693	278.3733	

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 9 ปรากฏว่ากลุ่มครูใหญ่กับกลุ่มบุคลากรศูนย์การศึกษานอก
โรงเรียนจังหวัดมีทัศนคติคํตอบหาที่พึงประสงค์ของศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอก
โรงเรียนด้านการพัฒนาและส่งเสริมคุณภาพทางวิชาการแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญ
ทางสถิติ กลุ่มครูใหญ่กับกลุ่มครูสอนโรงเรียนผู้ใหญ่ ปรากฏว่ามีทัศนคติคํตอบหาที่พึง

ประสงค์ของศึกษานิเทศกรรมการศึกษานอกโรงเรียนด้านการพัฒนาและส่งเสริมคุณภาพทางวิชาการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และกลุ่มบุคลากรศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดกับกลุ่มครูสอนโรงเรียนผู้ใหญ่ ปรากฏว่ามีทัศนคติอรรถาธิบายที่พึงประสงค์ของศึกษานิเทศกรรมการศึกษานอกโรงเรียน ด้านการพัฒนาและส่งเสริมคุณภาพทางวิชาการแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

สำหรับด้านการประสานประโยชน์ราชการนั้น ผู้วิจัยได้เปรียบเทียบทัศนคติของกลุ่มครูใหญ่ ครูสอนโรงเรียนผู้ใหญ่ และบุคลากรศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดแล้ว ปรากฏว่ามีทัศนคติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ดังแสดงในตาราง 10

ตาราง 10 เปรียบเทียบทักษะของกลุ่มตัวอย่างที่มีคอบทบาทที่พึงประสงค์ของศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียนด้านการประสานประโยชน์ราชการ

แหล่งของความแปรปรวน	n	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	2	5462.6788	2731.3394	10.5012 ^{**}
ภายในกลุ่ม	261	67885.8515	260.0990	
รวม	263	73348.5303		

^{**} แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 10 ปรากฏว่าสถานการณ์ในการทำงานที่ต่างกันคือการเป็นครูใหญ่ ครูสอนโรงเรียนผู้ใหญ่ และบุคลากรศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด ทำให้ทักษะของบุคคลที่มีคอบทบาทที่พึงประสงค์ของศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียนด้านการประสานประโยชน์ราชการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

เพื่อวิเคราะห์ว่าทักษะของกลุ่มตัวอย่างคู่ใดบ้างที่แตกต่างกัน จึงได้วิเคราะห์ค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ โดยใช้ $t - test$ ดังแสดงในตาราง 11

ตาราง 11 วิเคราะห์ค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อบทบาทที่พึงประสงค์ของศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียนด้านการประสานประโยชน์ราชการ

สถานภาพในการทำงาน	n	$\bar{X}$	S^2	t
ครูใหญ่	50	87.4000	83.1429	0.7212
บุคลากรศูนย์การศึกษา นอกโรงเรียนจังหวัด	12	84.5000	174.0909	
ครูใหญ่	50	87.4000	83.1429	6.2798**
ครูสอนโรงเรียนผู้ใหญ่	202	76.1881	307.9445	
บุคลากรศูนย์การศึกษา นอกโรงเรียนจังหวัด	12	84.5000	174.0909	2.0759*
ครูสอนโรงเรียนผู้ใหญ่	202	76.1881	307.9445	

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 11 ปรากฏว่ากลุ่มครูใหญ่กับกลุ่มบุคลากรศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดมีทัศนคติต่อบทบาทที่พึงประสงค์ของศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียนด้านการประสานประโยชน์ราชการแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ กลุ่มครูใหญ่กับกลุ่มครูสอนโรงเรียนผู้ใหญ่ ปรากฏว่ามีทัศนคติต่อบทบาทที่พึงประสงค์ของศึกษานิเทศก์

กรมการศึกษานอกโรงเรียนด้านการประสานประโยชน์ราชการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และกลุ่มบุคลากรศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดกับกลุ่มครูสอนโรงเรียนผู้ใหญ่ ปรากฏว่ามีทัศนะตอบหาที่พึงประสงค์ของศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียนด้านการประสานประโยชน์ราชการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับค่าเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐาน การเปรียบเทียบทัศนะของกลุ่มครูใหญ่ ครูสอนโรงเรียนผู้ใหญ่ และบุคลากรศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดที่มีตอบหาที่พึงประสงค์ของศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียนด้านการนิเทศการศึกษา ด้านการพัฒนาและส่งเสริมคุณภาพทางวิชาการ และด้านการประสานประโยชน์ราชการดังกล่าวแล้วจะได้นำไปสรุปผล อภิปรายผล และขอเสนอแนะต่อไปในบทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ความมุ่งหมายในการศึกษาครั้งนี้

1. เพื่อศึกษาบทบาทที่พึงประสงค์ของศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียนด้านการนิเทศการศึกษา ด้านการพัฒนาและส่งเสริมคุณภาพทางวิชาการ และด้านการประสานประโยชน์ราชการ ตามทัศนะของครูใหญ่ ครูสอนโรงเรียนผู้ใหญ่วัยแบบเบ็ดเสร็จระดับที่ 3 - 4 ประเภทชั้นเรียนและบุคลากรศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดในเขตการศึกษา 10
2. เพื่อเปรียบเทียบบทบาทที่พึงประสงค์ของศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียนด้านการนิเทศการศึกษาตามทัศนะของครูใหญ่ ครูสอนโรงเรียนผู้ใหญ่วัยแบบเบ็ดเสร็จระดับที่ 3 - 4 ประเภทชั้นเรียนและบุคลากรศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดในเขตการศึกษา 10
3. เพื่อเปรียบเทียบบทบาทที่พึงประสงค์ของศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียนด้านการพัฒนาและส่งเสริมคุณภาพทางวิชาการตามทัศนะของครูใหญ่ ครูสอนโรงเรียนผู้ใหญ่วัยแบบเบ็ดเสร็จระดับที่ 3 - 4 ประเภทชั้นเรียน และบุคลากรศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดในเขตการศึกษา 10
4. เพื่อเปรียบเทียบบทบาทที่พึงประสงค์ของศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียนด้านการประสานประโยชน์ราชการตามทัศนะของครูใหญ่ ครูสอนโรงเรียนผู้ใหญ่วัยแบบเบ็ดเสร็จระดับที่ 3 - 4 ประเภทชั้นเรียนและบุคลากรศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดในเขตการศึกษา 10

วิธีการดำเนินการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือครูใหญ่โรงเรียนผู้ใหญ่วิทยาลัยแบบเบ็ดเสร็จ ระดับที่ 3 - 4 ประเภทชั้นเรียน จำนวน 50 คน ครูสอนโรงเรียนผู้ใหญ่วิทยาลัยแบบเบ็ดเสร็จระดับที่ 3 - 4 ประเภทชั้นเรียน จำนวน 202 คน และบุคลากรศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดจันทบุรี 12 คน โดยใช้วิธีสุ่มอย่างง่าย

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลครั้งนี้เป็นแบบสำรวจทัศนคติของครูใหญ่ ครูสอนโรงเรียนผู้ใหญ่วิทยาลัยแบบเบ็ดเสร็จระดับที่ 3 - 4 ประเภทชั้นเรียนและบุคลากรศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดในเขตการศึกษา 10 ที่มีบทบาทที่พึงประสงค์ของศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียนทั้งสามด้าน คือด้านการนิเทศการศึกษา ด้านการพัฒนาและส่งเสริมคุณภาพทางวิชาการ และด้านการประสานประโยชน์ราชการ

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลนั้นผู้วิจัยใช้สถิติ ดังนี้

1. หาค่าสถิติพื้นฐาน คือ

1.1 ค่าเฉลี่ย (Mean)

1.2 ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)

2. เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบองค์ประกอบเดียว (F - test) และใช้การแจกแจงของที (t-test) ทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งเป็นสองตอน คือการหาค่าเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการเปรียบเทียบทัศนคติของครูใหญ่ ครูสอนโรงเรียนผู้ใหญ่วิทยาลัย และบุคลากร

ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดในเขตการศึกษา 10 ที่มีบทบาทที่พึงประสงค์ของศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียนด้านการนิเทศการศึกษา ด้านการพัฒนา และส่งเสริมคุณภาพทางวิชาการ และด้านการประสานประโยชน์ราชการ

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐาน

จากการหาค่าเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐานของทักษะของครูใหญ่ ครูสอนโรงเรียนผู้ใหญ่และบุคลากรศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดในเขตการศึกษา 10 ที่มีบทบาทที่พึงประสงค์ของศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียนด้านต่าง ๆ ปรากฏตามลำดับดังนี้

1.1 ด้านการนิเทศการศึกษา ผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐานของทักษะของครูใหญ่ ครูสอนโรงเรียนผู้ใหญ่ และบุคลากรศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดในเขตการศึกษา 10 ที่มีบทบาทที่พึงประสงค์ของศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียนด้านการนิเทศการศึกษา ปรากฏว่ากลุ่มตัวอย่างทั้งสามกลุ่มมีค่าเฉลี่ยของทักษะที่มีบทบาทที่พึงประสงค์ของศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียนด้านการนิเทศการศึกษาสูงพอ ๆ กัน และเมื่อจาแนกทักษะเป็นแต่ละกลุ่มแล้ว ปรากฏว่ากลุ่มครูใหญ่มีค่าเฉลี่ยของทักษะที่มีบทบาทที่พึงประสงค์ของศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียนสูงที่สุด รองลงมาคือกลุ่มบุคลากรศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด ส่วนค่าเฉลี่ยของทักษะของกลุ่มครูสอนโรงเรียนผู้ใหญ่ต่ำที่สุด ส่วนความเบี่ยงเบนมาตรฐานนั้น ปรากฏว่ากลุ่มครูสอนโรงเรียนผู้ใหญ่สูงที่สุด รองลงมาคือกลุ่มบุคลากรศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด และต่ำสุดคือกลุ่มครูใหญ่

1.2 ด้านการพัฒนาและส่งเสริมคุณภาพทางวิชาการ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐานของทักษะของครูใหญ่ ครูสอนโรงเรียนผู้ใหญ่ และบุคลากรศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดในเขตการศึกษา 10

ที่มีบทบาทที่พึงประสงค์ของศึกษานิเทศกรรมการศึกษานอกโรงเรียนด้านการประสาน
 ประโยชน์ราชการ ปรากฏว่ากลุ่มตัวอย่างทั้งสามกลุ่มมีทัศนะบทบาทที่พึงประสงค์
 ของศึกษานิเทศกรรมการศึกษานอกโรงเรียนด้านการประสานประโยชน์ราชการสูง
 พอ ๆ กัน และเมื่อจำแนกทัศนะเป็นแต่ละกลุ่มแล้ว ปรากฏว่ากลุ่มครูใหญ่มีค่าเฉลี่ย
 ของทัศนะที่มีบทบาทที่พึงประสงค์ของศึกษานิเทศกรรมการศึกษานอกโรงเรียนสูง
 ที่สุด รองลงมาคือกลุ่มบุคลากรศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด และต่ำสุดคือ
 กลุ่มครูสอนโรงเรียนผู้ใหญ่ ส่วนความเบี่ยงเบนมาตรฐานนั้นปรากฏว่ากลุ่มครูสอน
 โรงเรียนผู้ใหญ่สูงที่สุด รองลงมาคือกลุ่มบุคลากรศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด
 และต่ำสุดคือกลุ่มครูใหญ่

2. ผลการวิเคราะห์โดยการเปรียบเทียบทัศนะของครูใหญ่ ครูสอน
 โรงเรียนผู้ใหญ่ และบุคลากรศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดในเขตการศึกษา 10
 ที่มีบทบาทที่พึงประสงค์ของศึกษานิเทศกรรมการศึกษานอกโรงเรียนด้านต่าง ๆ
 ปรากฏตามลำดับ ดังนี้

2.1 ด้านการนิเทศการศึกษา ผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการ
 เปรียบเทียบทัศนะของครูใหญ่ ครูสอนโรงเรียนผู้ใหญ่ และบุคลากรศูนย์การศึกษา
 นอกโรงเรียนจังหวัดที่มีบทบาทที่พึงประสงค์ของศึกษานิเทศกรรมการศึกษานอก
 โรงเรียนด้านการนิเทศการศึกษา ปรากฏว่าสภาพภาพในการทำงานของกลุ่มตัวอย่าง
 ที่แตกต่างกัน คือ เป็นครูใหญ่ ครูสอนโรงเรียนผู้ใหญ่ และบุคลากรศูนย์การศึกษา
 นอกโรงเรียนจังหวัด ทำให้ทัศนะของบุคคลที่มีบทบาทที่พึงประสงค์ของศึกษานิเทศ
 กรรมการศึกษานอกโรงเรียนด้านการนิเทศการศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทาง
 สถิติที่ระดับ .01

เมื่อวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ เพื่อทดสอบว่ากลุ่มตัวอย่างคู่ใดบ้าง
 ที่มีทัศนะแตกต่างกัน ปรากฏว่ากลุ่มครูใหญ่กับกลุ่มบุคลากรศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน
 จังหวัดมีทัศนะแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่ากลุ่มครูใหญ่กับกลุ่ม

— บุคลากรศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนจังหวัดมีทักษะตอบสนองบทบาทที่พึงประสงค์ของศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียนด้านการนิเทศการศึกษาใกล้เคียงกัน และเมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ยของทักษะของกลุ่มแล้วปรากฏว่ากลุ่มครูใหญ่มีค่าเฉลี่ยของทักษะของกลุ่มสูงกว่ากลุ่มบุคลากรศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนจังหวัด กลุ่มครูใหญ่กับกลุ่มครูสอนโรงเรียนผู้ใหญ่ ปรากฏว่ามีทักษะแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่ากลุ่มครูใหญ่กับกลุ่มครูสอนโรงเรียนผู้ใหญ่มีทักษะตอบสนองบทบาทที่พึงประสงค์ของศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียนด้านการนิเทศการศึกษาแตกต่างกัน และเมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ยของทักษะของกลุ่มแล้วปรากฏว่ากลุ่มครูใหญ่มีค่าเฉลี่ยของทักษะของกลุ่มสูงกว่ากลุ่มครูสอนโรงเรียนผู้ใหญ่ และกลุ่มบุคลากรศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนจังหวัดกับกลุ่มครูสอนโรงเรียนผู้ใหญ่ ปรากฏว่ามีทักษะตอบสนองบทบาทที่พึงประสงค์ของศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียนด้านการนิเทศการศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่ากลุ่มบุคลากรศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนจังหวัดกับกลุ่มครูสอนโรงเรียนผู้ใหญ่มีทักษะตอบสนองบทบาทที่พึงประสงค์ของศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียนแตกต่างกัน และเมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ยของทักษะของกลุ่มแล้วปรากฏว่ากลุ่มบุคลากรศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนจังหวัดมีค่าเฉลี่ยของทักษะของกลุ่มสูงกว่ากลุ่มครูสอนโรงเรียนผู้ใหญ่

2.2 ด้านการพัฒนาและส่งเสริมคุณภาพทางวิชาการ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการเปรียบเทียบทักษะของครูใหญ่ ครูสอนโรงเรียนผู้ใหญ่ และบุคลากรศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนจังหวัดที่มีบทบาทที่พึงประสงค์ของศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียนด้านการพัฒนาและส่งเสริมคุณภาพทางวิชาการ ปรากฏว่าสถานภาพในการทำงานของกลุ่มตัวอย่างที่ต่างกันคือเป็นครูใหญ่ ครูสอนโรงเรียนผู้ใหญ่ และบุคลากรศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนจังหวัดทำให้ทักษะของบุคคลที่มีบทบาทที่พึงประสงค์ของศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียนด้านการพัฒนาและส่งเสริมคุณภาพทางวิชาการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

เมื่อวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่เพื่อทดสอบว่ากลุ่มตัวอย่างคู่ใดบ้างที่แตกต่างกัน ปรากฏว่ากลุ่มครูใหญ่กับกลุ่มบุคลากรศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดมีทัศนคติแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่าทัศนคติของกลุ่มครูใหญ่กับกลุ่มบุคลากรศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดที่มีต่อบทบาทที่พึงประสงค์ของศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียนด้านการพัฒนาและส่งเสริมคุณภาพทางวิชาการใกล้เคียงกัน และเมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ยของทัศนคติของกลุ่มแล้ว ปรากฏว่ากลุ่มครูใหญ่มีค่าเฉลี่ยของทัศนคติสูงกว่ากลุ่มบุคลากรศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด กลุ่มครูใหญ่กับกลุ่มครูสอนโรงเรียนผู้ใหญ่ ปรากฏว่ามีทัศนคติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่าทัศนคติของกลุ่มครูใหญ่กับกลุ่มครูสอนโรงเรียนผู้ใหญ่ที่มีต่อบทบาทที่พึงประสงค์ของศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียนด้านการพัฒนาและส่งเสริมคุณภาพทางวิชาการแตกต่างกัน และเมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ยของทัศนคติของกลุ่มแล้ว ปรากฏว่าค่าเฉลี่ยของทัศนคติของกลุ่มครูใหญ่สูงกว่ากลุ่มครูสอนโรงเรียนผู้ใหญ่ และกลุ่มบุคลากรศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดกับกลุ่มครูสอนโรงเรียนผู้ใหญ่ ปรากฏว่ามีทัศนคติแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่าทัศนคติของกลุ่มบุคลากรศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดกับกลุ่มครูสอนโรงเรียนผู้ใหญ่มีทัศนคติต่อบทบาทที่พึงประสงค์ของศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียนด้านการพัฒนาและส่งเสริมคุณภาพทางวิชาการใกล้เคียงกัน และเมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ยของทัศนคติของกลุ่มแล้วปรากฏว่ากลุ่มบุคลากรศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดมีค่าเฉลี่ยของทัศนคติสูงกว่ากลุ่มครูสอนโรงเรียนผู้ใหญ่

2.3 ด้านการประสานประโยชน์ราชการ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการเปรียบเทียบทัศนคติของครูใหญ่ ครูสอนโรงเรียนผู้ใหญ่ และบุคลากรศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดที่มีต่อบทบาทที่พึงประสงค์ของศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียน ปรากฏว่าสถานการณ์ในการทำงานของกลุ่มตัวอย่างที่แตกต่างกันคือ เป็นครูใหญ่ ครูสอนโรงเรียนผู้ใหญ่ และบุคลากรศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด

ทำให้ทัศนคติของบุคคลที่มีต่อบทบาทที่พึงประสงค์ของศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียนด้านการประสานประโยชน์ราชการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

เมื่อวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่เพื่อทดสอบว่ากลุ่มตัวอย่างคู่ใดบ้างที่มีทัศนคติแตกต่างกัน ปรากฏว่ากลุ่มครูใหญ่กับกลุ่มบุคลากรศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดมีทัศนคติแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่าทัศนคติของกลุ่มครูใหญ่กับกลุ่มบุคลากรศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดที่มีต่อบทบาทที่พึงประสงค์ของศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียนด้านการประสานประโยชน์ราชการใกล้เคียงกัน และเมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ยของทัศนคติของกลุ่มแล้ว ปรากฏว่าค่าเฉลี่ยของทัศนคติของกลุ่มครูใหญ่สูงกว่าค่าเฉลี่ยของทัศนคติของกลุ่มบุคลากรศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด กลุ่มครูใหญ่กับกลุ่มครูสอนโรงเรียนผู้ใหญ่ ปรากฏว่ามีทัศนคติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่าทัศนคติของกลุ่มครูใหญ่กับกลุ่มครูสอนโรงเรียนผู้ใหญ่แตกต่างกัน และเมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ยของทัศนคติของกลุ่มแล้ว ปรากฏว่ากลุ่มครูใหญ่มีค่าเฉลี่ยของทัศนคติของกลุ่มสูงกว่ากลุ่มครูสอนโรงเรียนผู้ใหญ่ และกลุ่มบุคลากรศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดกับกลุ่มครูสอนโรงเรียนผู้ใหญ่ ปรากฏว่ามีทัศนคติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่าทัศนคติของกลุ่มบุคลากรศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดกับกลุ่มครูสอนโรงเรียนผู้ใหญ่แตกต่างกัน และเมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ยของทัศนคติของกลุ่มแล้ว ปรากฏว่ากลุ่มบุคลากรศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดมีค่าเฉลี่ยของทัศนคติของกลุ่มสูงกว่ากลุ่มครูสอนโรงเรียนผู้ใหญ่

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยทำให้ทราบข้อเท็จจริงที่ควรนำมาอภิปราย ดังนี้

ลักษณะและคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลครั้งนี้เป็นแบบสำรวจทัศนคติแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้นจากระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยงานนิเทศการศึกษานอกโรงเรียน พุทธศักราช 2523 โดยพิจารณาในส่วนที่เกี่ยวกับการนิเทศการศึกษา ตามคำแนะนำของคณะกรรมการที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญจากหน่วยศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียน เมื่อสร้างเครื่องมือแบบสำรวจเสร็จแล้วได้นำให้คณะกรรมการที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญได้พิจารณาตรวจสอบแก้ไขสำนวนภาษาให้ชัดเจนถูกต้องและครอบคลุมเนื้อหาแล้วจึงนำไปทดลองใช้กับโรงเรียนผู้ใหญ่วิไลยรัตนวิทยาและโรงเรียนผู้ใหญ่กิตติวิทยา ที่จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งไม่ได้เป็นโรงเรียนกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน แล้วนำข้อมูลที่ได้จากการทดลองมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นโดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่น .9669 ซึ่งนับว่าเป็นแบบสำรวจที่มีค่าความเชื่อมั่นอยู่ในระดับสูง และได้ปรับปรุงแก้ไขแบบสำรวจให้เหมาะสมเพื่อใช้กับกลุ่มตัวอย่างตามคำแนะนำของคณะกรรมการที่ปรึกษา

ทัศนะของครูใหญ่ ครูสอนโรงเรียนผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับที่ 3 - 4 ประเภทชั้นเรียน และบุคลากรศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดในเขตการศึกษา 10 ที่มีบทบาทที่พึงประสงค์ของศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียนด้านการนิเทศการศึกษา ด้านการพัฒนาและส่งเสริมคุณภาพทางวิชาการ และด้านการประสานประโยชน์ราชการ โดยส่วนรวมแล้วครูใหญ่ ครูสอนโรงเรียนผู้ใหญ่ และบุคลากรศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดในเขตการศึกษา 10 มีทัศนะบทบาทที่พึงประสงค์ของศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียนด้านการนิเทศการศึกษา ด้านการพัฒนาและส่งเสริมคุณภาพทางวิชาการ และด้านการประสานประโยชน์ราชการ

สูงพอ ๆ กัน แสดงถึงว่าทั้งครูใหญ่ ครูสอนโรงเรียนผู้ใหญ่ และบุคลากรศูนย์การศึกษา
ศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดมีความต้องการที่จะให้ศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียน
มีบทบาทเกี่ยวกับโรงเรียนผู้ใหญ่มากที่สุดทั้งสามด้าน คือด้านการนิเทศการศึกษา ด้าน
การพัฒนาและส่งเสริมคุณภาพทางวิชาการ และด้านการประสานประโยชน์ราชการ
การศึกษานอกโรงเรียนทั้งสามกลุ่มมีทัศนะตอบหาที่พึงประสงค์ของศึกษานิเทศก์กรมการ
ศึกษานอกโรงเรียนมากที่สุดสามด้านนี้สอดคล้องกับการคิดตามผลโครงการใช้หลักสูตร
คู่มือ หลักสูตร แบบเรียน การศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับที่ 3 - 4 ของกรม
การศึกษานอกโรงเรียนที่ได้คิดตามผลเมื่อปีพุทธศักราช 2524 ในส่วนที่เกี่ยวกับการ
นิเทศคิดตามผล ที่พบว่าครูสอนต้องการให้ผู้นานิเทศช่วยเหลือคิ เนวิชากรมากที่สุด
ถึงร้อยละ 59.29 ปานกลางร้อยละ 29.64 และสอดคล้องกับการศึกษาของอดัมส์
และโบว์ (Adams and Bowle) (ศุภลักษณ์ คุหาทอง 2525 : 158)

ที่พบว่าการนิเทศการศึกษาเป็นการปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอน ศึกษานิเทศก์
มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรง คือการให้บริการแก่ครูไม่ใช่เป็นผู้บังคับบัญชาครูของครู

บทบาทที่พึงประสงค์ของศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียนทั้งสาม
ด้านนี้ เมื่อจาแนกทัศนะของกลุ่มตัวอย่างเป็นแต่ละด้านโดยพิจารณาจากค่าเฉลี่ยรวมและ
เรียงลำดับทัศนะมากที่สุดลงไปตามลำดับของกลุ่มตัวอย่างทั้งสามแล้วจะได้ดังนี้
บทบาทด้านการนิเทศการศึกษา บทบาทด้านการประสานประโยชน์ราชการ และ
บทบาทด้านการพัฒนาและส่งเสริมคุณภาพทางวิชาการ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานการวิจัย
ของพรทิพย์ ไวยโกศา (พรทิพย์ ไวยโกศา 2524 : 52) ที่พบว่าครูและผู้บริหาร
โรงเรียนมีความคาดหวังบทบาทของศึกษานิเทศก์ด้านการนิเทศศึกษามากที่สุด

ทัศนะของครูใหญ่ ครูสอนโรงเรียนผู้ใหญ่ และบุคลากรศูนย์การศึกษานอก
โรงเรียนจังหวัดที่มีบทบาทที่พึงประสงค์ของศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียน
แต่ละด้านมีดังนี้

1. ด้านการนิเทศการศึกษา เมื่อพิจารณาโดยรวมแล้วทั้งสามกลุ่ม มีค่าเฉลี่ยของทัศนคติตอบทบาทที่พึงประสงค์ของศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียน สูงแต่มีทัศนคติที่แตกต่างกัน และเมื่อเปรียบเทียบทัศนคติของกลุ่มตัวอย่างโดยการวิเคราะห์ ค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่แล้ว ปรากฏว่ากลุ่มครูใหญ่กับกลุ่มบุคลากรศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน จังหวัดมีทัศนคติตอบทบาทที่พึงประสงค์ของศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งเมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ยแล้วปรากฏว่ากลุ่ม ครูใหญ่กับกลุ่มบุคลากรศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดมีทัศนคติตอบทบาทที่พึงประสงค์ ของศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียนใกล้เคียงกัน กลุ่มครูใหญ่กับกลุ่มครู สอนโรงเรียนผู้ใหญ่ ปรากฏว่ากลุ่มครูใหญ่กับกลุ่มครูสอนโรงเรียนผู้ใหญ่มิทัศนคติ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ยแล้ว ปรากฏว่ากลุ่มครูใหญ่มีทัศนคติตอบทบาทที่พึงประสงค์ของศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียนสูงกว่ากลุ่มครูสอนโรงเรียนผู้ใหญ่ และกลุ่มบุคลากรศูนย์การศึกษานอก โรงเรียนจังหวัดกับกลุ่มครูสอนโรงเรียนผู้ใหญ่ ปรากฏว่ามีทัศนคติตอบทบาทที่พึง ประสงค์ของศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ยแล้วปรากฏว่าบุคลากรศูนย์การศึกษา นอกโรงเรียนจังหวัดมีทัศนคติตอบทบาทที่พึงประสงค์ของศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียนสูงกว่ากลุ่มครูสอนโรงเรียนผู้ใหญ่

จากการเปรียบเทียบทัศนคติเป็นรายคู่ระหว่างกลุ่มครูใหญ่กับกลุ่มครูสอน โรงเรียนผู้ใหญ่ ซึ่งมีทัศนคติที่แตกต่างกันโดยที่กลุ่มครูใหญ่มีทัศนคติตอบทบาทที่พึงประสงค์ ของศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียนสูงกว่ากลุ่มครูสอนโรงเรียน การที่กลุ่ม ครูใหญ่มีทัศนคติตอบทบาทที่พึงประสงค์มากกว่าและมีทัศนคติของกลุ่มใกล้เคียงกันมากที่สุด นั้น ครูใหญ่ซึ่งเป็นผู้บริหารโรงเรียนมีความเข้าใจในบทบาทของศึกษานิเทศก์ได้ ดีกว่าทั้งทางทฤษฎีและการปฏิบัติทั้งครูใหญ่ยังต้องมีความรอบรู้ในด้านการบริหารและ วิชาการสามารถที่จะให้คำแนะนำหรือให้ความช่วยเหลือแก่ครูในโรงเรียนได้เมื่อครู

มีปัญหาดังวิชาการ และปรากฏว่าโรงเรียนผู้ใหญ่วัดใหญ่มีการนิเทศเป็นการภายใน
 นั้นมีอยู่ถึงร้อยละ 43.63 และไม่มีเลยร้อยละ 28.09 (กรมการศึกษานอกโรงเรียน
 2525 : 6) ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของผกาทิพย์ แก้วฉลิกรังษี (ผกาทิพย์
 แก้วฉลิกรังษี 2524 : 161) ที่ได้ให้ข้อเสนอแนะว่าควรส่งเสริมให้ทางโรงเรียน
 ได้จัดทำมีการนิเทศขึ้นภายในโรงเรียน โดยกำหนดให้ผู้บริหารโรงเรียน ผู้ช่วย
 วิชาการ และหัวหน้าหมวดวิชาเป็นผู้หน้าที่ในการนิเทศ กวดยเหตุนี้ครูใหญ่จึงหาหน้าที่
 เสมือนศึกษานิเทศก์อีกอย่างหนึ่ง ครูใหญ่จึงมีความเข้าใจในบทบาทของศึกษานิเทศก์
 ได้ดีกว่าครูสอนโรงเรียนผู้ใหญ่ในด้านการนิเทศการศึกษา และจากการที่กลุ่มครูใหญ่
 มีทัศนะของกลุ่มใกล้เคียงกันมากที่สุดนั้นสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ พรทิพย์ ไวยโยคธา
 (พรทิพย์ ไวยโยคธา 2524 : 48) ที่พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสบการณ์
 ต่างกันมีทัศนะตอบหาที่ที่เป็นจริงของศึกษานิเทศก์ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหาร
 โรงเรียนหาหน้าที่เป็นผู้ประสานงานด้านวิชาการร่วมมือกับศึกษานิเทศก์ มีความใกล้ชิด
 และเข้าใจในลักษณะงานของศึกษานิเทศก์ทั้งทางทฤษฎีและการปฏิบัติจึงมีความเห็นไม่
 แตกต่างกัน สำหรับครูสอนโรงเรียนผู้ใหญ่ที่มีทัศนะตอบหาที่พึงประสงค์ของศึกษา
 นิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียนน้อยที่สุดและทัศนะของกลุ่มมีความแตกต่างกันมาก
 ที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องจากเหตุผลหลายประการ เช่น ความไม่เข้าใจในหลักสูตร คู่มือ
 หลักสูตร วิธีการถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้เรียน ความไม่เข้าใจในบทบาทของศึกษานิเทศก์
 กรมการศึกษานอกโรงเรียน รวมทั้งการที่มีวุฒิและประสบการณ์ต่างกัน ปัญหาเกี่ยวกับ
 หลักสูตร คู่มือหลักสูตร นั้น เนื่องจากหลักสูตรแบบเบ็ดเสร็จเป็นหลักสูตรที่ยังใหม่
 โรงเรียนผู้ใหญ่บางโรงเรียนไม่มีหลักสูตร คู่มือหลักสูตร หรือมีเพียงชุดเดียวไม่
 เพียงพอแก่ครู การเรียงลำดับเนื้อหายากสับสน เนื้อเรื่องไม่สอดคล้องกับความต้องการ
 ของการของท้องถิ่น เนื้อหามากแต่เวลาเรียนน้อยและไม่สอดคล้องกับจุดมุ่งหมาย
 คู่มือหลักสูตรมีขอบข่ายกว้างขวาง ไม่ครอบคลุมถึงกันคว่าเพิ่มเติม เนื้อเรื่องไม่เหมาะสม
 กับกิจกรรมตามเนื้อหาในหลักสูตร กิจกรรมที่เสนอแนะยากและมามาก (กรมการศึกษา

นอกโรงเรียน 2524 : 1 - 6) ครูสอนโรงเรียนผู้ใหญ่เมื่อมีปัญหาจึงต้องการความช่วยเหลือจากชุมชน เทศการศึกษาซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ คราฐ งามมุข (คราฐ งามมุข 2524 : 82) ที่พบว่าศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียน หรือผู้มีหน้าที่นี้เทศคิตตามผลการใช้หลักสูตรและวิธีสอนของครูควรได้มีโอกาสร่วมปรึกษาหารือกับผู้สอนเพื่อหาแนวทางร่วมกันปรับปรุงกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับแนวความคิด จิตวิทยาและเทคนิคการสอนผู้ใหญ่แบบเบ็คส์เสร็จ

ปัญหาเกี่ยวกับวิธีการถ่ายทอดความรู้ ครูสอนโรงเรียนผู้ใหญ่ส่วนใหญ่เป็นครูสอนโรงเรียนภาคกลางวันจึงมีความเคยชินกับการสอนเด็กมากกว่า การอบรมครูสอนโรงเรียนผู้ใหญ่เพียงเจ็ดวันนั้นไม่สามารถที่จะเปลี่ยนวิธีสอนที่ครูเคยชินได้ และควรที่จะมีการติดตามผลครูผ่านการอบรมไปแล้วว่าได้นำเอาวิธีการตามที่ได้รับการอบรมมาใช้ในการสอนหรือไม่เพียงใด ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ไพเราะ มุ่งมัน (ไพเราะ มุ่งมัน 2525 : 60 - 61) และเบญจพร ไข่เทียมศิลป์ (เบญจพร ไข่เทียมศิลป์ 2525 : 151) ที่มีความเห็นว่าผู้บริหารโรงเรียนควรได้สำรวจจำนวนผู้สอนที่ยังไม่ผ่านการอบรมผู้สอนการศึกษายุใหญ่แบบเบ็คส์ระดับที่ 3 - 4 แล้วพยายามกระตุ้นให้เขารับการอบรม เพราะถ้าผู้สอนได้รับการแนะแนวทางอย่างถูกต้องสำหรับการสอนนักศึกษาผู้ใหญ่และการสอนเพื่อการคิดเป็นแล้วย่อมเป็นการง่ายที่ผู้สอนจะปรับปรุงหรือพัฒนาการปฏิบัติงานให้กระบวนการเรียนการสอนให้ดีขึ้น และงานวิธีสอนนั้นครูควรที่จะลดบทบาทจากผู้สอนมาเป็นผู้จัดกระบวนการเรียนการสอน ลดบทบาทจากผู้แสดงมาเป็นผู้กำกับ การแสดง เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีโอกาสฝึกคิดและอภิปรายให้มากขึ้น (คราฐ งามมุข 2524 : 82)

ปัญหาความไม่เข้าใจในบทบาทของศึกษานิเทศก์ ครูผู้สอนส่วนใหญ่มีความเข้าใจว่าการไปนิเทศการศึกษาของศึกษานิเทศก์นั้นเป็นการไปจับผิดมากกว่า และไปตรวจเยี่ยมโรงเรียนเพียงชั่วเวลาประเดี๋ยวเดียวจึงไม่สามารถที่จะให้คำแนะนำแก่ครูได้ (สุภลักษณ์ คูหาทอง 2525 : 155 - 156) ทั้งนี้เนื่องจากโรงเรียน

ผู้ใหญ่เป็นจำนวนมากจึงทำให้ศึกษานิเทศกรรมการศึกษานอกโรงเรียนไม่สามารถที่จะ
 นิเทศได้อย่างทั่วถึงเพราะศึกษานิเทศก์มีจำนวนน้อย ขาดยานพาหนะที่จะออกนิเทศและ
 งานที่ปฏิบัติมีมาก (กรมการศึกษานอกโรงเรียน 2525 : 59) ซึ่งสอดคล้องกับผลงาน
 วิจัยของ ผกาทิพย์ แก้วฉลิกรังษี (ผกาทิพย์ แก้วฉลิกรังษี 2524 : 152) และ
 ศุภลักษณ์ คูหาทอง (ศุภลักษณ์ คูหาทอง 2525 : 155) ที่พบว่า ครูส่วนใหญ่เห็นว่า
 ศึกษานิเทศก์ปฏิบัติงานด้านการนิเทศการศึกษาค่อนข้างน้อย

และการที่ครูสอนโรงเรียนผู้ใหญ่มีวุฒิและประสบการณ์ที่ต่างกันมีส่วนที่จะทำ
 ทัศนคติของครูสอนโรงเรียนผู้ใหญ่แตกต่างกันไปซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ
 สุจินต์ ตันเจริญ (สุจินต์ ตันเจริญ 2524 : 65) ที่พบว่าครูที่มีประสบการณ์มากกว่า
 10 ปี เห็นว่าศึกษานิเทศก์ช่วยให้ครูมีโอกาสพัฒนาความสามารถของตนและ
 มองเห็นเป็น
 ที่เลี้ยงที่ดี เนื่องจากครูที่มีประสบการณ์มากกว่า 10 ปี มีโอกาสได้รับการนิเทศและ
 ปฏิบัติงานร่วมกับศึกษานิเทศก์มากกว่าครูที่มีประสบการณ์ 10 ปีลงมา ส่วนครูที่มีวุฒิ
 ต่ำกว่าปริญญาตรีอาจต้องการความช่วยเหลือเกี่ยวกับกิจกรรมต่าง ๆ โดยเฉพาะเกี่ยวกับ
 เรื่องการเรียนการสอนและช่วยให้มีการพัฒนาความสามารถมากกว่าครูที่มีวุฒิปริญญาตรี
 ขึ้นไป

ด้วยเหตุที่มีปัญหาดังกล่าวจึงทำให้ทัศนคติของครูสอนโรงเรียนผู้ใหญ่มีทัศนคติ
 แตกต่างกันและมีทัศนคติของกลุ่มแตกต่างกันมากที่สุด

ส่วนทัศนคติของครูใหญ่กับบุคลากรศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดที่มีต่อ
 บทบาทที่พึงประสงค์ของศึกษานิเทศกรรมการศึกษานอกโรงเรียนด้านการนิเทศการศึกษาไม่
 แตกต่างกันนั้น เนื่องจากทั้งครูใหญ่และบุคลากรศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด
 มีความเข้าใจในบทบาทของศึกษานิเทศก์ได้เป็นอย่างดีทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติจึงเห็นว่า
 การนิเทศการศึกษาเป็นหน้าที่โดยตรงของศึกษานิเทศก์เพราะการที่กรมการศึกษานอก
 โรงเรียนได้จัดตั้งหน่วยศึกษานิเทศก์ก็เพื่อที่จะให้มานิเทศช่วยเหลือสถานศึกษาในสังกัด
 กรมการศึกษานอกโรงเรียน นอกจากนี้ครูใหญ่ซึ่งเป็นผู้บริหารโรงเรียนยังเป็นผู้ประสานงาน

ระหว่างโรงเรียนกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงมีโอกาสดังกล่าวที่จะใกล้ชิดทั้งศึกษานิเทศก์
กรรมการศึกษานอกโรงเรียนและศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดจึงมีโอกาสดังกล่าวที่จะ
แลกเปลี่ยนความคิดเห็นหรือถามปัญหาที่สงสัยได้มากกว่าครูสอนโรงเรียนผู้ใหญ่ ทั้ง
ครูใหญ่อยังทำหน้าที่นิเทศภายในโรงเรียนเสมือนศึกษานิเทศก์กรรมการศึกษานอกโรงเรียน
อีกด้วย (กรรมการศึกษานอกโรงเรียน 2525 : 6)

สำหรับบุคลากรศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดนั้นมีหน้าที่เกี่ยวข้องกับ
โรงเรียนผู้ใหญ่โดยตรงอยู่แล้วนับตั้งแต่การขออนุมัติจัดตั้งโรงเรียนผู้ใหญ่ การบรรจุ
ครู งบประมาณ และสามารถที่จะทำการนิเทศติดตามผลแม้ว่าจะเป็นงานนิเทศภายใน
เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนมีคุณภาพ (หน่วยศึกษานิเทศก์กรรมการศึกษานอกโรงเรียน
2525 : ภาคผนวก 14) และจากการติดตามผลโครงการใช้หลักสูตร คู่มือหลักสูตร
แบบเรียนการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับที่ 3 - 4 ของกรรมการศึกษานอกโรงเรียน
เมื่อปีพุทธศักราช 2524 (กรรมการศึกษานอกโรงเรียน 2524 : 3) เกี่ยวกับการ
นิเทศฯ ตามผลซึ่งพบว่าจำนวนผู้ที่มานิเทศและติดตามผลเป็นเจ้าหน้าที่จากศูนย์การศึกษา
นอกโรงเรียนภาคมากที่สุทธอยละ 20.37 เป็นศึกษานิเทศก์อาเภอและเจ้าหน้าที่
การศึกษานอกโรงเรียนร้อยละ 17.59 เป็นเจ้าหน้าที่ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน
จังหวัดร้อยละ 8.25

ด้วยเหตุที่บุคลากรศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดมีการนิเทศโรงเรียน
ผู้ใหญ่เช่นเดียวกันกับศึกษานิเทศก์กรรมการศึกษานอกโรงเรียนแม้ว่าจะเป็นงานนิเทศ
ภายในก็สามารถที่จะให้คำแนะนำแก่ครูโรงเรียนผู้ใหญ่ได้เช่นเดียวกับศึกษานิเทศก์
กรรมการศึกษานอกโรงเรียนที่รับผิดชอบงานนิเทศการศึกษานอกโรงเรียนโดยตรง
(กรรมการศึกษานอกโรงเรียน 2525 : 59) ดังนั้นบุคลากรศูนย์จึงมีความเข้าใจใน
บทบาทของศึกษานิเทศก์กรรมการศึกษานอกโรงเรียนเช่นเดียวกับครูใหญ่โรงเรียน
ผู้ใหญ่ ทัศนะของครูใหญ่และบุคลากรศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดที่มีต่อบทบาท
ที่พึงประสงค์ของศึกษานิเทศก์กรรมการศึกษานอกโรงเรียนจึงมีความใกล้เคียงกันมาก
กว่ากลุ่มครูสอนโรงเรียนผู้ใหญ่

2. ด้านการพัฒนาและส่งเสริมคุณภาพทางวิชาการ จากผลการวิจัยพบว่า โดยส่วนรวมแล้วครูใหญ่ ครูสอนโรงเรียนผู้ใหญ่ และบุคลากรศูนย์การศึกษาออกโรงเรียน จังหวัดมีทัศนะตอบหาบทที่พึงประสงค์ของศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียน ด้านการพัฒนาและส่งเสริมคุณภาพทางวิชาการตามหาบทหาการนิเทศการศึกษา และหาบทหาการประสานประโยชน์ราชการ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของผกาทิพย์ แก้วฉลิกรังมี (ผกาทิพย์ แก้วฉลิกรังมี 2524 : 153) ที่พบว่าผู้บริหารโรงเรียนและครูสอนเห็นว่าศึกษานิเทศก์ได้ปฏิบัติหน้าที่ด้านการพัฒนาการเรียนการสอนน้อย และจากผลงานวิจัยของพรทิพย์ ไวยโกศา (พรทิพย์ ไวยโกศา 2524 : 51) พบว่า ทัศนะของครูประจำการและผู้บริหารโรงเรียนที่มีหาบทหาที่เป็นจริงของศึกษานิเทศก์ เมื่อเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยแล้ว ครูประจำการกับผู้บริหารมีทัศนะตรงกันคือ เห็นว่าการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์ด้านงานพัฒนาการเรียนการสอนมาเป็นอันดับหา จากแปดอันดับ

เมื่อพิจารณาจากวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยเป็นรายภูระหว่างกลุ่มครูใหญ่กับกลุ่มครูสอนโรงเรียนผู้ใหญ่มิมีทัศนะแตกต่างกันโดยกลุ่มครูใหญ่มีทัศนะตอบหาบทที่พึงประสงค์ของศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียนสูงกว่ากลุ่มครูสอนโรงเรียนผู้ใหญ่นั้น ถ้าพิจารณาถึงหาบทหาของกลุ่มครูใหญ่กับกลุ่มครูสอนโรงเรียนผู้ใหญ่นักจะเห็นว่า แตกต่างกัน ครูใหญ่ในฐานะที่เป็นผู้บริหารโรงเรียนจึงต้องมีความรอบรู้ทั้งด้านวิชาการ และการบริหารมากกว่าครูสอนโรงเรียนผู้ใหญ่นัก เป็นผู้ประสานงานระหว่างโรงเรียน กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งยังสามารถที่จะให้คำแนะนำแก่ครูในโรงเรียนได้ และเห็นความสำคัญของการที่จะต้องมีการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนเพื่อที่จะให้เกิดผลดีแก่ผู้เรียน ครูใหญ่จึงต้องมีทักษะหลายประการรวมทั้งการจัดครูเข้าสอนชั้นเรียนต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ไพเราะ มุ่งมั่น (ไพเราะ มุ่งมั่น 2525 : 60 - 61) ที่พบว่าการจัดครูสอนนักศึกษาผู้ใหญ่นอกจากจะผ่านการอบรมแล้ว ควรคำนึงถึงความถนัด ความชำนาญในการสอนของครูในสภาพปกติด้วย เช่น

สอนนักศึกษาผู้ใหญ่ระดับที่ 3 - 4 ควรใช้ครูประถมศึกษา สอนระดับที่ 4 ควรใช้ครูมัธยม เพราะครูแต่ละระดับชั้นมีเทคนิคในการใช้ความรู้ มีความชำนาญ ตลอดจนการแก้ปัญหาในเนื้อหาวิชาตามระดับชั้นต่างกัน การที่ศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียนรับผิดชอบในการนิเทศการศึกษาจึงเป็นความต้องการของครูใหญ่ในการที่จะพัฒนาการเรียนการสอนของโรงเรียนผู้ใหญ่ที่ตนบริหาร

ส่วนครูสอนโรงเรียนผู้ใหญ่ที่มีทักษะต่างจากครูใหญ่นั้นอาจเนื่องจากเหตุหลายประการ เช่น ไม่เห็นความสำคัญของการอบรมจึงยังคงใช้วิธีการสอนที่เหมือนเด็กซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของเบญจพร ใช้เทียมศิลป์ (เบญจพร ใช้เทียมศิลป์ 2525 : 82) ที่พบว่าเกี่ยวกับผู้สอนโรงเรียนผู้ใหญ่ควรที่จะให้ความสำคัญต่อการสอนโรงเรียนผู้ใหญ่ไม่ควรคิดว่าเป็นการสอนพิเศษให้แก่ นักเรียน ผู้สอนควรพยายามปรับปรุงตนเองอันอาจเป็นการเข้ารับการอบรมเมื่อมีโอกาสแสวงหาความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนผู้ใหญ่ และผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องในการวางรูปแบบหรือดำเนินการอบรมครูสอนการศึกษานอกโรงเรียนแบบเบ็ดเสร็จควรจะได้เน้นให้ผู้เข้ารับการอบรมมีความรู้ความเข้าใจในแนวความคิด จิตวิทยาและเทคนิคการสอนใหม่มากยิ่งขึ้น การที่ครูสอนได้รับการอบรมหรือได้รับการแนะแนวทางอย่างถูกต้องสำหรับการสอนนักศึกษาผู้ใหญ่ย่อมที่จะเป็นการง่ายในการที่ครูจะปรับปรุงหรือพัฒนาการปฏิบัติงานให้กระบวนการเรียนการสอนดียิ่งขึ้น (คชาวุธ งามมุข 2525 : 82)

การขาดการนิเทศจากศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียนหรือผู้ที่ทำหน้าที่ในการติดตามผลทำให้ครูสอนโรงเรียนผู้ใหญ่เมื่อเวลามีปัญหาเกี่ยวกับการเรียนการสอนไม่อาจถามหรือค้นคว้าได้ ดังนั้นครูสอนโรงเรียนผู้ใหญ่จึงต้องการที่จะได้รับความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่ที่ไปนิเทศการสอน เพราะการนิเทศจะช่วยทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพดีขึ้น (กรมการศึกษานอกโรงเรียน 2524 : 6) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Wiles (วิจิตร วรตบางกูร 2523 : 2) ที่ได้กล่าวว่า การนิเทศการศึกษาจะช่วยให้ครูได้มีการพัฒนาตนเองและการเรียนการสอน เพราะ

การนิเทศการศึกษานั้นจะอยู่ในขอบข่ายดังนี้ การปรับปรุงการเรียนการสอน การประเมินผลการเรียนการสอน การเป็นผู้นำในการให้ความช่วยเหลือครู การหาความเข้าใจกระบวนการเรียนการสอน การเสริมสร้างมนุษยสัมพันธ์ การจัดการฝึกอบรม ด้านการศึกษา การพัฒนาหลักสูตร ซึ่งศึกษานิเทศก์จะต้องส่งเสริมและกระตุ้นให้ครู ได้มีการพัฒนาตนเองและปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดีขึ้น ต้องอุทิศให้กับงานนิเทศ การศึกษา ดังที่ ภิญโญ สาร (ภิญโญ สาร 2519 : 175) กล่าวว่า ศึกษานิเทศก์คือผู้ให้บริการ

ควยปัญหาดังกล่าวจึงทำให้ครูสอนโรงเรียนผู้ใหญ่อิงทำให้ทัศนะของครูใหญ่ กับครูสอนโรงเรียนผู้ใหญ่แตกต่างกันซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของผกาทิพย์ แก้วผลิกรังษี (ผกาทิพย์ แก้วผลิกรังษี 2524 : 153) ที่พบว่าผู้บริหารโรงเรียนและครูเห็นว่า ศึกษานิเทศก์ได้ปฏิบัติหน้าที่ด้านการพัฒนาการเรียนการสอนน้อยหลายประการ

สำหรับทัศนะของครูใหญ่กับบุคลากรศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดที่มีต่อ บทบาทที่พึงประสงค์ของศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียนด้านการพัฒนาและ ส่งเสริมคุณภาพทางวิชาการใกล้เคียงกันนั้นอาจเนื่องจากการที่ทั้งสองกลุ่มมีความ เข้าใจในบทบาทของศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียนทั้งทางด้านทฤษฎีและ การปฏิบัติเพราะทั้งสองกลุ่มนั้นสามารถที่จะหาการนิเทศการสอนแก่ครูโรงเรียนผู้ใหญ่ ได้ โดยครูใหญ่ในฐานะผู้บริหารโรงเรียนส่วนบุคลากรศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน ในฐานะที่เป็นผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวกับโรงเรียนผู้ใหญ่ภายในจังหวัดที่ศูนย์การศึกษานอก โรงเรียนจังหวัดที่ตนปฏิบัติรับผิดชอบ และทั้งสองกลุ่มครูใหญ่และกลุ่มบุคลากรศูนย์การศึกษา นอกโรงเรียนจังหวัดเห็นว่าการที่ศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียนมานิเทศ การศึกษาโรงเรียนผู้ใหญ่นั้นศึกษานิเทศก์ได้มานิเทศการสอนกับครูสอนมากกว่าที่จะมา นิเทศกับครูใหญ่ การนิเทศกับครูสอนจึงเป็นการพัฒนาและส่งเสริมคุณภาพทางวิชาการอยู่ แล้วทั้งนี้เพราะศึกษานิเทศก์กับครูสอนมีความเกี่ยวข้องกันหรือสัมพันธ์กัน ซึ่งวิจิตร วรุตบางกูร (วิจิตร วรุตบางกูร 2523 : 10 - 11) กล่าวว่าจุดประสงค์ของ

การปรับปรุงคุณภาพของการศึกษาก็เพื่อต้องการลดความสูญเปล่าทางการศึกษาและส่งเสริมให้เด็กได้รับการศึกษาที่ดีกว่าเดิม เหมาะสมกับความต้องการในอนาคตและสภาพความเป็นอยู่ หัวใจของความสำเร็จในการปรับปรุงคุณภาพของการศึกษาอยู่ที่คุณภาพของการสอนและวิธีการสอน ซึ่งจะต้องหาการปรับปรุงโดยใช้กระบวนการวิธีการ และเทคนิคเฉพาะอย่าง ซึ่งงานนี้เป็นหน้าที่ของศึกษานิเทศก์ ถ้าหากศึกษานิเทศก์ปฏิบัติงานไปตามความมุ่งหมายที่วางไว้อย่างมีประสิทธิภาพแล้วการศึกษาก็จะมีคุณภาพและได้มาตรฐานความสูญเปล่าทางการศึกษาก็จะลดหมดไป ดังนั้น ทัศนะของครูใหญ่กับบุคลากรศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดที่มีต่อบทบาทที่พึงประสงค์ของศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียนด้านการพัฒนาและส่งเสริมคุณภาพทางวิชาการจึงใกล้เคียงกัน

ส่วนทัศนะของบุคลากรศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดกับครูสอนโรงเรียนผู้ใหญ่อีกที่มีต่อบทบาทที่พึงประสงค์ของศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียนด้านการพัฒนาและส่งเสริมคุณภาพทางวิชาการใกล้เคียงกันนั้นอาจเนื่องจากการที่ทั้งสองกลุ่มเห็นว่าหน้าที่ของครูสอนโรงเรียนผู้ใหญ่อีกคือการสอนนักศึกษาผู้ใหญ่และในการสอนนั้นครูผู้สอนจะต้องมีการเตรียมตัวก่อนที่จะสอนและใช้วิธีการสอนตามที่เคยได้รับการอบรมไปใช้ในการเรียนการสอนซึ่งสอดคล้องกับผลการติดตามโครงการใช้หลักสูตร คู่มือหลักสูตร แบบเรียนการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับที่ 3 - 4 ของกรมการศึกษานอกโรงเรียนเมื่อปีพุทธศักราช 2524 (กรมการศึกษานอกโรงเรียน 2524 : 5) ในส่วนที่เกี่ยวกับการอบรมครูว่าครูผู้สอนส่วนมากมีความรู้ด้านจิตวิทยาการศึกษาผู้ใหญ่ไปปฏิบัติอย่างสมบูรณ์และนำเทคนิคการสอนผู้ใหญ่ไปปฏิบัติค่อนข้างมาก ส่วนที่นำไปปฏิบัติเล็กน้อยคือความเชื่อพื้นฐานทางการศึกษาผู้ใหญ่

การที่ครูสอนโรงเรียนผู้ใหญ่อีกยังไม่ผ่านการอบรมการสอนการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จนั้นครูใหญ่พยายามที่จะเข้ารับการอบรมแต่เนื่องจากศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดไม่สามารถที่จะบริหารการอบรมได้อย่างทั่วถึงจึงทำให้ยังมีครูสอน

โรงเรียนผู้ใหญ่วิทยาลัยที่ไม่ผ่านการอบรม ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ เบญจพร ไช้เทียมศิลป์ (เบญจพร ไช้เทียมศิลป์ 2525 : 151) ที่ได้เสนอแนะว่าผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ กรรมการศึกษานอกโรงเรียนที่ออกนิเทศหรือตรวจเยี่ยมโรงเรียนควรได้มีการปรึกษาหารือกันยิ่งขึ้นในเรื่องของแหล่งที่จะเปิดการอบรมผู้สอนนักศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ ระดับที่ 3 - 4 และถ้าเจ้าหน้าที่กรรมการศึกษานอกโรงเรียนได้มีการกระตุ้นให้ทั้งผู้บริหาร ผู้สอนได้เห็นถึงความสำคัญของการอบรมที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนการสอนกันจะได้ได้รับความร่วมมือจากทั้งสองฝ่ายที่จะจัดประสานงานกันเพื่อจัดการอบรมนั้น

นอกจากนี้ทั้งบุคลากรศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดและครูสอนโรงเรียนผู้ใหญ่ควมมีแนวคิดที่ใกล้เคียงกันว่า ครูสอนโรงเรียนผู้ใหญ่ควรมีการชวนขยายหาความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับการเรียนการสอนนักศึกษาผู้ใหญ่เป็นการเพิ่มพูนประสิทธิภาพในการสอนนักศึกษาผู้ใหญ่ทั้งผู้ที่เคยผ่านการอบรมและยังไม่เคยผ่านการอบรม ซึ่งแนวคิดนี้สอดคล้องกับผลงานวิจัยของเบญจพร ไช้เทียมศิลป์ (เบญจพร ไช้เทียมศิลป์ 2525 : 152 - 153) ที่ว่า การจัดเอกสารเสริมความรู้อาจเป็นบทความที่เกี่ยวกับการเรียนการสอน หลักการ ปรัชญาต่าง ๆ ของการสอนนักศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ ระดับที่ 3 - 4 ซึ่งสามารถลงในวารสารการศึกษานอกโรงเรียนที่จะต้องมีการเผยแพร่หรือประชาสัมพันธ์ให้ผู้สอนได้เป็นสมาชิกมากยิ่งขึ้น จุลสารเผยแพร่ความรู้ทางการสอนนักศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับที่ 3 - 4 ซึ่งถ้าหากมีการริเริ่มและหาการอย่างจริงจังก็จะเป็นการช่วยคงความรู้และประสิทธิภาพของครูผู้สอนที่ผ่านการอบรมไปแล้ว และในอีกด้านหนึ่งก็เท่ากับเป็นการให้ความรู้แก่ผู้สอนที่ยังไม่เคยผ่านการอบรมให้มีโอกาสได้รับความรู้จากการอ่านบ้าง ด้วยแนวคิดทั้งสองกลุ่มที่ใกล้เคียงกันนี้จึงทำให้กลุ่มบุคลากรศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดกับกลุ่มครูสอนโรงเรียนผู้ใหญ่มีทัศนะคอบทบาทที่พึงประสงค์ของศึกษานิเทศก์กรรมการศึกษานอกโรงเรียนด้านการพัฒนาและส่งเสริมคุณภาพทางวิชาการใกล้เคียงกัน

3. ด้านการประสานประโยชน์ราชการ จากผลการวิจัยปรากฏว่าค่าเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐานของทัศนะของครูใหญ่ ครูสอนโรงเรียนผู้ใหญ่ และบุคลากรศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนจังหวัดที่มีบทบาทที่พึงประสงค์ของศึกษานิเทศก์ กรมการศึกษานอกโรงเรียนด้านการประสานประโยชน์ราชการมาเป็นอันดับสองรองบทบาทด้านการนิเทศการศึกษา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่ากลุ่มตัวอย่างทั้งสามกลุ่มเห็นว่าศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียนเป็นผู้ที่มีความเหมาะสมในการที่จะเป็นสื่อกลางในการประสานประโยชน์ราชการกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคหรือจังหวัด ชุมชน หน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนเป็นสื่อกลางสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้บริหาร ครูสอนทั้งในโรงเรียนและระหว่างโรงเรียน ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า การประสานประโยชน์ราชการมีความสำคัญอย่างมากต่ออาศัยวิธีการและเทคนิคต่าง ๆ รวมทั้งคุณลักษณะของศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียนเอง จึงจะสามารถทำการประสานประโยชน์ราชการได้เป็นอย่างดี เพราะการประสานประโยชน์ราชการนั้นจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อทุกส่วนราชการหรือทุกหน่วยงานมีความรู้ความเข้าใจในขอบเขตอำนาจหน้าที่และภารกิจของตนและของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นอย่างดี มีการระดมสรรพกำลังในการปฏิบัติงานหรือมีการทำงานแบบผสมผสานเพื่อให้เกิดความร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการที่จะกำหนดเป้าหมาย นโยบายและแนวปฏิบัติซึ่งสอดคล้องกับแนวความเห็นของสมาคมพัฒนาการนิเทศการศึกษาและพัฒนาหลักสูตร (ASCD) (เอกาทิพย์ แก้วฉลิกรังปี 2524 : 59) ที่ว่าศึกษานิเทศก์เป็นผู้รับผิดชอบในการประสานงานบุคคลในโรงเรียนและติดต่อกับหน่วยงานและแหล่งที่ช่วยในการสนับสนุนต่าง ๆ จากภายนอกเพื่อช่วยให้งานได้ผลเร็วยิ่งขึ้น การประสานประโยชน์ราชการจึงมีความสำคัญอย่างมากและกรมการศึกษานอกโรงเรียนได้กำหนดไว้ให้เป็นหน้าที่ของศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียนว่า "ข้อ 17 งานส่งเสริม ประสานงานด้านวัฒนธรรม จริยธรรม พลานามัย และการอาชีพ" (หน่วยศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียน 2525 : ภาควรรณก 2 - 3)

การที่ครูสอนโรงเรียนผู้ใหญ่มิทัศนะต่อบทบาทที่พึงประสงค์ของศึกษานิเทศก์
กรมการศึกษานอกโรงเรียนแตกต่างไปจากกลุ่มครูใหญ่และบุคลากรศูนย์การศึกษา
นอกโรงเรียนจังหวัดนั้น อาจเนื่องจากเหตุผลหลายประการ เช่น ครูสอนโรงเรียน
ผู้ใหญ่อาจมีความเห็นว่าหน้าที่ของครูสอนก็คือการสอนนักศึกษาผู้ใหญ่เท่านั้น เมื่อคน
ได้ปฏิบัติหน้าที่ของตนได้อย่างเต็มความสามารถก็น่าที่จะเพียงพอแล้ว การประสาน
งานหรือติดต่อกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนั้นเป็นหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียนหรือครูใหญ่หรือ
ผู้ที่มีหน้าที่ในการประสานงาน ดังนั้นครูสอนโรงเรียนผู้ใหญ่จึงมุ่งทำการสอนมากกว่า
ที่จะมุ่งงานการประสานงานหรือประสานประโยชน์ราชการ ซึ่งสอดคล้องกับผลงาน
วิจัยของฉกาทิพย์ แก้วผลิกังษ์ (ฉกาทิพย์ แก้วผลิกังษ์ 2524 : 159) ที่พบ
ว่าผู้บริหารโรงเรียนและครูมีความเห็นว่าศึกษานิเทศก์ปฏิบัติหน้าที่ค่านี้น้อย ทัศนะของ
ครูสอนโรงเรียนผู้ใหญ่จึงแตกต่างจากกลุ่มตัวอย่างอีกสองกลุ่มคือ กลุ่มครูใหญ่และกลุ่ม
บุคลากรศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด

ส่วนทัศนะของครูใหญ่กับบุคลากรศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดที่มีต่อ
บทบาทที่พึงประสงค์ของศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียนด้านการประสาน
ประโยชน์ราชการใกล้เคียงกัน เนื่องจากการที่ทั้งครูใหญ่และบุคลากรศูนย์การศึกษา
นอกโรงเรียนจังหวัดได้ทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานอยู่แล้ว โดยครูใหญ่เป็นผู้ประสาน
ประโยชน์ราชการในโรงเรียน ระหว่างโรงเรียน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อ
ให้เกิดผลดีแก่ราชการหรือการเรียนการสอนในโรงเรียนของตน ส่วนบุคลากรศูนย์
การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดนั้นต้องประสานประโยชน์ราชการอยู่แล้วกับผู้นมาติดต่อ
ขอรับบริการ ทั้งนี้เพราะหน้าที่ของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดมีสามประการ
คือ จัดกระทำ ส่งเสริม อุดหนุน และประสานงาน (กรมการศึกษานอกโรงเรียน
2525 : 3) แต่อย่างไรก็ตามผู้บริหารโรงเรียนและครูประสงค์ที่จะให้ศึกษานิเทศก์
เป็นผู้ให้บริการมากกว่าผู้บริหารอื่นเป็นการขัดหลักการนิเทศการศึกษาที่ว่าศึกษานิเทศก์
เป็นผู้ให้บริการ (ฉกาทิพย์ แก้วผลิกังษ์ 2524 . 160) แต่ศึกษานิเทศก์

กรมการศึกษานอกโรงเรียนก็ไม่สามารถที่จะปฏิบัติบทบาทด้านการประสานประโยชน์ ราชการได้อย่างเต็มที่ เพราะขาดอัตรากำลังและยานพาหนะที่จะออกนิเทศและมี ภารกิจที่จะต้องปฏิบัติมาก (กรมการศึกษานอกโรงเรียน 2525 : 59)

ข้อเสนอแนะทั่วไป

การวิจัยเรื่องนี้แสดงถึงทัศนะของครูใหญ่ ครูสอนโรงเรียนผู้ใหญ่ และ บุคลากรศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดที่มีต่อบทบาทที่พึงประสงค์ของศึกษานิเทศก์ กรมการศึกษานอกโรงเรียนด้านการนิเทศการศึกษา ด้านการพัฒนาและส่งเสริมคุณภาพ ทางวิชาการ และด้านการประสานประโยชน์ราชการ

จากการวิจัยพบว่าทัศนะของครูใหญ่ ครูสอนโรงเรียนผู้ใหญ่ และบุคลากร ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดที่มีต่อบทบาทที่พึงประสงค์ของศึกษานิเทศก์กรมการ ศึกษาออกโรงเรียนแตกต่างกันทั้งสามด้านที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมุติฐาน เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยรวมและเรียงลำดับทัศนะจากมากที่สุดลงไปตามลำดับของทัศนะ ของกลุ่มตัวอย่างแล้ว ปรากฏว่าทัศนะต่อบทบาทที่พึงประสงค์ด้านการนิเทศการศึกษา มากที่สุด รองลงไปที่บทบาทที่พึงประสงค์ด้านการประสานประโยชน์ราชการ และ น้อยที่สุดคือบทบาทด้านการพัฒนาและส่งเสริมคุณภาพทางวิชาการ จึงทำให้ทราบว่า ครูใหญ่ ครูสอนโรงเรียนผู้ใหญ่ และบุคลากรศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด ซึ่งเป็น ผู้ให้บริการการนิเทศและติดตามผลมีความต้องการที่จะให้ศึกษานิเทศก์กรมการศึกษา นอกโรงเรียนมีบทบาทช่วยเหลือทางด้านการนิเทศการศึกษามากที่สุด รองลงมาคือ ด้านการประสานประโยชน์ราชการ และน้อยที่สุดคือด้านการพัฒนาและส่งเสริมคุณภาพ ทางวิชาการอย่างไรก็ตามแม้ว่าบทบาทที่พึงประสงค์ของศึกษานิเทศก์กรมการศึกษา นอกโรงเรียนด้านการพัฒนาและส่งเสริมคุณภาพทางวิชาการจะมีค่าเฉลี่ยของทัศนะ ของกลุ่มตัวอย่างทั้งสามกลุ่มจะน้อยที่สุด ไม่ใช่ว่าบทบาทด้านนี้จะไม่สำคัญ แต่ผู้วิจัย

เห็นว่าการพัฒนาและส่งเสริมคุณภาพทางวิชาการเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็น เพราะมีส่วนในการช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการสอนให้แก่ครูเป็นอย่างมาก ศักขานีเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียนจึงควรที่จะได้สนองต่อความต้องการของครูโรงเรียนผู้ใหญ่มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ส่วนจะดำเนินการได้แค่ไหน เพียงไรนั้นย่อมขึ้นอยู่กับปัจจัยห้าประการ คือ บุคลากร วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ งบประมาณ และการจัดการอันเป็นหลักการของการบริหารและปัจจัยที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือปัจจัยของเวลา การจัดให้มีการอบรมหรือสัมมนาช่วงเวลาที่เหมาะสมควรเป็นช่วงก่อนการเปิดภาคเรียน นอกจากนี้ในการดำเนินการอบรมหรือสัมมนาควรจะได้พิจารณาจัดหาวิธีการใหม่ ๆ มาใช้เพื่อเพิ่มความสนใจให้แก่ผู้เข้ารับการอบรม และสิ่งสำคัญคือการให้ผู้เข้ารับการอบรมมีส่วนร่วมในกิจกรรมให้มากที่สุด การจัดหาวิทยากรมาให้ความรู้แก่ผู้เข้ารับการอบรมหรือสัมมนาก็นับว่าเป็นสิ่งสำคัญอยู่ไม่น้อย การที่มีวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิมากพอจะประสบความสำเร็จและความรู้ย่อมจะส่งผลให้การอบรมหรือสัมมนาก็มีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากันนัก การจัดอบรมหรือสัมมนาให้แก่ผู้ที่ไม่มีความเต็มใจขาดความสนใจ หรือผู้ที่ปฏิบัติงานไม่ตรงกับสายวิทยาการที่เปิดการอบรมหรือสัมมนาให้เข้ารับการอบรมนั้นนอกจากจะทำให้การอบรมหรือสัมมนาไม่ได้ผลแล้วยังทำให้ราชการต้องสูญเสียงบประมาณโดยใช่เหตุอีกด้วย และหลังจากการอบรมหรือสัมมนาแล้วควรมีการติดตามผลเช่นกันเพื่อที่จะได้ทราบว่า มีการเปลี่ยนแปลงหรือมีการพัฒนากันบ้างหรือไม่เพียงใด

ส่วนการที่ทัศนะของกลุ่มตัวอย่างทั้งสามกลุ่มมีทัศนะตอบหาที่พึงประสงค์ของศักขานีเทศก์แตกต่างกัน ซึ่งอาจมีผลจากความเข้าใจในบทบาทของศักขานีเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียนแตกต่างกันนั้น หน่วยศักขานีเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียนน่าจะมีวิธีการที่จะทำให้เห็นบทบาทที่เด่นชัดไปในทางเดียวกัน อาจมีการประชุม อบรม หรือสัมมนาเพื่อชี้แจงถึงวัตถุประสงค์ของการนิเทศการศึกษาของหน่วยศักขานีเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียนว่ามิอย่างไร เพื่อที่จะได้มีความเข้าใจ

ตรงกัน และกรมการศึกษานอกโรงเรียนในฐานะเจ้าสังกัดที่ควบคุมหน่วยงานและสถานศึกษาที่สังกัดกรมการศึกษานอกโรงเรียนควรที่จะระบุหรือกำหนดนโยบายและหน้าที่ของหน่วยศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียนไว้ให้ชัดเจนว่ามีบทบาทอย่างไร อันจะเป็นการเน้นถึงบทบาทที่เด่นชัดยิ่งขึ้นและไม่เป็นการซ้ำซ้อนกันระหว่างศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียนกับศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด ซึ่งทำให้ผู้ที่ให้บริการการนิเทศและติดตามผลเฝ้ามองเห็นบทบาทที่แน่ชัดทั้งของหน่วยศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียนและศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด เมื่อเวลาที่ประสบปัญหาจะได้ให้บริการอย่างถูกต้องและรวดเร็ว ส่วนการที่จะนิเทศในลักษณะใดนั้นขึ้นอยู่กับคุณสมบัติและความสามารถเฉพาะตัวของศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียนเองว่าเป็นไปได้แค่ไหน จึงจะทำให้ผู้ให้บริการการนิเทศและติดตามผลไม่เกิดการเข้าใจว่าเป็นการไปตรวจตราเพื่อจับผิดมากกว่าการที่จะไปช่วยเหลือ ในการออกไปนิเทศโรงเรียนผู้ใหญ่นั้น ศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียนควรออกนิเทศอย่างทั่วถึงทุกโรงเรียนและมีเวลาเพียงพอในการที่จะให้คำปรึกษา คำแนะนำ ความช่วยเหลือ รวมทั้งการให้กำลังใจในการปฏิบัติงานแก่ครูโรงเรียนผู้ใหญ่ การที่มีโรงเรียนผู้ใหญ่เป็นจำนวนมากแสดงถึงว่ามีผู้ที่ให้บริการการนิเทศและติดตามผลมากเช่นกัน ในขณะที่หน่วยศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียนมีงานปฏิบัติมาก หากอัตรากำลังและยานพาหนะในการที่จะออกไปนิเทศ (กรมการศึกษานอกโรงเรียน 2525 : 59) กรมการศึกษานอกโรงเรียนจึงน่าจะเพิ่มอัตรากำลังและยานพาหนะให้เพียงพอในการที่จะออกไปนิเทศการศึกษาหรือน่าที่จะมีการส่งเสริมให้มีการนิเทศภายในโรงเรียนขึ้น เพราะครูใหญ่หรือผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่เป็นผู้มีทักษะในด้านความรู้ทั้งทางด้านวิชาการและด้านบริหาร ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ มีความเข้าใจในบทบาทของศึกษานิเทศก์ สามารถที่จะให้คำปรึกษา คำแนะนำ ความช่วยเหลือแก่ครูในโรงเรียนที่ประสบปัญหาได้ ซึ่งปรากฏว่าโรงเรียนผู้ใหญ่ที่มีการนิเทศการสอนจากครูใหญ่มิถึงร้อยละ 43.63 (กรมการศึกษานอกโรงเรียน 2524 : 6) จึงน่าจะมีการ

ส่งเสริมให้มีการนิเทศภายในโรงเรียนขึ้น โดยกรมการศึกษานอกโรงเรียนกำหนดให้ผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้าหมวดวิชาที่ผ่านการอบรมการนิเทศการศึกษาเป็นผู้ทำการนิเทศ (ฉกาทิพย์ แก้วสลีรังษี 2521 : 161) อันจะเกิดผลดีและเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนการสอนของครูโรงเรียนผู้ใหญ่นี้ยิ่งขึ้นอีกด้วย

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับบทบาทที่พึงประสงค์ของศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียนตามทัศนะของครูใหญ่ ครูสอนโรงเรียนผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับที่ 3 - 4 ประเภทชั้นเรียนและบุคลากรศูนย์การศึกษา นอกโรงเรียนจังหวัดในเขตการศึกษา 10 จึงน่าที่จะมีการวิจัยในทัศนะเดียวกันนี้ แต่เป็นเขตการศึกษาอื่น ๆ เพื่อที่ว่าผู้ใช้บริการการนิเทศน์มีความต้องการหรือมีทัศนะอย่างไร
2. ควรมีการวิจัยในเรื่องการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียนว่ามีปัญหาและอุปสรรคอย่างไรในการปฏิบัติงานซึ่งอาจเป็นตามทัศนะของผู้ที่เกี่ยวข้องในเขตการศึกษาแต่ละเขตหรือแต่ละภาค
3. ควรมีการวิจัยเปรียบเทียบการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียนตามบทบาทที่เป็นจริงและบทบาทที่คาดหวังในทัศนะของผู้ที่เกี่ยวข้องซึ่งอาจทำได้ทั้งในเขตการศึกษาหรือแต่ละภาค
4. ควรทำการศึกษาเกี่ยวกับเกณฑ์ประเมินผลการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียน

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

การศึกษานอกโรงเรียน, กรม ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับขอบข่ายอำนาจหน้าที่และ
ภารกิจของศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียน หน่วยศึกษานิเทศก์ ม.ป.ป.
3 หน้า อักสาเนา

_____ รายงานการประชุมสัมมนานักบริหารการศึกษานอกโรงเรียน วิกตอรี
การพิมพ์ 2524, 41 หน้า

_____ รายงานโครงการติดตามผลการใช้หลักสูตร คู่มือหลักสูตร และ
แบบเรียนการศึกษานักผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับที่ 3 - 4 2524 อักสาเนา

_____ 3 ปี กรมการศึกษานอกโรงเรียน ขาวพาณิชย์ 2525, 173 หน้า
การศึกษานอกโรงเรียน ศูนย์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ การศึกษานอกโรงเรียน
เอกสารทางวิชาการลำดับที่ 25/2524 แผนกการพิมพ์ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 2524, 97 หน้า

เกียรติ ศรีพงษ์ บทบาทหน้าที่และมาตรฐานของมหาวิทยาลัย ปริญฐานิพนธ์ กศ.ม.
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2517, 95 หน้า อักสาเนา
เขตการศึกษา 8 สำนักงาน บทบาทของศึกษานิเทศก์ประจำภาคและจังหวัดใน
เขตการศึกษา 8 2515, 85 หน้า

คณาจ งามมุข การศึกษาเทคนิคการสอนแบบแสดงบทบาทสมมุติในหมวดสร้างเสริม
ประสบการณ์ชีวิต สำหรับนักศึกษานักผู้ใหญ่ระดับที่ 4 วิทยานิพนธ์ ค.ม.
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2524 อักสาเนา

คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ สำนักงาน ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ
ว่าด้วยศึกษานิเทศก์สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ
พ.ศ. 2524 ม.ป.ป., 5 หน้า อักสาเนา

ทิตยา สุวรรณชฎ "สังคมวิทยา" วิทยาศาสตร์สังคม คุรุสภา 2517, 185 หน้า

- นพพงษ์ บุญจิตราคุลย์ "การนิเทศการศึกษา" จิตทางนักบริหารการศึกษา
เอส.เอ็ม.เอ็ม. 2524, 315 หน้า
- นาฏเจดีย์ว สุมาวงศ์ และคณะ การนิเทศการศึกษา มิกรสยาม 2516, 236
หน้า
- เบญจพร ไข้เทียมศิลป์ บทบาทที่คาดหวังและบทบาทที่ปฏิบัติจริงของผู้สอนการศึกษา
แบบเบ็คเสรีระดับที่ 3 - 4 ตามทัศนะของเจ้าหน้าที่กรมการศึกษานอกโรงเรียน
ผู้บริหาร ผู้สอน และนักศึกษาผู้ใหญ่ในเขตกรุงเทพมหานคร วิทยานิพนธ์ ค.ม.
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2525, อักสาเนา
- บุญยก แสงสิริกุล การศึกษาหน้าที่และความรับผิดชอบของศึกษานิเทศก์ส่วนกลาง
ในกระทรวงศึกษาธิการ วิทยานิพนธ์ ค.ม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 103 หน้า
อักสาเนา
- ผกาทิพย์ แก้วผลิกรังษิ บทบาทของศึกษานิเทศก์สังกัดกรุงเทพมหานคร วิทยานิพนธ์
ค.ม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2524, 228 หน้า อักสาเนา
- พรทิพย์ ไวยโยคา บทบาทที่เป็นจริงและบทบาทที่คาดหวังของศึกษานิเทศก์ตามทัศนะ
ของครูประชากรในสังกัดกรุงเทพมหานคร ปรินฎยานิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2524, 80 หน้า อักสาเนา
- พนัส หันนาคินทร์ หลักการบริหารโรงเรียน วัฒนาพานิช 2513 272 หน้า
- ไพบุลย์ พูนพิพัฒน์ บทบาทของศึกษานิเทศก์ประชากรเหนือ วิทยานิพนธ์ ค.ม.
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2523, 220 หน้า อักสาเนา
- ไพรัตน์ นวลแสง เอกสารประกอบการเรียนวิชาบริหารบุคคล 511 เล่ม 2
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ม.ป.ป. 65 หน้า อักสาเนา
- ไพเราะ มุ่งมั่น ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบบางประการกับผลสัมฤทธิ์ทาง
การเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็คเสรีระดับที่ 4 ในจังหวัด
สุพรรณบุรี วิทยานิพนธ์ ค.ม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2525 อักสาเนา

- ภิญโญ สาร หลักบริหารการศึกษา วัฒนาพานิช 2519, 536 หน้า
- _____ การลงทุนเพื่อการศึกษา อักษรเจริญทัศน์ 2524, 348 หน้า
- ลวน สายยศ และ อังคณา สายยศ หลักการวิจัยทางการศึกษา ทวีกิจการพิมพ์ 2524, 286 หน้า
- วิจิตร วรุตบางกูร กาญจนา ศรีภาพสินธุ์ และ สุพิชญา ชีระกุล การนิเทศการศึกษา พิมพ์ครั้งที่ 2 พิมพ์ 2519, 210 หน้า
- _____ การนิเทศการศึกษา พิมพ์ครั้งที่ 4 วิทยากร 2523, 327 หน้า
- วิจิต แซ่มแซ่ ความคาดหวังเกี่ยวกับบทบาททางด้านการจัดการของศึกษานิเทศก์ประถมศึกษาประจำจังหวัด วิทยานิพนธ์ ค.ม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2515, 168 หน้า อักสาเนา
- วินัย เกษมเศรษฐ "การนิเทศการศึกษา" นักบริหาร 27 2 กุมภาพันธ์ 2522
- วิรุฐ จิตต์นิวงาม พัฒนาของการนิเทศการศึกษาในประเทศไทย วิทยานิพนธ์ ค.ม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2516, 260 หน้า อักสาเนา
- ศึกษานิเทศก์, กระทรวง กรมการศึกษานอกโรงเรียน ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยงานนิเทศการศึกษานอกโรงเรียน ม.ป.ป. 4 หน้า อักสาเนา
- ศึกษานิเทศก์, หน่วย กรมการศึกษานอกโรงเรียน แนะนำบุคลากรหน่วยศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียน เอกสารอันดับ 2 2525 ม.ป.ป., 78 หน้า อักสาเนา
- ศุภลักษณ์ คูหาทอง การปฏิบัติงานนิเทศการศึกษาของศึกษานิเทศก์กรมสามัญศึกษาในทัศนะของผู้บริหาร ครูผู้สอน และศึกษานิเทศก์ในเขตการศึกษา 9 วิทยานิพนธ์ ค.ม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2525, 219 หน้า อักสาเนา
- สาย ภาณุรัตน์ "หลักการนิเทศการศึกษา" คู่มือนิเทศการศึกษา 2518 แผนกการพิมพ์วิทยาลัยครูสวนสุนันทา 2511, 256 หน้า

- สาโรช บัวศรี แนวคิดในการบริหารการศึกษา มงคลการพิมพ์ 2504, 150 หน้า
- สุจินต์ ตันเจริญ คุณลักษณะ บทบาท และงานของศึกษานิเทศก์ตามทัศนะของครูสังกัด
องค์การบริหารส่วนจังหวัดฉะเชิงเทรา ปรินิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัย
- ศรีนครินทร์วิโรฒ ประสานมิตร 2524, 81 หน้า อักสาเนา
- สุภาพร ราชากรกิจ "การนิเทศการศึกษา" เอกสารทางวิชาการ หลักสูตรและ
การสอนระดับประถมศึกษา วงศ์สว่างการพิมพ์ 2516, 150 หน้า
- สุนทร โคตรบรรเทา เอกสารประกอบการสอนวิชาศึกษา 407 การศึกษานอกระบบ
โรงเรียน มหาวิทยาลัยศรีนครินทร์วิโรฒ ประสานมิตร 2523, 130 หน้า
- สุนทร โคตรบรรเทา และ วิชัย ภูชนะกุล เอกสารประกอบการสอนวิชาการศึกษา
ผู้ใหญ่ 421 การศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ มหาวิทยาลัยศรีนครินทร์วิโรฒ ประสานมิตร
- 2526, 235 หน้า
- สารัญ ขวนวัน ความคาดหวังเกี่ยวกับบทบาทด้านวิชาการของศึกษานิเทศก์ประจำ
สำนักงานประถมศึกษาจังหวัด ในเขตการศึกษา 5 วิทยานิพนธ์ ค.ม.
- จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2524, 186 หน้า อักสาเนา
- โสภณ รอดทอง ปัญหาในการปฏิบัติงานตามหน้าที่ของศึกษานิเทศก์ฝ่ายสามัญศึกษา
ประจำจังหวัด ปรินิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทร์วิโรฒ ประสานมิตร
- 2521, 133 หน้า อักสาเนา
- โสภา ชูพิกุลชัย และ อรทัย ชื่นมณูย์ จิตวิทยาสังคม กุรุสภา 2514, 236
- หน้า
- อาคม จันทรสุนทร "การนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน" ในผู้บริหารกับ
การนิเทศการศึกษาและการดำเนินงานทางวิชาการของโรงเรียน หน้า 10
- ฝ่ายนิเทศการสอน เขตการศึกษา 6 ลพบุรี 2519
- อุกร เวียงสุนทร "นิเทศการศึกษา" ประชาศึกษา 11 มิถุนายน 2507

- Adams, Harold P. and Frank G. Dickey. Basic Participle of Supervision. New York, American Book Co., 1953. 320 p.
- Briggs Thomas Henry and Joseph Justman. Improving Instruction Through Supervision. New York, McMillan, 1952. 523 p.
- Burton, William H. and Leo J. Brueckner. Supervision . A Social Process. New York, Appleton-Century Company, 1955. 715 p.
- Carlton, Cecil Grover. "Dissertation Abstract International A Humanities and Social Science," Microfilm, 1971. V. 31 No.9.
- Elsbree, Willard S. Elementary School Administration and Supervision. New York, American Book Co., 1967. 452 p.
- Eye Glan C. and Lanore A. Netzer. Supervision of Instruction. New York, Harper and Row Inc., 1965.
- Good, Carter V. Dictionary of Education. 3rd. ed., New York, McGraw-Hill Book Company, 1957. 681 p.
- Guss, Carolyn. "How is Supervision Perceived," Supervision Emerging Profession. Washington D.C. : LASCD, 1973.
- Gwynn, J. Minor. Theory and Practice of Supervision. New York, Dodd, Mead and Company, Inc., 1961.
- Harris, Ben M. Supervision Behavior in Education. N.J. · Prentice-Hall, Englewood Cliffs, 1957. 432 p.
- Hicks, Hame John. Education Supervision in Principle and Practice. New York, Ronald Press, 1960. 434 p.
- Krech, David Crutchfield Richard S. and Pallachey Egerton L. Individual in Society. New York, McGraw-Hill Book Company, 1962. 564 p.
- Kurtz, Grace U. "An Intern Experience Elementary School Supervision," Administration and Supervision. 44 May, 1958.
- Lucio, William H. and John D. McNeil. Supervision : A Synthesis Thought Action. New York, McGraw-Hill Book Company, 1969. 246 p.
- McKean, Robert C. and Mills, H.H. The Supervisor. New Delhi. Prentice-Hall of India, 1965.
- Neagley, Ross L. and N. Evans. Handbook for Effective Supervision of Instruction. N.J. : Prentice-Hall, Englewood Cliffs, 1964. 520 p.

Spears, Harold. Improving the supervision of Instruction. N.J. Prentice-Hall Englewood Cliffs, 1953. 478 p.

Swearingen, Mildrel E. Supervision of Instruction : Foundations and Dimensions. Boston Allyn and Bacon, Inc., 1962.

Taggart, Lelia Ann and Mary C. Evans. "Analysis Our Problem," Leadership Through Supervision. Washington Yearbook of Supervision and Curriculum Development. 1946.

Wiles, Kimball, Supervision for Better School. N.J. . Prentice-Hall, Englewood Cliffs, 1958. 373 p.

Wiles, Kimball and John T. Lowell. Supervision for Better School. N.J. . Prentice-Hall, Englewood Cliffs, 1975. 328 p.

ภาคผนวก

๙

โรงเรียนผู้ใหญ่และศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

1. โรงเรียนผู้ใหญ่วัดศรีอุบลรัตนาราม
2. โรงเรียนผู้ใหญ่เทศบาลบูรพาอุบล
3. โรงเรียนผู้ใหญ่วารินธาราม
4. โรงเรียนผู้ใหญ่นานหนองไฮ
5. โรงเรียนผู้ใหญ่วัดโพธิ์ตาก
6. โรงเรียนผู้ใหญ่พิบูลวิพากษ์วิทยากร
7. โรงเรียนผู้ใหญ่นานบงมั่งกมลวิสุทธิวิทยา
8. โรงเรียนผู้ใหญ่นานคาพระ
9. โรงเรียนผู้ใหญ่เจริญวิทยา
10. โรงเรียนผู้ใหญ่นานเจียกพิทยาคม
11. โรงเรียนผู้ใหญ่อมรวิทยา
12. โรงเรียนผู้ใหญ่นานหัวตะพาน
13. โรงเรียนผู้ใหญ่แสงอุทัยวิทยา
14. โรงเรียนผู้ใหญ่ตระการพืชผล
15. โรงเรียนผู้ใหญ่สุนทรวิทยา
16. โรงเรียนผู้ใหญ่นานนาหว้าวิทยาคม
17. โรงเรียนผู้ใหญ่นานม่วงใหญ่
18. โรงเรียนผู้ใหญ่มีชัยนิมาวิทยาคม
19. โรงเรียนผู้ใหญ่นานไถ่กล้า
20. โรงเรียนผู้ใหญ่นานม่วงเฒ่า
21. โรงเรียนผู้ใหญ่บุณฑริก

22. โรงเรียนผู้ใหญ่นานาจะหลวย
23. โรงเรียนผู้ใหญ่นานาคาสมิง
24. โรงเรียนผู้ใหญ่นานาจารย์
25. โรงเรียนผู้ใหญ่นานาคัยโสธร
26. โรงเรียนผู้ใหญ่นานาหนองคู
27. โรงเรียนผู้ใหญ่นานาชุมวิทยา
28. โรงเรียนผู้ใหญ่นานาเมืองสรวงวิทยา
29. โรงเรียนผู้ใหญ่นานาศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนจังหวัดร้อยเอ็ด
30. โรงเรียนผู้ใหญ่นานาเมืองนครพนม
31. โรงเรียนผู้ใหญ่นานาศรีวิชัยอานวยวิทย์
32. โรงเรียนผู้ใหญ่นานาศรีสงคราม
33. โรงเรียนผู้ใหญ่นานาวิชาตุเรณู
34. โรงเรียนผู้ใหญ่นานาบางทรายน้อย
35. โรงเรียนผู้ใหญ่นานาคาชะอี
36. โรงเรียนผู้ใหญ่นานาภูคาหาร
37. โรงเรียนผู้ใหญ่นานาวิเศษบุญเรือง
38. โรงเรียนผู้ใหญ่นานานิคมวิทยา
39. โรงเรียนผู้ใหญ่นานาวังไผ่พิทยานันท์
40. โรงเรียนผู้ใหญ่นานาชุมชนวิทยาจารย์
41. โรงเรียนผู้ใหญ่นานาห้วยนาจรรณูศิลป์
42. โรงเรียนผู้ใหญ่นานาคุรุสัมมนาการ
43. โรงเรียนผู้ใหญ่นานาโกสุมพิทยาสรรค์
44. โรงเรียนผู้ใหญ่นานาวัคกลางโกสุม

45. โรงเรียนผู้ใหญ่วัดบรือสราราม
46. โรงเรียนผู้ใหญ่วัดกลางวาปี
47. โรงเรียนผู้ใหญ่วัดห้วยผึ้งวิทยา
48. โรงเรียนผู้ใหญ่วัดแจ่มอารมณ์
49. โรงเรียนผู้ใหญ่วัดสระปทุม
50. โรงเรียนผู้ใหญ่วัดสหัสขันธ์
51. ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดอุบลราชธานี
52. ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดร้อยเอ็ด
53. ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดกาฬสินธุ์
54. ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดนครพนม
55. ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดยโสธร
56. ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดมหาสารคาม
57. ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดมุกดาหาร

แบบสำรวจบทบาทที่พึงประสงค์ของศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียนตามทัศนะของครูใหญ่ ครูสอนโรงเรียนผู้ใหญ่วัยเบ็ดเสร็จระดับที่ 3-4 ประเภทยานุบาลและบุคลากรศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดในเขตการศึกษา 10

แบบสำรวจฉบับนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อที่จะทราบว่าท่านมีความเห็นหรือมีความต้องการอย่างไรเกี่ยวกับบทบาทที่พึงประสงค์ของศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียนด้านการนิเทศการศึกษา ด้านการพัฒนาและส่งเสริมคุณภาพทางวิชาการ และด้านการประสานประโยชน์ราชการ แนวคิดของท่านจะเป็นประโยชน์ต่อการนิเทศการศึกษานอกโรงเรียนอย่างมาก

แบบสำรวจนี้แบ่งเป็น 2 ตอนคือ

ตอนที่ 1 เป็นการถามรายละเอียดเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสำรวจ

ตอนที่ 2 เป็นการถามความคิดเห็นหรือความต้องการของท่านที่มีต่อบทบาทที่พึงประสงค์ของศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียน

โปรดพิจารณาตอบแบบสำรวจนี้ตามความคิดเห็นหรือความต้องการของท่านตามข้อความที่ปรากฏในแบบสำรวจนี้

ตอนที่ 1

สถานภาพของผู้ตอบแบบสำรวจ

คำชี้แจง โปรดกาเครื่องหมาย ☒ (ถูก) ลงใน ☐ หน้าข้อความที่ตรงกับ
สภาพความเป็นจริงเกี่ยวกับท่าน

1. เพศ

1.1 ☐ ชาย

1.2 ☐ หญิง

2. อายุ

2.1 ☐ ต่ำกว่า 25 ปี

2.2 ☐ 25 - 34 ปี

2.3 ☐ 35 - 44 ปี

2.4 ☐ 45 - 54 ปี

2.5 ☐ 55 ปีขึ้นไป

3. วุฒิทางการศึกษา

3.1 ☐ ต่ำกว่าปริญญาตรี

3.2 ☐ ปริญญาตรีขึ้นไป

4. ตำแหน่งหน้าที่การงาน

4.1 ☐ ครูใหญ่โรงเรียนผู้ใหญ่

4.2 ☐ ครูสอนโรงเรียนผู้ใหญ่

4.3 ☐ บุคลากรศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด

5. เวลาที่ดำรงตำแหน่งในปัจจุบัน

5.1 ☐ มีประสบการณ์ 5 ปีลงมา

5.2 ☐ มีประสบการณ์มากกว่า 5 ปี

ตอนที่ 2

บทบาทที่พึงประสงค์ของศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียน

คำชี้แจง แบบสำรวจในตอนที่ 2 นี้จะเป็นคำถามเกี่ยวกับความคิดเห็นหรือความต้องการของท่านที่มีต่อบทบาทที่พึงประสงค์ของศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียนด้านการนิเทศการศึกษา ด้านการพัฒนาและส่งเสริมคุณภาพทางวิชาการ และด้านการประสานประโยชน์ โปรดเขียนเครื่องหมาย (ถูก) ลงในช่องทางขวามือซึ่งมีอยู่ 5 ช่อง คือ น้อยที่สุด น้อย ปานกลาง มาก มากที่สุด ที่ตรงกับความคิดเห็นหรือความต้องการของท่านมากที่สุด

ข้อที่	บทบาทที่พึงประสงค์ของศึกษานิเทศก์ กรมการศึกษานอกโรงเรียน	น้อย ที่สุด	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด
	<u>ด้านการนิเทศการศึกษา</u>					
1	ประเมินผลมาตรฐานทางวิชาการ			..	..	..
2	วิเคราะห์ผลการวัดและเสนอแนะแนวทาง แก้ไขเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน.....	..		..	..	..
3	กระตุ้นให้ครูมีความกระตือรือร้นที่จะยก มาตรฐานทางวิชาการของโรงเรียนให้สูงขึ้น.	.	.	..	..	..
4	เยี่ยมชั้นเรียนและสังเกตการสอนของครู .	.	..	.	.	..
5	ให้คำแนะนำและคำปรึกษาแก่ครูเป็นรายบุคคล และกลุ่มเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน.....	.	..	..	..	..

ข้อที่	บทบาทที่พึงประสงค์ของศึกษานิเทศก์ กรมการศึกษานอกโรงเรียน	น้อย ที่สุด	น้อย มาก	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด
6	จัดสาธิตการสอนและการเรียนการผลิตสื่อ การเรียนการสอนให้แก่ครู.....					
7	แนะนำหนังสือค่านิชาการที่เป็นประโยชน์ต่อ การเรียนการสอนให้แก่ครู.. ..					
8	แนะนำครูเกี่ยวกับการใช้หลักสูตร คู่มือครู และ แผนการสอน					
9	แนะนำครูเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมเสริม หลักสูตร.....					
10	แนะนำครูให้ผลิตหนังสือหนังสือประกอบ การเรียนขึ้นใช้เอง.. ..					
11	แนะนำครูเกี่ยวกับการเลือกและใช้สื่อการเรียน การสอนที่เหมาะสมกับกิจกรรมการเรียน การสอน.....					
12	แนะนำและส่งเสริมครูให้ผลิตสื่อการเรียน การสอนจากวัสดุเหลือใช้หรือวัสดุในท้องถิ่น.. ..					
13	แนะนำครูให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ การวัดผลการศึกษาตามจุดประสงค์ของการ เรียนรู้.....					
14	แนะนำครูให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ การประเมินผลตัวผู้เรียน.....					

ข้อที่	บทบาทที่พึงประสงค์ของศึกษานิเทศก์ กรมการศึกษานอกโรงเรียน	น้อย ที่สุด	น้อย ปานกลาง	มาก ที่สุด
15	แนะนำครูให้นำผลการเรียนรู้อย่างปรับปรุง การเรียนการสอน.....			
16	ร่วมมือกับครูในการวางแผนการนิเทศ.....			
17	แนะนำและกระตุ้นให้โรงเรียนจัดห้องสมุดหรือ จัดมุมหนังสือวิชาชีพแก่ครู.....			
18	หาคนเป็นที่ยอมรับของครูในการปฏิบัติงาน การนิเทศ.....			
19	แนะนำแหล่งวิทยากรต่าง ๆ เพื่อเป็นการ อำนวยความสะดวกและส่งเสริมความรู้แก่ครู.....			
20	ช่วยเหลือและให้คำแนะนำในการแก้ปัญหา ด้านวิชาการแก่ครู.....			
	<u>ด้านการพัฒนาและส่งเสริมคุณภาพทางวิชาการ</u>			
1	การร่วมมือกับครูในการวางแผนการเรียน การสอน.....			
2	การนำผลการประเมินมาตรฐานทางวิชาการ ของโรงเรียนไปใช้เป็นแนวทางในการ ปรับปรุงการเรียนการสอน....			
3	การนำครูไปเยี่ยมชมโรงเรียนที่ดีเกินด้าน วิชาการหรือมีมาตรฐานการสอนดี.....			

ข้อที่	บทบาทที่พึงประสงค์ของศึกษานิเทศก์ กรมการศึกษานอกโรงเรียน	น้อย ที่สุด	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด
4	การแนะนำให้โรงเรียนบอกรับเป็นสมาชิกหรือ จัดซื้อหนังสือและวารสารทางวิชาการ...	...	...	...	...	...
5	การจัดประชุม อบรมครู เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ด้านวิชาการ... ..	...	...	...	...	...
6	การจัดสัมมนาครูเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และแก้ปัญหาทางวิชาการ	...	...	...	...	...
7	การจัดเสนอแนะให้ครูเข้ารับการอบรมทาง วิชาการที่หน่วยงานอื่นจัดขึ้น.....	...	...	...	...	...
8	การร่วมมือกับครูปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้อง กับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น.....	...	...	...	...	...
9	การร่วมมือกับครูในการผลิตหนังสือประกอบ การเรียนรู้ขึ้นใช้เอง.....	...	...	...	...	...
10	การร่วมมือกับครูในการผลิตสื่อการเรียน การสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตร... ..	...	...	...	...	...
11	การจัดหาเอกสารทางวิชาการเผยแพร่ความรู้ ใหม่ ๆ แก่ครู.....	...	...	...	...	...
12	การร่วมมือกับครูในการทดลองวิธีสอนหรือวิธี ใช้สื่อการเรียนการสอนใหม่ ๆ	...	...	...	...	...
13	การร่วมมือกับครูในการวิเคราะห์หลักสูตรเพื่อ นำผลไปปรับปรุงการเรียนการสอน.. ..	...	...	...	...	...

ข้อที่	บทบาทที่พึงประสงค์ของศึกษานิเทศก์ กรมการศึกษานอกโรงเรียน	น้อย ที่สุด	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด
14	การร่วมมือกับครูในการสร้างข้อสอบแบบ มาตรฐานเพื่อใช้เป็นมาตรฐานการวัดผลการ เรียนรู้ของผู้เรียน..	..	..	..	..	..
15	การนำผลการวิจัยทางการศึกษามาประยุกต์ ใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอนของครู..	..	..	..	..	..
16	การรวบรวมผลงานวิจัยหรือค้นคว้าทาง การศึกษาเผยแพร่ให้ครูและผู้เกี่ยวข้องได้ทราบ..	..	..	..	..	..
17	การเสนอแนะในการจัดชั้นเรียนให้มีบรรยากาศ ที่เหมาะสมในการเรียน.	..	..	..	..	..
18	การส่งเสริมให้ครูที่มีประสบการณ์ทางด้านการ สอนมีโอกาสสาธิตการสอนแก่ครู.....	..	..	..	..	..
19	การศึกษาค้นและปรับปรุงสื่อการเรียนการสอนให้ ทันสมัยและสอดคล้องกับเนื้อหาวิชา.....	..	..	..	..	..
20	การศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับอุปสรรคและ ปัญหาค้นหาการเรียนการสอนเพื่อหาแนวทาง แก้ไข.....	..	..	..	..	..

ข้อที่	บทบาทที่พึงประสงค์ของศึกษานิเทศก์ กรมการศึกษานอกโรงเรียน	น้อย ที่สุด	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด
	<u>ด้านการประสานประโยชน์ราชการ</u>					
1	การร่วมมือคัดเลือกหนังสือเรียนและหนังสือประกอบกรเรียนเพื่อเสนอแนะให้โรงเรียนใช้..	..	..	..	..	..
2	การช่วยอำนวยความสะดวกในการหาหนังสือเรียนและหนังสือประกอบกรเรียนให้โรงเรียน.....	..	..	..	..	..
3	การประสานงานทางวิชาการระหว่างโรงเรียนกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง.....	..	..	..	..	..
4	การประชาสัมพันธ์โครงการพัฒนาการทางวิชาการของโรงเรียนหรือหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องให้ครูได้ทราบ... ..	..	..	..	..	..
5	การส่งเสริม สนับสนุนคานพลานามัยของโรงเรียนหรือกลุ่มโรงเรียน.. ..	..	..	..	..	..
6	การส่งเสริม สนับสนุนแก่ครูโรงเรียนในการจัดตั้งกลุ่มโรงเรียนเพื่อประโยชน์ทางคานวิชาการ..	..	..	..	..	..
7	การส่งเสริม สนับสนุนกลุ่มโรงเรียนจัดตั้งโรงเรียนพี่โรงเรียนน้องเพื่อประโยชน์ทางวิชาการ..	..	..	..	..	..

ข้อที่	บทบาทที่พึงประสงค์ของศึกษานิเทศก์ กรมการศึกษานอกโรงเรียน	น้อย ที่สุด	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด
8	การส่งเสริม สนับสนุนความสัมพันธ์อันดี ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน					
9	การส่งเสริม สนับสนุนค่านิยมธรรมของ ท้องถิ่น.....					
10	การติดตามผลการปฏิบัติงานของครูภายหลัง การอบรม ประชุม หรือสัมมนาไปแล้ว					
11	การส่งเสริมให้มีการนิเทศภายในโรงเรียน...					
12	การร่วมมือ ส่งเสริม และสนับสนุนให้ครูกลุ่ม โรงเรียนปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับ สภาพความต้องการของท้องถิ่น.....					
13	การร่วมมือ ส่งเสริม และสนับสนุนให้ครูกลุ่ม โรงเรียนสร้างข้อสอบแบบมาตรฐานขึ้นไว้ ในกลุ่ม					
14	การร่วมมือ ส่งเสริม และสนับสนุนให้ครูกลุ่ม โรงเรียนมีผลงานทางวิชาการ เพื่อเผยแพร่ ความรู้					
15	การร่วมมือ ส่งเสริม และสนับสนุนให้ครูกลุ่ม โรงเรียนผลิตสื่อการเรียนการสอนร่วมกัน....					
16	การสร้างความร่วมมืออันดีระหว่างครูผู้บริหาร ของแต่ละโรงเรียน.....					

ข้อที่	บทบาทที่พึงประสงค์ของศึกษานิเทศก์ กรมการศึกษานอกโรงเรียน	น้อย ที่สุด	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด
17	การเป็นสื่อกลางในการสร้างความสัมพันธ์ อันดีระหว่างครู ผู้บริหาร และนักศึกษานิเทศก์	..		..		..
18	การเผยแพร่ผลงานที่ดีเด่นของโรงเรียนหรือ กลุ่มโรงเรียนให้ชุมชนทราบ.....					
19	การจัดประชุม สัมมนาครูกลุ่มโรงเรียนเพื่อ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นด้านวิชาการ.....	..	..	..	..	
20	การจัดหาวิทยากรอบรมด้านวิชาการแก่ครูกลุ่ม โรงเรียนเพื่อเพิ่มพูนความรู้.....					